

**XIINXALA JIJJIIRRAA ASOOSAMA “WARRAAQSA
BEEYLADOOTAA”**

SAAMU’EEL BAQQALEE BAATUU

**YUNIVARSIITII ADDIS ABABAA
KOLLEEJII NAMOOMAA, QO’ANNOO AFAANII,
JOORNAALIIZIMIIFI QUUNNAMTIITTI
MUUMMEE AFAAN OROMOO, OGBARRUUF
FOOKLOORII**

HAGAYYA, 2009/2017

FINFINNEE

**XIINXALA JIJJIIRRAA ASOOSAMA “WARRAAQSA
BEEYLADOOTAA”**

SAAMU’EEL BAQQALEE BAATUU

GORSAAN: DR. AMAANU’EEL ALAMAAYYOO

**WARAQAA QORANNOO DIGIRII LAMMAFFAA(MA)
AFAAN OROMOOFI OGBARRUU BARSII SUUN
GAMISAAN GUUTTACHUUF MUUMMEE AFAAN
OROMOO, OGBARRUUF FOOKLOORIIF DHIHAATE**

YUUNIVARSIITII ADDIS ABABAA

**KOLLEEJII NAMOOMAA, QO’ANNOO AFAANII,
JOORNAALIIZIMIIFI QUNNAMTIITTI MUUMMEE
AFAAN OROMOO, OGBARRUUF FOOKLOORII**

HAGAYYA, 2009/ 2017

FINFINNEE

Yunivarsiitii Addis Ababaa

Dhaabbata Qorannoo Digirii Duraatiin Booddee

Waraqaan qorannoo ulaagaa digirii lammaffaa(MA) Afaan Oromoo, Ogbarruufi Fookloorii barsiisuu gamisaan guuttachuuf Saamu'eel Baqqalee Baatuu tiin Mata duree: "Xiinxala Jijjiirraa Asoosama Warraaqsa Beeyladooaa" jedhuun qophaa'e sadarkaa ulaagaa yuunivarsiitiin kaa'e guuteera.

Koree Qormaataa

Qoraa Alaa_____Mallattoo_____Guyyaa____/____/_____

Qoraa keessaa_____Mallattoo_____Guyyaa____/____/_____

Gorsaa_____Mallattoo_____Guyyaa____/____/_____

Dura taa'aa Muummee yookaan walitti qabaa digirii lammaffaa (MA)

Axareeraa

Qorannoon kun jijjiirraa asoosama “Warraaqsa Beeyladooataa” xiinxalaluu irratti kan xiyyeeffatuu yommuu ta’u, mata duree kanarratti qorannoo geggeessuuf wantootni qorataa kakaasan: tokkoffaa kitaabni afaan maddaa(Animal Farm) jedhu akka addunyaatti beekamaafi dubbistoota hedduudhaan jaallatamee bara 1945-1975(ALA) tti qofa yeroo soddonii shan(35) kan maxxanfame ta’ee utuu jiruu, Afaan Oromootiin immoo erga bara 2004(ALH) maxxanfamee hanga yoonaaatti osoo irra deebiin hinmaxxanfamin turuu isaati. Kana malees, kitaabichi mana dubbisa kitaabaa qorataan irraa barsiisaa jiru keessatti kan argamu ta’ee osoo jiruu barsiisotni afaanii mana barumsaa sanaa kitaabicha madaqsanii ogummaa afaanii yeroo ittiin barsiisan qorataan arguu dhabuu isaati. Kanaafuu, kaayyoon qorannichaa jijjiirraa Asoosama “Warraaqsa Beeyladooataa” ulaagaa jijjiirraa gaariitiin maal akka fakkaatu xinxaluudha. Gabbina qorannichaaf kitaabileen garaa garaa jijjiirraan walqabataniifi toorri marsariitii sakatta’ameera. Barruun walfakkiis sakatta’amee dhihaateera. Milkaa’insa qorannichaaf immoo mala qorannoo makaatu hojiirra oole. Odeeffannoonis mala sakatta’a dookumeentii, afgaaffiifi bargaaffiidhaan guuramee xiinxalli irratti geggeeffame. Kanarraas, hanqinootni iftoominaafi walsimuu dhabuu jechootaafi himootaa, tokko tokko akka jiran, jijjiiraan jechoota Afaan Oromoo dhiisee, kan Afaan Amaaraa baay’inaan ergifatee akka fayyadame, jechoota kallattii dhiisee hiika galumsatti baay’inaan akka gargarama, irradeddeebii jechootaafi himootaa, dogoggoorri qubeessuufi sirna tuqaalee akka jiran adda baheera. Kana malees, jijjiiraan yaada afaan maddaa kan haqee fi haarawaa itti dabale akka qabu adda baheera. Kanarratti hundaa’uun, qorataan yaboo dhiheessee jira: Jijjiiraan kitaaba Warraaqsa beeyladooataa jechootaafi himoota iftoomina hinqabne, kanneen yaada afaan maddaa keessaan walhinsimne, aadaa hawaasa Oromoo faana hindeemne, irra deddeebii kanneen qaban, dogoggora sirna tuqaaleefi qubeessuu qaban keessa deebi’ee ilaaluun fooyyessuu akka qabu, jechoota utuu Afaan Oromoon bakka bu’uu danda’anii Afaan Amaaraan bakka buufaman ilaaluun fooyyessuu qabu, gara fuulduraatti jijjiirraa kan hojjetu yoo ta’e, maxxansuun dura ogeessota afaanii gulaalchisuu qabu. Guddina jijjiirraa Afaan Oromoo milkeessuuf jijjiirtotni (translators) dandeettiifi ulaagaa isaan irraa eegamuufi saayinsii Afaan Oromoo sirriitti beekuu qabu. Biiron Aadaafi Turiizimii Oromiyaa(BATO) barreessitootaafi namoota jijjiirraa dalaganiif yoo xiqqaate waggaa keessaa yeroo tokko leenjii kennuu qaba. Muummeewwan Afaan Oromoo Yuunivarsiitiifi Kolleejjii garaa garaa keessa jiran saayinsii jijjiirraa kan yeroo kamii caalaa xiyyeeffannaa guddaan barsiisuu qabu. Koreen Waaltina Afaan Oromoo maxxansawwan afaan alagaa garaagaraa yeroo yeroon hordofanii dubbisuun jechoota Afaan Oromoo keessa hinjirreef moggaasa kennaa deemuu qabu.

Galata

Hundumaa dura isa fayyaa guutuu naaf laatee bu'ee bahee hojjetadhee sadarkaa kana akkan gahu kan nadandeessise, uumaa uumama hundaa, Waaqaaf galatni guddaan haata'u.

Itti aansuun immoo sin nuffe osoo hinjedhin, jalqabaa hanga xumura qorannoo kanaatti gorsaafi jajjabina walirraa hincitne kan naafgochaa turan gorsaa koo Dr.Amaanu'eel Alamaayyoo baay'een galateeffadha.

Gorsaafi kunuunsa barbaachisaa naafgodhanii baradhee akkan sadarkaa kana gahuuf gumaacha guddaa kan naaftaasisan abbaa koo Obbo Baqqalaa Baatuufi haadha koo, Aadde Tasfaayee Oliiqaa Rabbi umurii dheeraa isiniif haalaatun jedha.

Yaadaan kan najajjabeessaa turte haadha warraa koo Aadde Facaasee Tafarii carraa kanaan galatoomfachuun jaalladha.

Qorannoo kanaaf odeeffannoo barbaachisu kan naaflaatan, jijjiiraa asoosama “Warraaqsa Beyladooataa”, Obbo Tasfaayee Aagaafi barsiisota afaanii Mana Barumsaa Sadarkaa Lammaffaafi Qophaa'ina Gullisoo gumaacha isaaniif galata haa argatan.

Gabaajeewwan/ Kottoonfachiisaafi Hiika Isaanii

AM	Afaan Maddaa
AJ	Afaan jijjiirraa
AX	Afaan xiyyeeffannaa
BAM	Barruu afaan maddaa
BAM	Barruu afaan jijjiirraa
AO	Afaan Oromoo
A/Ing	Afaan Ingilizii
Fu	Fuula
Keey	Keeyyata
Sar	Sarara
Pp	‘page’
Par	‘paragraph’
Li	‘Line’
BAM: ____	Barruu afaan maddaa keessa hinjiru jechuudha.

Baafata

Qabiyyee	Fuula
Axareeraa	i
Galata	ii
Gabaajeewwan/Kottoonfachiisaafi Hiika Isaanii	iii
Baafata.....	iv
Baafata Gabateefi suuraa	viii
Boqonnaa Tokko: Seensa.....	1
1.1 Ariirrata Qorannichaa.....	1
1.2 Ka’umsa Qorannichaa	2
1.3 Kaayyoo Qorannichaa	3
1.3.1 Kaayyoo Gooroo.....	3
1.3.2 Kaayyoo Gooree	3
1.4 Faayidaa Qorannichaa	4
1.5 Daangaa Qorannichaa	5
1.6 Hanqina Qorannichaa	5
1.7 Qindoomina Qorannichaa	5
Boqonnaa Lama: Sakatta’a Barruulee	7
2.1. Sakatta’a Barruu Yaadrimee	7
2.1.1. Maalummaa Jijjiirraa.....	7
2.1.2 Jijjiirraafi Hiikkaa (Translation vs Interpretation).....	8
2.1.3 Faayidaa Jijjiirraa	10
2.1.4. Akaakuu Jijjiirraa	11
2.1.4.1 Jijjiirraa Af-tokkee/Deebisanii Jijjiiruu (Intralingual Translation or Rewording)	11
2.1.4.2 Jijjiirraa Aflamee (Interlingual Translation)	11
2.1.4.3 Jijjiirraa Gara Mallattoo Biraatti Taasifamu (Intersemiotic Translation or Transmutation)	11
2.1.5 Adeemsa Jijjiirraa	12
2.1.5.1 Adeemsota Teeknikaa(<i>Technical Procedures</i>)	12

2.1.5.2 Adeemsota Qindoominaa(Organizational Procedures).....	12
2.1.6 Ulaagaalee Jijjiirraa Gaarii(The Criteria Of Good Translation).....	13
2.1.7 Malleen Jijjiirraa.....	13
2.1.7.1 Jijjiirraa Jecha Jechaanii (Word-For-Word Translation)	13
2.1.7.2Jijjiirraa Akka Jiree (Literal Translation).....	13
2.1.7.3Jijjiirraa Amanamaa (Faithful Translation).....	14
2.1.7.4 Jijjiirraa Xinhiikaa (Semantic Translation)	14
2.1.7.5 Jijjiirraa Walquunnamtii (Communicative Translation)	14
2.1.7.6 Madaqsuu (Adaptation).....	14
2.1.7.7Jijjiirraa Walabaa (FreeTranslation).....	15
2.1.7.8 Jijjiirraa Jechamaa (Idiomatic Translation)	15
2.1.8. Walsimannaa (Translation equivalence)	15
2.1.9 Gahee Galumsi Jijjiirraa Keessatti Qabu (The Role Of Context In Translation)16	
2.1.10 Ogummaawwan Jijjiirraa Tokkorraa Eegaman	17
2.1.11 Hanqinoota Jijjiirraa walqabatan (Translation Problems)	18
2.1.11.1 Hanqinoota Waliigalaa (General Problems)	18
2.1.11.2 Hanqina Jijjiiramuu Diduu (Untranslatability).....	18
2.1.12 Yaaxxina Qorannichi Ittiin Deggerame.....	20
2.2 Sakatta’a Barruu Walfakkii	21
Boqonnaa Sadii: Malleen Qorannichaa	24
3.1 Saxaxa Qorannichaa.....	24
3.2 Madda Odeeffannoo Qorannichaa	24
3.3 Mala Iddattoo Qorannichaa.....	24
3.4 Mala Funaansa Raagaalee	25
3.4.1 Sakatta’a Dookumeentii	25
3.4.2 Afgaaffii.....	25
3.4.3 Bargaaffii	26
3.5 Mala Qaaccessa Ragaalee	26
Boqonnaa Afur: Xiinxalaafi Fi Hiika Odeeffannoo.....	27
4.1 Ibsa Waa’ee Asoosama Warraaqsa Beeyladooataa	27

4.2 Xiinxala Baay'ina Odeefkennitoota Kitaaba Warraaqsa Beeyladooataa Dubbisanii .	29
4.3 Xiinxala Fayyadama Jechootaa	30
4.3.1 Jechoota Iftoomina Hinqabne	30
4.3.2 Jechoota Ergisaa (Loan Words).....	33
4.3.3 Hiika Galumsaa	37
4.3.3.1 Jechoota Hiika Galumsaa Qaban	38
4.3.3.2 Gaaleewwan Hiika Galumsaa Qaban.....	39
4.3.4 Walsimannaa Jechootaa Jijjiirraa Keessatti (Equivalence in Translation)	40
4.3.4.1 Walsimannaa Jechootaa Gama Aadaatiin	40
4.3.4.2 Walsimannaa Jechootaa Gama Hiikaatiin.....	43
4.3.5 Jechoota Dogoggora Qubeessuu Qaban	44
4.3.5.1. Dogoggora Fayyadama Dhamsaga Dubbachiiisaan Walqabatu	45
4.3.5.1.1 Dhamsaga Gabaabaa Akka Dheeraatti Fayyadamuu.....	46
4.3.5.1.2 Dhamsaga Dheeraa Akka Gabaabaatti Fayyadamuu.....	47
4.3.5.2 Dogoggora Dhamsaga Dubbifamaan Walqabatu.....	48
4.3.5.2.1 Dhamsaga Laafaa Akka Jabaatti Fayyadamuu	49
4.3.5.2.2 Dhamsaga Jabaa Akka Laafaatti Fayyadamuu	49
4.3.5.3 Dogoggora Irra Butaan walqabatee Mul'atu.....	50
4.3.5.4 Dogoggora Fayyadama Hudhaa(') Irratti Mul'atu	51
4.4 Fayyadama Himootaa.....	53
4.4.1 Himoota Iftoomina Hinqabne	53
4.4.2 Walsimannaa Himoota Afaan Maddaafi Afaan Jijjiirraa	57
4.4.3 Himoota Irradeddeebii jechoota Hinbarbaachifnee Qaban	59
4.4.4 Fayyadama Sirna Tuqaalee.....	60
4.4.4.1 Hanqina IttifayyadamaTuqaa (.).....	61
4.4.4.2 Hanqina Ittifayyadama Qoodduu (,).....	62
4.4.4.3 Hanqina Ittifayyadama Qoodduu jabaa/buufata xiqqaa/ (;)	63
4.4.4.4 Hanqina Ittifayyadama Tuqlamee (:).....	65
4.4.4.5 Hanqina Itti Fayyadama Mallattoo Waraabbii	65
4.4.5 Yaada Afaan Maddaa Jijjiiraadhaan Keessaa Haqame	68

4.4.6 Yaada Haarawaa Jijjiiraan Itti Dabale	70
Boqonnaa Shan: Cuunfaa, Argannoofi Yaboo Qorannichaa	74
5.1 Cuunfaa(Conclusion)	74
5.2 Argannoo Qorannichaa	74
5.3 Yaboo	75
Wabii.....	76
Dabalee	

Baafata suuraafi Gabateewwanii

Suuraa 1: fakkii kitaaba afaan maddaa qola jalqabaafi duubaa	28
Suuraa 2: fakkii kitaaba afaan jijjiirraa qola jalqabaafi duubaa.....	29
Gabatee 1: xiinxala odeeffannoo baay'ina namoota kitaaba Warraaqsa Beeyladooaa dubbisanii	29
Gabatee 2: xiinxala jechoota iftooma hinqabnee	31
Gabatee 3: xiinxala sababa dubbistootni kitaaba warraaqsa beeyladooaa dubbisuu addaan kutanii	32
Gabatee4: Xiinxala jechoota ergisaa.....	35
Gabatee 5: Jechoota hiika kallattii osoo qabanii hiikni galumsaa laatameef.....	38
Gabatee 6: odeeffannoo xiinxala iftoomina himootaan walqabatanii.....	56

Boqonnaa Tokko: Seensa

1.1 Ariirrata Qorannichaa

Afaan Oromoo afaan guddina ariifachiisaarra jiru waanta'eef, yeroo ammaa kana kitaabilee hedduun afaanichaan maxxanfamanii gabaarra oolaa jiru. Tafarii Nugusee (2005: 202-204) Wiirtuu Jildii 10^{ffaa} keessatti waa'ee guddina Afaan Oromoo yeroo ibsu, “bara kana asoosamootni 37 oliifi kitaabileen walaloo 25 ol maxxanfamanii gabaarra jiru” jedha.

Kitaabilee maxxanfamaa jiran kana keessaa kanneen afaan alagaarraa gara Afaan Oromootti jijjiiraman danuudha. Isaan keessaa muraasni Malli Bade, Mul'atan Qaba, Siimagan, Daandii Milkaa'inaa, Warraaqsa Beeyladooaa kanneen kana fakkaatan maqaa dhahuun nidanda'ama.

Kitaabileen kunniin yoo ofeeggannaafi ulaagaa jijjiirraa gaarii guutuun jijjiiramaniiru ta'e beekumsa, muuxannoo, aadaa, ogummaafi wkf gara afaanichaatti fiduu waan danda'aniif gama guddina Afaan Oromootiin gumaachi isaan qaban olaanaadha. Waraabbiin armaan gadiis yaada kana cimsa.

Translationis needs to transmit knowledge in plain, appropriate and accessible language in particular in relation to technology transfer- defining technology not in old sense of applied science, but, as all the means and knowledge used to provide objects necessary for human sustenance and comfort (Newmark, 1991:44).

Yaada armaan olii kanaarraa kan hubannu jijjiirraan beekumsa tokko iddoo tokkorraa gara iddoo biraatti dabarsuuf qofa barbaachisa osoo hintaane, jijjiiramawwan gama teeknooloojiitiin afaan tokko keessa dhufaniifis, jecha afaan ofiitti moggaasanii jijjiiruun hawaasa tokko biraan gahuuf, gahee olaanaa akka qabuudha.

Haata'u malee, Kitaabotni kunniin ammoo sirna yookaan ulaagaa jijjiirraa gaarii eeganii jijjiiramuu baannaan faayidaa isaan kennan irra miidhaa isaaniitu caala. Fakkeenyaaf, jechootnifi yaadotni jijjiirricha keessatti argaman iftoomina kan hinqabneefi aadaa

hawaasa Oromoo wajjin kan walhinsimne yoo ta'an, jechootni waan bakka bu'uu qaban dhiisanii yoo waan biraa ibsan, seerri ijaarsa jechootaafi himoota afaan Oromoo eegamuu yoo baate, irra deddeebiin jechootaafi yaadotaa yoo danate, dubbistootni kitaabicha dubbisuuf fedhii dhabu. Kanarra darbeellee kitaabicha jibbuu danda'u. Sababa kana irraan kan ka'e, kitaabni sun dubbistoota dhabuun waan gabaarraa baduu danda'uuf, amileen barreessaa/jijjiiraa kitaaba sanaa du'aa adeemuun waan hin oolle. Amileen barreesaa miidhamnaan ammoo guddinni afaan sanaa akkanuma gufachuu danda'a. Dhimmi kun gadi fageenyan qoratamnaa qulqullina hojii jijjiirraa gara fuulduraatti afanicharratti adeemsifamu eegsisuu waan danda'uuf qorannoon barbaachise.

Kitaabilee afaan biroorraa gara Afaan Oromootti jijjiiramanii jiran keessaa Asoosamni mata dureen isaa “Warraaqsa Beeyladooata(Animal Farm)” jedhu isa tokko waan ta'eef, ulaagaa jijjiirraa gaariitiin xiinxalamuuf filatame.

1.2 Ka'umsa Qorannichaa

Kitaabilee afaanota biroorraa gara Afaan Oromootti jijjiiramaa jiran irratti qorannoo geggeessuun guddina afaanichaafi jijjiirraa afaanichaan gara fuulduraa adeemsifamuuf gumaacha guddaa qaba.

Haaluma kanaan, Kitaabilee gara Afaan Oromootti jijjiiramanii jiran keessaa asoosama “Warraaqsa Beeyladooata” ulaagaa jijjiirraa gaariitiin akka xiinxaluuf wantootni qorataa kakaasan: tokkoffaa kitaabichi afaan maddaatiin yookaan mata duree “Animal Farm” jedhuun dubbistoota hedduu horatee addunyaa irratti beekamtii argachuun bara 1945–1975(ALA) tti qofa yeroo soddonii shan kan maxxanfame ta'ee utuu jiruu, Afaan Oromootiin garuu hanga yoonaaatti maxxansa duraa malee hinqabu. Kitaabni haala kanaan addunyaarratti beekamtii qabu kun maaliif Afaan Oromootiin osoo irra deebiin hin maxxanfamin waggaa shanan kana ture kan jedhu qorataatti gaaffii ta'e.

Kana malees, kitaabichi koppiin lama mana dubbisa kitaabaa qorataan irraa barsiisaa jiru keessa utuu jiruu barsiisotni afaanii mana barumsaa sanaa kitaabichatti fayyadamuun ogummaa afaanii yeroo barsiisan qorataan arguu dhabuu isaati. Dhimootni kun ammoo xiyyeeffannaan yoo qorataman, guddina Afaan Orommoofi hojii jijjiirraa Afaan Oromoo

irratti gara fuulduraa adeemsifamuuf, gumaacha guddaa waan qabuuf, qorataan kitaabicharratti xiinxala gadifagoo geggeessuuf kaka'umsa horate. Bu'uuruma kanaan qorannoon kun gaaffilee armaan gadiif deebii kan barbaaduudha:

1. Jijjiiraan asoosama “Warraaqsa Beeyladooaa” jechoota, himootaafi gaalewwan iftoomina qabanitti fayyadamuun ergaa afaan maddaa gara Afaan Oromootti jijjiireeraa laata?
2. Asoosamni Warraaqsa Beeyladooaa adeemsaafi ulaagaa jijjiirraa gaarii guutuun jijjiirameeraa laata?
3. Jijjiirraa asoosama Warraaqsa Beeyladooaa keessatti jechootni haala aadaafi barsiifata hawaasa Oromoon walsimuun jijjiiramaniiruu?
4. Dubbistootni yeroo dubbisanitti ergaa isaa ni hubatuu laata?
5. Jijjiirraa asoosama “Warraaqsa Beeyladooaa” keessatti akkaataan qubeessuufi fayyadamni sirna tuqaalee maal fakkaata?
6. Adeemsa jijjiirraa asoosama “Warraaqsa Beeyladooaa” keessatti yaadni barruu afaan maddaa haqame yookaan haarawaan dabalame jiraa?

1.3 Kaayyoo Qorannichaa

Kaayyoon qorannoo kanaa kan gooroofi gooree jedhamee bakka lamatti qoodamee dhiyaatee jira.

1.3.1 Kaayyoo Gooroo

Kaayyoon gooroo qorannoo kanaa jijjiirraa Asoosama “Warraaqsa Beeyladooaa” ulaagaa jijjiirraa gaariitiin maal akka fakkaatu xinxaluudha.

1.3.2 Kaayyoo Gooree

Kaayyoowwan murtaa'oon qorannoo kanaa ammoo warreen armaan gadiiti:

1. Jijjiiraan asoosama “Warraaqsa Beeyladooaa” jechoota, himootaafi gaalewwan iftoomina qabanitti fayyadamuun ergaa afaan maddaa gara Afaan Oromootti jijjiiruufi dhiisuu ifa gochuu.

2. Asoosamni “Warraaqsa Beeyladooaa” adeemsaafi ulaagaa jijjiirraa gaarii guutuun jijjiiramuufi dhiisuu isaa addaan baasuuf.
3. Jechootni jijjiirricha keessaa aadaa fi safuu hawaasa Oromoo faana kan walsimu ta’uu ifa gochuuf.
4. Dubbistootni yeroo asoosama “Warraaqsa Beeyladooaa” dubbisanitti ergaa isaa hubachuu danda’uufi dhiisuu addaan baafachuuf.
5. Akkaataa qubeessuufi fayyadama sirna tuqaalee jijjiirraa asoosama “Warraaqsa Beeyladooaa” ifa gochuu.
6. Adeemsa jijjiirraa asoosama “Warraaqsa beeyladooaa” keessatti yaadni afaan maddaa haqame yookaan haarawaan dabalame jiraachuufi dhiisuu addaan baasuu.

1.4 Faayidaa Qorannichaa

Bu’aa qorannoo kanarraa argamuun jijjiirraa Afaan Oromootiin taasifamu keessatti rakkooleen (hanqinootni) gama fayyadama afaaniitiin jiran adda bahanii furmaanni waan lafa kaa’amuuf jijjiirtonni (translators) gara fuulduraatti akka daawwitiitti keessatti of ilaalaa hojii jijjiirraa isaanii qulqullinaafi ofeeggannaadhaan hojjetu jedhamee abdatama. Qabata kanaan, jijjiirraan Afaan Oromootiin gara fuulduraatti geggeeffamu qulqullina argachaa waan deemuuf namootni sadarkaa garaa garaatti argaman kitaabilee afaanota biroorraa gara Afaan Oromooti jijjiiraman itti gammadanii dubbisuun muuxannoofi beekumsa haaraa irraa argachuu danda’u. Kun ammoo hundaan olitti guddina Afaan Oromootiif gumaacha olaanaa qabaata. Jijjiiraan asoosama “Warraaqsa Beeyladooaa”, obbo Tasfaayee Aagaa, rakkoolee qorannoo kanaan adda baafaman irratti hundaa’ee waan fooyya’uu malu fooyyessuu waan danda’uuf fayyadamaadha. Namni gara fuulduraatti mataduree kanaan walfakkaaturratti qorannoo adeemsisuu fedhu akka ka’umsaatti itti gargaaramuu danda’a. Qaamoleen armaan olitti eeraman kun hunduu bakka bu’aan qorannoo kanaa itti argamu fudhachuun fayyadamuu danda’u.

1.5 Daangaa Qorannichaa

Qorannoon kun jijjiirraafi hiikkaa keessaa, jijjiirraa irratti kan xiyyeeffatu yommuu ta’u, innis jijjiirraa asoosama “Warraaqsa Beeyladooaa” irratti geggeeffame ulaagaa jijjiirraa gaariitiin maal akka fakkaatu xiinxaluu irratti. Kitaabilee afaanota biroorraa gara Afaan Oromootti jijjiiraman keessaa ammoo Asoosama “Warraaqsa Beeyladooaa” kan bara 2004 maxxanfame, maxxansa afaan maddaa kan bara 1975 walcina qabuun xiinxaluu xiyyeeffata. Kunis, kitaabota afaanota biroorraa gara Afaan Oromootti jijjiiraman hundarratti qorannoo geggeessuuf yeroofi humna qorataan ol waan ta’eef, haala kanaan daangeffame.

1.6 Hanqina Qorannichaa

Adeemsa qorannoo kanaa keessatti hanqinoota qorataa mudatan keessaa tokko baay’ina wayitii (hojii) irraan kan ka’e, yeroo gahaa dhabuu isaati. Haata’u malee, yeroo boqonnaa isaa yookaan sanbatarra barattoota waamuun daddafee qabiyyee barnootichaa xumurachuun hojii kana sadarkaa kanarraan gahachuu danda’eera. Afgaaffii adeemsisuuf teessoo jijjiirraa asoosama “Warraaqsa Beeyladooaa”, Obbo Tasfaayee Aagaa, yeroon argachuu dhabuun rakkoo biraa ture. Ta’us, qorataan qabata hiriyaatiin iyyaafatee bilbila isaanii fudhachuun jijjiirraa wajjin fuula-fuulatti walargee afgaaffiidhaan odeeffannoo barbaachisu guurrateera. Bara kana keessa toorri interneetii akka biyyattiitti cufamee waan tureef, kitaabilee sakatta’aa barruuf barbaachisan buufachuuf qorataan danqamee ture. Haata’u malee, qorataan dhaabbilee mootummaafi mitimootummaa naannootti argaman garaagaraa quunnamuun hayyamsiisee ‘Wi-Fi’ fayyadamee rakkoo kana furachuu danda’eera. Barsiisotnis bargaaffii raabsameef yeroodhaan guutanii galchuuf fedhii dhabuun mudatee kan ture yommuu ta’u, itti deddeebi’ee obsaan sassabbatee hojii qorannichaa sadarkaa kanarraan gahuu danda’eera.

1.7 Qindoomina Qorannichaa

Qorannoon kun boqonnaalee gurguddaa shanitti qoqqoodamee dhiyaate. Haaluma kanaan boqonnaa tokkoffaan seensa qo’annichaa yommuu ta’u, as jalatti kan argaman ariirrata, ka’umsa, kaayyoo, faayidaa, daangaa, hanqinaafi qindoomina qorannichaadha. Boqonnaa

lammaffaan ammoo sakatta'a baarruuleerratti xiyyeeffata. Bu'uuruma kanaan yaaxxinoota jijjiirraa, maalummaa jijjiirraa, akaakuu jijjiirraa, faayidaa jijjiirraa, walfakkeenyaafi garaa garummaa jijjiirraafi hiikkaa, adeemsa jijjiirraa, malleen jijjiirraa, ogummaawwan jijjiirraa tokkorraa eegamaniifi hanqinoota jijjiirraan walqabatantu yaada hayyootaatiin gabbatee walduraa duubaan dhihaatee argama. Kana malees, walfakkeenyaafi garaagarummaan qorannoo kanaafi kanneen kanaan dura matadurecha irratti dalagamanii jiran (barruun walfakkii) iddoo kanatti ibsameera. Boqonnaa sadaffaan ammoo malleen qorannichaa bu'uura kan godhatu yommuu ta'u, as jalatti ammoo, saxaxa qorannichaa, madda odeeffannoo qorannichaa, mala iddattoo qorannichaa, mala funaansa raagaaleefi qaaccessa raagaaleetu hammatama. Boqonnaa araffaan qaaccessa hiika odeeffannoon kan walqabatu yommuu ta'u, odeeffannoo xiinxala jijjiirraa asoosama Warraaqsa Beeyladooaa ilaalchisee mala sakattaa'a dookumentiitii, afgaaffiifi bargaaffiin funaaname qaaccessuu ilaallata. Boqonnaa shanaffaan yookaan inni dhumaa cuunfaa, argannoofi yaboo qorannichaa kan of keessaa qabuudha.

Boqonnaa Lama: Sakatta’a Barruulee

Boqonnaan kun kutaalee gurguddaa lamatti qoodamee dhihaate. Kutaan jalqabaa skatta’a barruu yaadrimee yommuu ta’u, kutaan inni lammataa ammoo sakatta’a qorannoowwan mataduree qorannoo kanaa wajjin walfakkeenya qabaniiti.

2.1. Sakatta’a Barruu Yaadrimee

Kutaa kana jalatti maalummaa jijjiirraa, akaakuu jijjiirraa, malleen jijjiirraa, faayidaa jijjiirraa, garaagarummaa jijjiirraafi hiikkaa, adeemsa jijjiirraa, ulaagaa jijjiirraa, walsimannaa jijjiirraa keessatti, ogummaawwan jijjiirraa/tuu tokkorraa eegamaniifi hanqinoota jijjiirraatu yaada hayyootaatiin gabbatee walduraa duubaan dhiyaate.

2.1.1. Maalummaa Jijjiirraa

Maalummaa jijjiirraa ilaalchisee hayyootni adda addaa hiikoo addaa addaa kennaa turaniiru;kennaa jirus.Yaadni kanaan gadiis hubannaa walfakkaataa kan kennuudha.

...translation is an incredibly broad notion which can be understood in many different ways. For example, one may talk of translation as a process or a product and...moreover, while more typically it just refers to transfer of written text, the term sometimes includes interpreting(Shuttle Worth and Cowie, 1997:181).

Yaada armaan oliirraa kan hubannu jijjiirraaf hiikni dogoggoraa, kan jijjiirraan adeemsa ykn bu’aa waan maxxanfamee qaxxaamursuufi yeroo tokko tokko hiikuu jedhamees akka waamamuudha. Ibsi kun jijjiirraan adeemsa waan maxxanfame tokko qaxxaamursuu ta’uu malee afaan kamirraa gara isa kamiitti akka ta’e wanti ibsu hinjiru. Kana malees, jijjiirraan hiikuu (interpretation) wajjin tokko akka ta’e lafa kaa’a.

Toorri interneetii www.dbfrank.net immoo maalummaa jijjiirraa yeroo ibsu, “A translation is a text derived from an other text in an other language, exhibiting qualities of equivalence to that source text, such that the derived text can be taken as a substitute for the original text” jedha.

Yaada armaan oliirraa kan hubannu jijjiirraan dalagaa barruu afaan tokkoon qophaa’ee ture gara barruu afaan isa birootti haala walmadaalaa ta’een hiikuu akka ta’eedha. Kana

malees, barruun jijjiirame sun barruu afaan maddaa bakka bu'ee dhaamsa kan dabarsu ta'uu akka qabu nu hubachiisa.

Karaa biraatiin, jijjiirraan barruu jijjiirameedha. Qindoomina jechoota hima ijaaraniifi qindoomina himootaa caasaa guddaa qabanii, kan akkaataa seeraafi waliigaltee afaanichaan yaada tokko dabarsaniidha. Jijjiiraan ergaa barreessaan afaan maddaa, dhaggeeffattoota afaan maddaaf akka qopheesse hubatee yoomessa haaraafi dhaggeeffattoota haarawaa ergichi hin qaqqabne sana biraan irra deebi'ee ga'uuf kaayyeffatee jijjiira.

A translation is a text. It is words arranged in sentences, and sentences arranged in larger structures, in a non-arbitrary way according to the conventions of language, with the purpose of communicating something in particular. The translator perceives that an original author intended to communicate something to an original audience, and the translator aims to reproduce something from that original communication in a new context and with a new audience that was not reached by the original, source text (www.dbfrank.net).

Kanaafuu, jijjiirraan adeemsa ergaa barruu afaan maddaan (source language) maxxanfame tokko gara afaan jijjiirraa (target language) tti haala walmadaalaa ta'een qaxxaamursuuti. Barruun afaan jijjiirraa yookaan xiyyeeffannaan qophaa'e sunis jijjiirraa jedhamee waamama jechuudha.

Toorri interneetii www.ijhssi.org (Nida,1965) wabeeffachuun “a good translation is one that is meaning based and not word-based, one that has the ability of conveying an equivalent message in the most accurate and natural way possible” jedha. waraabbii kanarraas kan hubannu jijjiirraa gaariin kan jecha bu'uureffatu osoo hintaane kan hiika yookaan ergaa bu'uureffatu akka ta'eedha. Kana gochuuf ammoo jijjiiraan(translator) aadaafi yoomessa afaan jijjiirraatti madaqsuu danda'uu akka qabuudha.

Walumaa galatti jijjiirraan dalagaa ergaa barruu afaan tokkoon maxxanfame gara afaan isa birootti haala yoomessaafi aadaa hawaasa afaan sana dubbatuu faana walsimuu danda'uun qaxxaamursuuti.

2.1.2 Jijjiirraafi Hiikkaa (Translation vs Interpretation)

Namootni baay'een jijjiirraafi hiikkaa(translation and interpretation) yeroo ibsan waljala dhahuun ittifayyadamu. Haata'umalee, jijjiirraafi hiikkaan garaagarummaa guddaa qabu.

Jijjiirraan ergaa barruu afaan maddaan maxxanfame haala walmadaalaa ta'een gara barruu afaan jijjiirraa yookaan xiyyeeffannaatti qaxxaamursuu akka ta'e hayyootni hedduun waliigalu. Catford (1965:20), jijjiirraa yoo ibsu, "the replacement of textual materials in the source language by equivalent textual material in another language (target language), i.e, an operation performed on language where by a text is substituted in one language for a text in another" jedha.

Yaadni hayyuu kanaas jijjiirraan barruu afaan maddaa keessatti argamu haala barruu afaan biroon (xiyyeeffannaan) walmadaaluu danda'uun bakka buusuu akka ta'e nu hubachiisa.

Gama kaaniin ammoo, hiikuun dalagaa ergaa/dubbii afaaniin darbaa jiru tokko afaaniffaan gara afaan isa birootti battala sana qaxxaamursuudha. Garaagarummaan jara lamaanii haala armaan gadiin ibsamee jira.

The interpreter operates essentially on the auditory communication chain, alternating between listening and speaking (both evanescent activities). The translator, on the other hand, operates on the graphic communication chain and alternates between reading and writing(Ukoyen 2001:217).

Yaada armaan oliirraa akka hubannutti hiikkaa keessatti namni hiiku(interpreter) dalagaa walquunnamtii dhageettiin walqbatu, dhaggeeffachuufi dubbachuu (galagaa ija duraa yookaan sammuu keessaa dafanii badan) kan raawwatu yommuu ta'u, jijjiiraan (translator)ammoo, dalagaa walquunnamtii mallattoon walqabatan, dubbisuufi barreessuu raawwata.

Walumaa galatti, jijjiirraafi hiikkaan gama ergaa qaxxaamursuu irratti kan walfakkaatan yoo ta'u, akkataa ergaa qaxxaamursuutiin garaagarummaa qabu. Sababni isaas, jijjiirraan kan barreeffamaan darbu yommuu ta'u, hiikuun ammoo dubbii afaaniin kan raawwatu waan ta'eefi. Yeroo keessatti raawwatamu irratti hundaa'uunis garaagarummaan nijira. Innis jijjiirraan ergaa waan barreeffamaan jiru tokko turtii yeroo dheeraa booda gara barruu afaan birootti jijjiiruu yommuu ta'u, hiikuun garuu hojii battalaati. Gama birootiin ammoo, hiikuu keessatti yeroo gahaan waan hinjirreefi akkasumas, jarjartiidhaan waan dalagamuuf yaadota tokko tokkorra utaaluun waan hin oolledha. Jijjiiraan(translator) garuu, jechootaafi himoota madaaluufi keessa deebi'ee ilaaluuf yeroo gahaa qaba. Kana

malees, namni hojii hiikuu dalagu kallattii lamaanitti (AM gara AX)tti ykn (AX gara AM) tti jijjiiruuf afaanota lamaan irratti dandeettii dubbachuu olaanaa qabaachuu barbaachisa. Jijjiiraan garuu kallattii tokkoon gara afaan dhalootaa isaatti qofa kan jijjiiruudha. Akkasumas, jijjiiraan afaan jijjiirraa ykn xiyyeeffannoorratti malee afaan maddaarratti dandeettii baay'ee gadi fagoo qabaachuun hamma kan hiikuu hindirqisiifamu. Rakkoon qabatamaa taasisuu dhabuu lamaanuu mudachuu danda'a. Haata'u malee, namni hojii hiikuu dalagu mallattoolee garaagaraa fayyadamuu, haala sagalee olkaasuufi gadibuusuu(tone), unka jecha afaan maddaa gara caasaa afaan xiyyeeffannaatti fooyyessuun dubbachaa dhaggeeffattoota hubachiisuu danda'a. Jijjiiraan garuu, carraa kanaa waan hinqabneef nidanqama (www.lionbridge.com).

2.1.3 Faayidaa Jijjiirraa

Beekumsiifi muuxannoon addunyaa kanarra jiru haalaafi yeroo irratti hundaa'ee garaagarummaa agarsiisa. Kana jechuun muuxannoofi beekumsi naannoo tokko jiru naannoo biraa keessatti argamuu dhiisuu danda'a. Muuxannoofi beekumsi kun ammoo walarganii yaada waljijjiiruun qofa osoo hintaane, kitaabota yookaan maxxansoota afaan garagaraan maxxanfaman fayyadamuun hawaasa tokkorraa gara isa birootti cehuu danda'a. Karaan inni ittiin galma gahus jijjiirraadhaani. Kanaaf jijjiirraan beekumsa, muuxannoo, ogummaa, hala jiruufi jireenya (aadaa) hawaasa tokkoo hawaasa biroo dhaqqabsiisuuf gahee olaanaa qaba jechuudha. Kana malees, akkuma kitaaba qorannoon kun irratti dalagamerraa agarru hojiiwwan gama kalaqaatiin afan tokkoon barreeffame argamu gara afaan birootti fidanii itti gargamuufis jijjiirraan gahee guddaa qaba. Newmark (1991:44) waa'ee barbaachisummaa jijjiirraa yommuu ibsu,

translation is needs to transmit knowledge in plain appropriate and accessible language in particular in relation to technology transfer_defining technology not in old sense of applied science, but, the means and knowledge used to provide objects necessary for human sustenance and comfort.

Akka yaada hayyuu kanaarraa hubachuun danda'amutti jijjiirraan beekumsa tokko haala mijawaafi hubatamuu danda'uun iddoo tokkorraa gara iddoo biraatti dabarsuurra darbee jijjiiramawwan gama teeknooloojiitiin afaan tokko keessa dhufaniifis, jecha afaan ofiitti moggaasaniifii jjiiranii hawaasa tokko biraan gahuuf, gahee olaanaa akka qabuudha.

2.1.4. Akaakuu Jijjiirraa

Jijjiirraan akaakuun sadiitu jira. Isaanis: deebisanii jijjiiruu (Intralingual translation or Rewording), jijjiirraa aflamee (Interlingual translation)fi jijjiirraa gara mallattoo addaatti taasifamu(Intersemiotic translation or transmutation) jedhamu (Baker, 2009:5).

2.1.4.1 Jijjiirraa Af-tokkee/Deebisanii Jijjiiruu (Intralingual Translation or Rewording)

Akaakuun jijjiirraa kun barruu afaan tokko keessatti jechoota afaan sanaan dhihaatanii turan jecha biraa afaanicha keessatti argamuun deebisanii ibsuu ykn jijjiiruu ilaallata.

2.1.4.2 Jijjiirraa Aflamee (Interlingual Translation)

Akaakuun jijjiirraa kun ammoo yaada jechoota yookaan mallattoolee dubbii tokkoon dhihaatan mallattoolee dubbii afaan biroottiin hiikuu kan ilaallatuudha. It is interlingual translation, between two different verbal sign systems, that has been the traditional focus of translation studies(www.routledgetranslationstudiesportal.com).

2.1.4.3 Jijjiirraa Gara Mallattoo Biraatti Taasifamu (Intersemiotic Translation or Transmutation)

Akaakuun jijjiirraa kun kan adeemsifamu barruu jechoota afaan tokkoon qophaa’e tokko gara mallattoolee biroo kanneen akka fiilmii, muuziqaafi kanneen birootti jijjiiruu ilaallata.Waraabbii armaan gadii haa ilaallu,

These definitions draw on semiotics, the general science of communication through signs and sign systems, of which language is but one (Cobley 2001, Malmkjær 2011). Its use is significant here because translation is not always limited to verbal languages. Intersemiotic translation, for example, occurs when a written text is translated into a different mode, such as music, film or painting (www.routledgetranslationstudiesportal.com).

Yaada armaan olii kanarraa kan hubannu jijjiirraan kun afaanuma tokko gidduutti kan adeemsifamuufi kan barruun afaan tokkoon maxxanfamee jiru gara mallattoolee biroo kanneen akka muuziqaa, fiilmiifi fakkiitti jijjiiramu ta’uu isaati.

Akaakuu jijjiirraa kanaaf fakkeenya gaarii kan ta’u kitaaba ‘Animal Farm’ fiilmiidhaan qophaa’ee gabaarra jiruudha.

2.1.5 Adeemsa Jijjiirraa

Hojiin kamiyyuu adeemsa mataa isaa qaba. Jijjiirraanis akka ogummaa tokkootti adeemsota garaa garaa keessa darba. Jijjiirraan adeemsota gurguddaa lama keessa akka darbu Nida(1964:241-247) ibsee jira.

2.1.5.1 Adeemsota Teeknikaa(*Technical Procedures*)

Adeemsota teeknikaa kanneen jedhaman afaan maddaafi afaan jijjiirraa qaaccessuu, utuu hinjijjiirin dura barruu afaan maddaa sirriitti qo'achuun keessa bahuu, jecha, xinhiikaafi xinhima afaan jijjiirraa keessatti bakka bu'uu qabu murteessuufi warreen kana fakkaataniidha. Kunis jechoota afaan maddaa keessa jiran sirriitti dubbisuun adda baafachuufi bakka bu'ee isaanii afaan jijjiirraa keessaa haala yaadrimee barbaadame ibsuu danda'aniin murteessuudha(Nida, 1964:241-245).

2.1.5.2. Adeemsota Qindoominaa(*Organizational Procedures*)

Yaalii jijjiirraa adeemsifame irra deebi'uun madaalaa adeemuufi hojii jijjiirraa walfakkaataa biroon yoo argame walmaddii qabuun ilaalu, akaasumas dubbistoota barruu afaan xiyyeeffannaarraa ciminafi sirrummaa walquunnamtii barruu sanaa mirkaneeffachuu kan ilaallatuudha(Nida, 1964:246-247).

Walumaagalatti jijjiirraan adeemsota akka xiinxaluu(barreeffama afaan dura gadi fageenyaan hubachuuf yaaluu yookaan seerluga, hiika jechootaafi himootaa(semantic), caasimaa(syntax), jechamoota(idioms) akkasumas aadaa dubbistoota afaan maddaa beekuu gaafata. Adeemsi biraan ammoo ergaa qaxxaamursuudha. Jijjiirraan yookaan namni hojii jijjiirraa geggeessu ergaa afaan maddaa sirriitti dabarsuuf dandeettii afaan jijjiirraa cimaa ta'e, kan afaan maddaa caalu qabaachuu qaba. Kanaaf, sadarkaa kanatti jijjiirraan ergaa barruu afaan maddaa haala afaan jijjiirraan walmadaaluun qaxxaamursuu/jijjiiruu qaba. Kana malees, jijjiirraan adeemsa irra deebi'anii qindeessuu gaafata. Sadarkaa kanatti hojichi dogoggora jechaa, yaadaa, loogaa, qubeessuu, sirna tuqaaleefi wkf irraa bilisa ta'uufi dhiisuu mirkaneeffachuu ofjalatti hammata. Akkasumas, haala qindoomina waliigala barreeffamichaa sirreessuufi wkf ilaallata.

2.1.6 Ulaagaalee Jijjiirraa Gaarii(The Criteria Of Good Translation)

Jijjiirraan akkuma ogummaawwan biroo ulaagaalee ittiin madaalamu qaba. Haaluma kanaan, hayyootni garaagaraa jijjiirraadhaaf ulaagaalee garaagaraa baasanii jiru. Fakkeenyaaf, akka Seomarno(1983:5), toora marsariitii(http://english_gurutulis.blogspot.com) keessaatti ulaagaaaleen jijjiirraa gaarii sadiitu jira. Isaanis:

1. Ergaan barruu afaan xiyyeeffannaa keessaa kan barruu afaan maddaa yookaan isa jalqabaa faana tokkummaa qabaachuu qaba(The message of translation is related to the original manuscript).
2. Ergaan afaan maddaa keessaa afaan jijjiirraa keessatti haala ifaafi sirrii ta'een taa'uuqaba (The message of original manuscript is expressed into target language correctly).
3. Fidumsi (bu'aan) jijjiirraa sanarraa argamu kan afaan maddaa fakkachuu qaba (The result of translation in target language must look like the original one).

2.1.7 Malleen Jijjiirraa

Akka Newmark (1988:81) ibsutti malleen jijjiirraa gurguddoon warreen armaan gadiitu jira.

2.1.7.1 Jijjiirraa Jecha Jechaanii (Word-For-Word Translation)

Malli jijjiirraa kun kan duraa duubni jechoota afaan maddaa galumsa isaaniitiin osoo hinta'in hiika dhaabbataa isaaniitiin tokko tokkoon gara afaan jijjiirraa/xiyyeeffannaatti jijjiiramaniidha. Faayidaan isaa inni guddaan jecha/gaalee baarruu afaan maddaa sana gadifageenyaan hubachuuf akasumas,osoo hojii jijjiirraa hin jalqabin dura hiika jechoota ulfaatoo hubachuuf garagara.Walumaagalatti, mala kana kan fayyadamuu dandeenyu yoo caasaan barruu afaan jijjiirraa (target language structure) kan afaan maddaa wajjin walfakkaataa ta'e qofaadha

2.1.7.2 Jijjiirraa Akka Jiree (Literal Translation)

Mala jijjiirraa kana keessatti ijaarsi caasluga afaan maddaa haala walmadaalaa ta'een gara caasluga afaan jijjiirraatti qaxxaamura. Hiikni jechootaas galumsaan alatti tokko tokkoon kennama. Mala jijjiirraa kana yeroo caasaan afaan maddaafi afaan jijjiirraa garaagara ta'u itti gargaaramna.

2.1.7.3 Jijjiirraa Amanamaa (Faithful Translation)

Jijjiirraa amanamaa keessatti jijjiiraan ergaa galumsaa barruu afaan maddaa seera caasluga afaan jijjiirraa eegge sirriitti jijjiiruu yaala. Kanaafuu, mala kanatti kan fayyadamnu yeroo seera caasluga afaan jijjiirraa sirriitti eegnee ergaa afaan maddaa haala galumsaa afaan jijjiiraan hiikuu barbaannuudha.

2.1.7.4 Jijjiirraa Xinhiikaa (Semantic Translation)

Akaakuun mala jijjiirraa kun ammoo ergaa afaan maddaafi afaan jijjiirraa gidduutti walqixxummaa uumuurratti kan xiyyeeffatuudha. Caasaa hiikaafi hima afaan maddaa gadi fageenyaan kan xiyyeeffatamuudha.

2.1.7.5 Jijjiirraa Walquunnamtii (Communicative Translation)

Malli jijjiirraa kun dhaamsa afaan maddaa haala galumsaan dubbistoota afaan jijjiirraa biratti fudhatama akkaataa qabuun jijjiiruuf kan yaaluudha. Kana jechuun barruun afaan maddaa ciminaa fi laafina qabu fudhatee gara afaan jijjiirraatti ce'uu qaba yaada jedhuurratti hundaa'a. xiyyeeffannaan isaa inni guddaan ergaa dabarsuu irratti yommuu ta'u, dhiibbaa gama dubbistootaa yookaan dhaggeeffattootaan jiru kan ilaalcha keessa galchuudha. Kana jechuun hubannaa dubbistoota afaan jijjiirraa irratti baay'ee xiyyeeffata jechuudha.

Jijjiirraa walquunnaamtii jijjiirraa xiinhiikaarraa wanti adda taasisu ergaa barbaadame karaa salphaa fi ifaa ta'een dhiyeessuuf yaaluu isaati. Jijjiirraan xiinhiikaa barreessaa barruu afaan maddaa giddu galeessa kan godhatu yommuu ta'u, jijjiirraan walquunnamtii ammoo hawaasa yookaan dubbistoota giddugaleessagodhata (<http://www.meritresearchjournals.org/er/index.htm>)

Malli jijjiirraa kun unkaaf xiyyeeffannaa guddaa osoo hinlaatin ergaa murtaawaa dabarfachuuf kan gargaaruudha.

2.1.7.6 Madaqsuu (Adaptation)

Malli jijjiirraa kun ammoo kan fayyadu taphoota (koomediiwwan)fiwalaloo jijjiiruuf yeroo ta'u, dhaamsi(ergaan), namfakkiiwwaniifi jargochi akkasumas aadaan afaan maddaa osoo hinjijjiiramin gara afaan jijjiirraa/xiyyeeffannaatti qaxxaamura.

2.1.7.7 Jijjiirraa Walabaa (FreeTranslation)

Malli kun ammoo akkuma maqaasaarraa hubachuun danda'amu malleen jijjiirraa warra biroorraa addummaa qaba. Sababni isaas, akkaataa (styles), unkabarruu afaan maddaa osoo hinxiyyeeffatin kan bilisaan jijjiiramuudha. Kaayyoon jijjiiraa inni guddaan ergaa afaan maddaafi afaan jijjiirraa walqixxeessuu malee, jechootas ta'ee unka, akkasumas caasaa afaanota lamaanii walqixxeessuuf hindirqamu. Faayidaan isaas, gaalewwan, jechamootaafi mammaaksota jijjiiruufidha.

2.1.7.8 Jijjiirraa Jechamaa (Idiomatic Translation)

Malli jijjiirraa kun ammoo ergaa barruu afaan maddaa deebisanii ummuu ta'ee, haala afaan maddaa keessatti hinmul'anneen waliindubbiifi jechamatti fayyadamuun hiika jechaa ykn gaalee haqaaquun jijjiiruudha.

Akkuma beekamu namootni biyyoota adda addaa akkaataa ittiin wantoota addunyaa kanarra jiran ittiin ibsatan kan mataa isaanii qabu. Isaan kana keessaa tokko jechama. Jechamni afaan maddaa keessa jiru ammoo afaan jijjiirraa keessaa hiika kallattii argachuu dhabuu mala. Kanaaf, akkaataa aadaafi ilaalcha hawaasa afaan jijjiirraatiin walsimuun jijjiiruu barbaachisa. Kana milkeesuuf namni hojii jijjiirraa hojjetu aadaa afaan lameenii sirriitti beekuu isa gaafata.

2.1.8. Walsimannaa (Translation equivalence)

Adeemsa hojii jijjiirraa keessatti walsimannaan yaadrimee baay'ee murteessaadha. Walsimannaan mallattoolee yookaan qubee afaanota lamaanii osoo ilaalcha keessa hingalchin, walitti dhufeenya ergaa barruu afaan maddaafi afaan jijjiirraa gidduutti uumamuun kan walqabatuudha. Kana jechuun jechootni yookaan himootni afaan maddaa keessa jiraniifi kan afaan jijjiirraa(xiyyeeffannaa) keessaa hiikaan yookaan akkaataa fayyadama(barsiifata) hawaasaan walsimannaa qabaachuu qabu jechuudha. Yaada kana ilaalchisee Abduladim (2007:74-77) <http://etheses.dur.ac.uk/1302/1/1302.pdf> keessatti “equivalence is concerned with the semantic and grammatical correspondence between a sentence in the source language text with that of an equivalent sentence or text in the target language” jedha.

Yaada kana irraas kan hubannu walsimannaan gama hiikaafi caasluugaan illee akka ilaalamuu qabuudha. Kana jechuun hiiknifi seerri caasaa hima afaan maddaafi afaan jijjiirraa walsimaa ta'uu qaba jechuudha. Walsimuu yeroo jennu garuu, akkaataa kan dubbistoota afaan jijjiirraa keessatti fudhatama qabuun jechuudha malee, akkaataa seera afaan maddaa hordofeen ta'uu qaba jechuu miti. Kanaaf jijjiiraan ergaa jechoota afaan maddaa keessaa akkaataa afaan xiyyeeffaannaa keessatti fudhatamaafi hiika qabeessa ta'etti akkasumas, seera caasluga afaanichaa duukaa deemuun jijjiiruuf yaalu qaba.

2.1.9 Gahee Galumsi Jijjiirraa Keessatti Qabu (The Role Of Context In Translation)

Adeemsa jijjiirraa keessatti galumsi (context) jijjiiraan jecha isa duraafi boodaa ilaalee haala walsimataa ta'een jecha afaan maddaa keessaa afaan jijjiirraa keessaa bakka bu'aa kennuufii akka danda'u gargaara. Kana malees, hiika jechootaafi gaalewwanii akka tilmaamnuuf nugargaara. Waraabbii armaan gadiis yaaduma kana kan cimsuudha.

Many words are profoundly affected by their context in linguistic, cultural and situational terms; therefore, they cannot be translated in isolation...the words in a text are put into context by their collocations, grammatical functions and their position in the word order of a sentence(Newmark,1991: .25)

Waraabbii armaan oliirraas kan hubannu, jechoonni yeroo baay'ee galumsa xiiinqooqaa, aadaafi akkataa fayyadamaa irratti hundaa'uun ibsamuu waan danda'aniif qofaatti hiikni kennamuufii dhiisuu mala. Kana jechuun duraa duba caasaa afaaniin, tajaajilaafi bakka hima keessatti qabataniin ibsamuu danda'u jechuudha.

Fakkeenyaaf, gama aadaatiin yoo ilaalle, macaafa qulqulluu (W.Yoh.6:48) keessatti Afaan Ingiliziitiin 'I am that the bread of life'; Afaan Oromootiin ammoo "Ana buddeenni jireenyaa" jedhama.

Fakkeenya kanarraa kan hubannu jechi Afaan Ingilizii 'bread' jedhu warra adii biratti yeroo mara akka buddeenaatti nyaatama waanta'eef, Yesuusiin daabbooti fakkeessanii ibsu. Hawaasa keenya biratti ammoo daaboon akka buddeenaatti waan amaleeffatamee hin nyaatamneef, Yasuusiin buddeenitti fakkeessuun jijjiiran. Osoo akka warra adiitti "Yesuus daabboo jireenyaati" jedhanii jijjiiran ta'ee, jijjiirrichi hawaasa keenya biratti fudhatama dhaba jechuudha. Gama

xiinqooqaatiinis, jechi tokko hima keessatti akka maqaa, maqibsaa, gochimaafi gochibsaatti tajajiluu danda'a. Kana malees, duraa duubaa caasaa himaan jalqaba (bakka matimaa), gidduu(bakka antimaa), dhumarra(bakka gochimaa) qabachuu mala.

Kana malees, Abduladim(2007:64) <http://etheses.dur.ac.uk/1302/1/1302.pdf> keessatti Larson (1984) wabeeffachuun akka ibsutti “the meaning of a word is specified by the other words with which it occurs in the text; the way it is being used in the text; and the cultural and situational context outside the text itself” jedha.

Kanarraas kan hubannu hiikni jechaa karaa sadiin akka murtaawuudha. Isaanis: jecha dura ykn duuba jecha sanaa jiru, fayyadma gam galumsaan mul'atuufi barruu sanaan alatti galumsa aadaa hawaasaa irratti hundaa'uun akka hiikamuudha.

Walumaa galatti jechi tokko hiika kallattii qabuun alatti galumsa duraa duuba caasaa himaa, galumsa aadaafi xiinqooqaa irratti hundaa'uun hiikamuu danda'a.

2.1.10 Ogummaawwan Jijjiiraa Tokkorraa Eegaman

Namni hojii jijjiirraa hojjetu tokko dandeettiiwwan inni yookaan isheen guuuttachuu qabu/du keessaa isaan ijoon: Beekumsa afaan maddaa, beekumsa afaan jijjiirraa, beekumsa barruu jijjiirraa, dandeettii walquunnamtii(waliigaltee), dandeettii yaada qindeeffachuu danda'uufi wkf. Akka toorri interneetii www.sciencedirect.com Bell(1991) wabeeffachuun “The professional (technical) translator has access to five distinct kinds of knowledge; target language (TL) knowledge; text-type knowledge; source language (SL) knowledge; subject area ('real world') knowledge; and contrastive knowledge” jedha. Kanarraas ogeessi jijjiirraa tokko gosoota beekumsaa gurguddoo shan qabaachuu akka qabu hubanna. Isaanis:beekumsa afaan xiyyeeffannaa/afaan jijjiirraa, beekumsa gosa barruu (text-type knowledge), beekumsa afaan maddaa, beekumsa jijjiirraa(subject area knowledge) fi beekumsa dorgomsiiisaa(contrastive knowledge) dha.

Walumaa galatti, ergaa afaan maddaa keessaa gara afaan jijjiirraatti qaxxamursuuf wantootni hubatamuu qaban: afaan maddaa, aadaa afaan maddaa, yoomessa afaan

maddaa, afaan jijjiirraa, yoomessa afaan jijjiirraa, dubbistoota afaan jijjiirraafi aadaa afaan jijjiirraadha.

2.1.11 Hanqinoota Jijjiirraa walqabatan (Translation Problems)

Adeemsa dhaamsa barruu afaan maddaa gara afaan biroo yookaan afaan jijjiirraatti qaxxaamursuuf taasifamu keessatti rakkoolee hedduun mudachuu malu. Rakkoolee kanas bakka gurguddaa lamatti: hanqinoota waliigalaafi hanqina jijjiiramuu diduutti qoodnee ilaaluu dandeenya (Abdussalaamfi kaawwan, 2013: 36-37).

2.1.11.1 Hanqinoota Waliigalaa (General Problems)

Jijjiirraan uumamumaan hojii baay'ee ulfaataadha. Jijjiirtota ammoo rakkoolee biroon kan akka jijjiirraan caalaatti ulfaatu taasisan mudachuu danda'a. Rakkoolee kanneen keessaa tokko rakkoo barreeffama afaan maddaati. Kana jechuun barreeffamni afaan maddaa kan ifa hintaane, dogoggora qubeessuu kan qabu, kan yaadnisaa hinxumuranneefi jechoota loogaan kan guute yoo ta'e, nama jijjiirraa adeemsisuuf gufuudha. Kana malees, barruun jijjiiramuu sun ciigoofi walaloo ergaa ifaa hintaane yoo qabaates, jijjiirraaf rakkoo biraa ta'uu mala. Aadaan hawaasa afaan sana dubbaatuus baay'ee walxaxaa yoo ta'es, rakkoo dabalataadha.

2.1.11.2 Hanqina Jijjiiramuu Diduu (Untranslatability)

Jijjiiramuu diduu kan jennu yaadni barruu afaan maddaa keessaa afaan xiyyeeffannaa keessatti waan ittiin bakka bu'u dhabuudha. Bassnet (2002:39), rakkoo jijjiiramuu diduu (untranslatability) kana 'Catford'n wabeeffachuun haala armaan gadiitiin ibsa.

Catford distinguishes two types of untranslatability, which he terms linguistic and cultural. On the linguistic level, untranslatability occurs when there is no lexical or syntactical substitute in the TL for an SL item. Whereas cultural untranslatability is due to the absence in the TL culture of a relevant situational feature for the SL text.

Waraabbii armaan oliirra kan hubannu rakkoon jijjiiramuu diduu lama: Jijjiiramuu diduu gama xiinqooqaafi gama aadaatiin mul'atan akka jiraniidha. Jijjiiramuu diduun sadarkaa xiinqooqaatti mul'atu sababa jechootni fi caasimni afaan maddaa keessa jiran afaan jijjiirraa keessaatti bakka bu'ee dhabaniif yommuu ta'u, jijjiiramuu dhabuu gama aadaatiin mul'atuuf sababa kan ta'u ammoo amalootaafi haalota afaan maddaa keessa jiraniif yeroo afaan jijjiirraa keessatti wanti ittiin ibsan dhabamuudha.

Walsimachuu dhabuu jechoota afaan maddaafi afaan jijjiirraa furuuf Abduladim, (2007:74-77) <http://theses.dur.ac.uk/1302/1/1302.pdf> keessatti ogeessotni jijjiirraa tarsiimowwan armaan gadii fayyadamuu akka qaban Baker(1992: 17-26.) wabeeffatee ibsee jira.

a. Jechoota Dimshaashaa Gargaaramuun Jijjiiruu(Translation By A More General Word).

Tarsiimoon kun irra jireessa wantoota jijjiiramuuf hin mijatne keessumaa kanneen akka walqabsiiftotaa jijjiiruuf kan jijjiirraa fayyaduudha. Kunis kan ta'uuf, gaheen jijjiirraa karaa kamiinuu qabiyyee (dhaamsa) barreessaan dabarfachuu barbaade irratti hundaa'uudha waan qabuufi. Kan kan milkeessuuf jijjiiraan akkaataa barruun sun hiika garaagaraa qabaatuuf ibsuu danda'uu qaba. kana malees, yaadrimee jecha afaan maddaa sanarratti hundaa'uun jecha dimshaashummaa qabu filachuu murteeffata jechuudha. Tarsiimoon kun afaan hunda keessatti yoo ta'uudhaabate, baayinaan qoqqoodiinsa caasaa xiinhiikaa keessatti hojiirra ni oola.

b. Akka Aadaatti Jijjiiruu(Translation By Cultural Substitution)

Tarsiimoon jijjiirraa kun yeroo dhimmootni murtaawoon afaan maddaa kessatti aadaan walqabatan tokko tokko afaan jijjiirraa keessatti haala walfakkaataa ta'een ibsuuf ulfaatan kan hojiirra ooluudha. Kaayyoon isaas, dubbisoota barruu afaan jijjiirraa irratti dhiibbaan walfakkaataan akka mul'atuuf yaadameti. Kana gochuuf jijjiiraan barruu afaan maddaa sana qabiyyeefi ergaasaa aadaa hawaasichaa faana walqabsiisuun gadi fageenyaan hubachuu qaba.

c. Jechoota Ergisaa Fayyadamuun Jijjiiruu(Translation by using loan words).

Tarsiimoon jijjiirraa kun jijjiiraan tokko jechoota aadaan walqabatan tokko tokko ergifatee akka itti gargaaramuuf kan walabummaa kennuufiidha. Jijjiiraan mala kanatti fayyadamee jijjiiruuf jalqaba barruu afaan maddaa (target language text) san agama qabiyyee ykn ergaa isaatiin akkasumas, aadaa hawaasa sanaa sirriitti hubachuu qaba.

d. Jecha Ofiin Ibsanii Jijjiiruu(Translation By Paraphrasing)

Tarsiimoon kun kan hojiirra oolu yeroo yaadrimeen barruu afaan maddaa keessatti ibsame barruu afaan jijjiirraa keessatti haala adda ta'een jechootatti qoqqoodamee ibsamuudha. Kunis jechoota aaadaan walqabatan tokko tokkoof hiika walmaddeessa kennuuf yeroo jijjiiraan danqamuudha.

e. *Jecha/Yaada Afaan Maddaa Haquun Jijjiiruu(translation By Omission)*

Haquu jechuun jecha barruu afaan maddaa ergaa dabarsuu irratti hammas dhiibbaa hingedifne habisuu jechuudha. Kunis yeroo jijjiiraan jecha afaan maddaa keessaa sana afaan jijjiirraa keessatti waan ittiin bakka buusu dhabuufi barbaachisummaa isaa akka salphaatti ilaalamu kan ta'uudha.

Haquudhaan jijjiiruun ergaa qofarratti xiyyeeffachuun fakkaattii barruu afaan maddaa sana uumsuuf yaadame kan raawwatamuudha. “Translation by omission, attempts to create the spirit of the original text, with much emphasis on the message.” Kana jechuun haquun jijjiiruun jalqaba hiika waliigalaa barruu afaan maddaa xiyyeeffachuunidha.

Walumaagalatti, kaayyoon tarsiimoo kanaa ergaa darbuu barbaadame qofarratti hundaa'uun jijjiirrichi ifaafi kan namatti tolu gochuudha. Adeemsa amaleeffannaa kana keessa namni (jijjiiraan) tokko ergaafi qabiyyee aadaa barruu afaan maddaa dubbistoota afaan jijjiirraaf baay'ee barbaachisoo ta'an haquu mala.

f. *Akka Salphaatti Hubatamutti Ibsuu (Translation By Illustration)*

Tarsiimoon kun jecha afaan maddaa keessa jiru afaan jijjiirraa keessatti waan ittiin bakka buufnu yeroo dhabnu kan fayyaduudha. Karaa biroottiin waan qabatamaa afaan jijjiirraa keessa jirutti fayyadamuun jijjiiruu kan xiyyeeffatuudha. Kunis fakkeenya garaa garaa fudhachuu, waan hawaasicha keessa jiruun ibsuu dha.

2.1.12 Yaaxxina Qorannichi Ittiin Deggerame

Yaaxxinootni jijjiirraa baay'eetu jira. Isaan keessaa muraasni yaaxxina kallattii dhuftee/seenaa barruu jijjiiramuu, yaaxxina kallattii xinqooqaa, yaaxxina kallattii waliigalteefi mallattoo hawaasaa jedhamu(Nidan, <http://id.erudite.org>). yaaxxinoota

kanneen keessaa qorannoon kun yaaxxina kallattii xiinqooqaa(The linguistic perspective theory) deggeramee dalagame.

Xiinqooqni saayinsii waa'ee afaanii qoratuufi jijjiirraa wajjin walitti hidhata cimaa qabuudha. Jijjiirraan ammoo, adeemsa waan afaan tokkoon maxxanfamee jiru gara afaan birootti qaxxaamursuu waan ta'eef, yaaxxinni jijjiirra kallattii xiinqooqaan ilaalamuun dirqama ta'a. Dhimma Kana ilaalchisuun Nidan, (<http://id.erudite.org>) keessatti haala itti aanuun yaada isaa kaa'ee jira. "Since translating always involves at least two different languages, it was inevitable that a number of persons studying the issues of translation would focus upon the distinctive features of the source and receptor languages."

Yaada oliitti eerame kaanarraas kan hubannu jijjiirraan hojii yeroo mara yoo xinnaate afaanota lama gidduutti taasifamu waanta'eef, namni hojii jijjiirraa hojjetu amaloota beekamoo afaan maddaafi afaan jijjiirraa irratti xiyyeeffachuun isaa dirqama ta'a. Yaaxxinni kun caasaa xiinqooqa barruu afaan maddaafi barruu afaan jijjiirraa(the linguistic structure of ST and TT) walmadaalchisuu irratti kan hundaa'uudha (Nida, <http://id.erudite.org>).

Guddina/ babal'ina yaaxxinni kanaaf sababa gurguddaa lamatu jira. Isaan keessaa inni jalqabaa xiinqooqni yookaan saayinsiin afaanii, dirreewwan qorannoo akka beekumsa xinmaddaa(cognitive anthropology), qorannoo mallattoole(semiotics), qorannaa sababaafi bu'aan walqabatu (pragmatics)fi ogummaa jijjiirraa/hiikkaa barsiisuu keessatti saffisaafi bal'inaan hojiirra ooluudha. Sababni lammaffaan ammoo uumamuu jijjiirraa maashinii(the emergence of Machine Translation) adeemsa sakatta'a xiinqooqaafi seera dhaabbataa ibsa afaan maddaafi afaan jijjiirraa irratti kaka'umsa bu'uura hundeessuu isaadha.

2.2 Sakatta'a Barruu Walfakkii

Kutaa kana jalatti qorannoowwan kanaan dura hojjetamaniifi mataduree qorannoo kanaa wajjin walfakkeenya qabantu sakatta'amee dhihaate. Barbaachisummaan isaas, walfakkeenyaafi garagarummaa qorannoowwan biroo yookaan kanaan dura hojjetamaniifi kan isa kanaa mul'isuudha.

Qorataan sakatta'a adeemsiseen qorannoon ulaagaa digirii lammataa ittiin guuttachuuf jijjiirraa xiinxaluu irratti hojjetame waan hijirreef, kan Afaan Amaaraafi Afaan Ingiliziin digirii jalqabaa irratti hojjetamanii jiran fudhachuun itti gargaarameera.

Haaluma kanaan, 'መላኪያ'(1993) mata duree 'የ አኒማልፋርም ሁለትትርጉሞች ገጽጽር' jedhu irratti qorannoo ulaagaa digirii jalqabaa gamisaan Afaan Amaaraa barsiisuuf ittiin guuttatan hojjetee ture.

Kaaayyoon isaa kitaaba Afaan Ingilizii "Animal Farm" jedhu namootni lama(ጌታቸው ተስፋ፣1984) matadure 'የከብቶች ሀብረት እርሻ' jedhuufi (ለማ ፈይሳ፣1984) mataduree 'የ እንስሳት እድር' jedhuun gara Afaan Amaaraatti waan jijjiiranii turaniif, jijjiirraawwan lamaan keessaa ergaa afaan maddaa wajjin kan sirriitti walsimatuufi hanqinoota isaanii addaan baasuuf ture. Qorannoo kanaa wajjin walfakkeenya isaa kitaabaa yookaan barruu afaan maddaa(Animal Farm) irratti tokko ta'uudha. Kana malees, yaadota afaan maddaa jijjiiraadhaan keessaa haqaman, kanneen haarawaa dabalaman, akkasumas kanneen hiikaan walhinsimanne xiinxaluu irratti qorannoo kanaa wajjin walfakkeenya qaba. Qorannoon Mulugeetaa kitaaba asoosamaa 'Animal Farm' jedhu namota lamaan gara Afaan Amaaraatti jijjiirame waldorgomsiiisuun xiinxaluu irratti yommuu ta'u, qorannoon kun ammoo kitaaba afaan maddaa maqaadhahame kana kan Tasfaayee Aagaatiin bara 2004(ALH) tti gara Afaan Oromootti mataduree "Warraaqsa Beeyladoo" jedhuun jijjiirame kana ulaagaa jijjiirraa gaariitiin xiinxaluu irratti waan ta'eef, garaagarummaa qaba.

Kana malees, 'Bethlehem'(1998) mata duree 'Analysis of News Translation Errors in Ethiopia Radio' mataduree jedhurratti qorannoo ulaagaa digirii jalqabaa ittiin guuttatan hojjetee turte. Qorannoon ishee qorannoo kanaa wajjin waa lamaan walfakkaata. Inni jalqabaa hojii jijjiirraa xiinxaluu irratti yommuu ta'u, kan lammataa ammoo, dhimmoota jijjiirraan walqabatan keessaa yaada afaan maddaa adeemsa jijjiirraa keessa haqame, kan haaraa dabalameefi walsimannaa jechoota afaan maddaafi afaan jijjiirraa xiinxaluu irratti. Garaagarummaan isaanii ammoo, qorannoon Beetaleem gaazeexaa Afaan Ingilizii irraa gara Afaan Amaaraatti jijjiirame xiinxaluu irratti yommuu ta'u, qorannoon kun garuu, kitaaba afaan Ingiliffaan maxxanfamee gara Afaan Oromootti mataduree "Warraaqsa Beeyladoo" jedhuun jijjiirame xiinxaluu irratti waan ta'eef, garaagarummaa qaba.

Qorannoon kun dhimmoota akka iftoomina jechootaafi himootaa, jechoota ergisaa, jechoota hiika galumsaa qaban, fayyadama sirna tuqaalee, dogoggora barreessuu, irra deddeebii jechootaa waan of keessatti hammatuuf kan Beetaleem irraa garaagarummaa qaba.

Akkasumas, ‘Weubamilak’ (2000) mataduree “Acritical Analysis Of Translation Errors Observed In Yeferd Ken Zemecha” jedhurratti qorannoo ulaagaa digirii jalqabaa ittiin guuttatan hojjeteera. Qorannoon isaa kitaaba Afaan Ingilizii “The Doomsday Conspiracy” jedhurraa gara faan Amaarraatti mataduree “Yeferd Ken Zemecha” jedhutti jijjiirame xiinxaluu irratti yommuu ta’u, walsimuu dhabuu jechaa afaan maddaafi afaan jijjiirraa, yaada afaan maddaa haqame xiinxaluu irratti qorannoo kanaa wajjin walfakkeenya qaba. Haata’u malee, kitaabota jijjiiramaniifi afaanota jijjiirratiinis garaagarumma qabu. Jijjiirraan walqabsiisee dhimmootni akka iftoomina jechootaafi himootaa, jechoota ergisaa, jechoota hiika galumsaa, fayyadama sirna tuqaalee, duraa duuba caasaa himaa, dogoggora qubeessufi warreen biroo qorannoo kana keessatti ilaalamani kan Wubaamilaak keessatti hinilaalamne waan ta’eef, garaagarummaa qaba.

Boqonnaa Sadii: Malleen Qorannichaa

Boqonnaa kana jalatti malleen qorataan ittiin qorannicha geggeessetu walduraa duubaan dhihaatee jira. Isaanis: saxaxa qorannichaa, madda odeeffannoo qorannichaa, mala iddatteessuu qoraannichaafi mala funaansaafi qaacceessa raagaaleedha.

3.1 Saxaxa Qorannichaa

Qorannoon kun qorannoo qulqulleeffataa(qualitative research) yommuu ta’u, Kaayyoo isaa kan asoosama “Warraaqsa Beeyladooataa” ulaagaa jijjiirraa gaariin xiinxaluu jedhu galmaan ga’uuf mala makaa (akkamtaafi hammamtaa) dhimma bahamee hojjetame. Sababni isaas, xiinxala kana keessatti odeeffannoon lakkoofsaan fi jechaan ibsaman waan jiraniif. Haaluma kanaan odeeffannoon mala garaagaraan guurame mataduree garaa garaatti qoqqoodamee gadi fageenyaan xiinxalamee jira.

3.2 Madda Odeeffannoo Qorannichaa

Qorannoon kun kan geggeeffame xiinxala jijjiirraa Asoosama Warraaqsa Beeyladooataa kan jedhurratti. Odeeffannoon qorannichaaf barbaachisu madda ragaa tokkoffaafi lammaffaa irraa guurame. Haaluma kanaan, maddi ragaa tokkoffaa kitaaba afaan maddaa “Animal Farm” jedhuufi kan Afaan Oromooti jijjiirame, “Warraaqsa Beeyladooataa” yommuu ta’u, maddi ragaa lammaffaa ammoo galmee jechootaa, jijjiirraa asoosama “Warraaqsa Beeyladooataa”, Obbo Tasfaayee Aagaafi barsiisota afaanii Manabarumsaa Sadarkaa 2^{ffaa} fi Qophaa’ina Gullisoodha.

3.3 Mala Iddattoo Qorannichaa

Kaayyoo qorannoo isaa milkeessuuf akka tolutti qorataan, asoosama Warraaqsa Beeyladooataa mala iddatteessuu miticarraa keessaa iddatteessuu akkayyoo (purposive sampling)dhaan fuula jiran hunda fudhatee xiinxala isaa geggeesse. Mala kana kan filates, odeeffannoon barbaadamu miliqee akka duraa hinhafneefi gadi fageenyaan xiinxaluuf nagargaara jedhee itti amaneeti. Barsiisota afaanii manabarumsaa sadarkaa 2^{ffaa} fi Qophaa’ina Gullisoo nama digdama (20) hunda isaaniyyuu akka jiranitti fudhate. Sababni isaas, baay’inni barsiisota kanaa iddatteessuuf kan nama dirqamsiisu waan

hintaaneefidha. Namoota hojii jijjiirraa irratti bobba'anii jiran keessaa ammoo jijjiiraa kitaaba “Warraaqsa Beeyladoo” Obbo Tasfaayee Aaga qofarraa odeeffannoon fuudhame.

3.4 Mala Funaansa Raagaalee

Milkaa'insa kaayyoo qorannoo kanaaf malli funaansa raagaalee qorataan filatee itti gargaarame sakatta'a dookumeentii ykn galmee, afgaaffiifi bargaaffiidha. Qorannoo qulqullinaa geggeessuuf odeeffannoon kan funaanamu daawwannaa, afgaaffii, dookumeentii sakatta'uufi meeshaalee dhagargee(audio-visual materials) fayyadamuudha (Dastaa, 2013:33).

3.4.1 Sakatta'a Dookumeentii

Sakatta'i dookumeentii adeemsa qorannoo kanaa keessatti mala funaansa ragaalee isa angafaafi bu'uraati. Sababni isaas, qorannichi kitaaba asoosamaa Afaan Ingilizii irraa gara Afaan Oromootti jijjiirame xiinxaluu irratti waan xiyyeeffatuufi. Bu'uuruma kanaan maxxansawwan lamaan yookaan kitaaba asoosamaa kan matadureen isaa Afaan Ingiliziin “Animal Farm”, Afaan Oromoon ammoo, “Warraaqsa Beeyladoo” jedhu walbira qabuun dhimmoota jijjiirraan walqabatan, kanneen akka iftoomina jechootaa, gaalewwaniifi himootaa, walsimannaa jechootaa, gaalewwaniifi himoota afaan maddafi afaan jijjiirraa, fayyadama jechoota ergisaafi hiika galumsaa, walsimannaa jechoota aadaa afaan maddaafi afaan jijjiirraa, yaadota haaraa dabalamaniifi kan keessaa haqaman, fayyadama sirna tuqaalee, ergaan barruu afaan maddaa haala walmadaalaa ta'een gara afaan jijjiirraatti qaxxaamuruu danda'uu yookaan qaxxaamuruu dhabuu, irradeddeebii jechootaa yookaan gaalewwanii, duraaduubni caasaa hima Afaan Oromoo eegamuufi dhiisuu, dogoggora qubeessuu qabaachuufi dhiisuu addaan baafachuuf, qorataan gaaffilee mirkaneeffannaa qopheeffate gargaaramee sakatta'a geggeeggeesse. Akkasumas, fayyadama jechoota ergisaafi hiika galumsaa ilaalchisee galmee jechootaa sakatta'eera.

3.4.2 Afgaaffii

Afgaaffiin jijjiirraa asoosama “Warraaqsa Beeyladoo”, Obbo Tasfaayee Aagaatiif dhiyaate. Haaluma kanaan, eenyummaafi ogummaa jijjiirraa, adeemsa inni keessa darbee jijjiire, kitaabichi gulaalaa qabaachuufi dhiisuu, eenyummaa namoota gulaalanii, jechoota

aadaa afaan maddaafi afaan jijjiirraa walqabatan, yaada afaan maddaa haquu/haaraa dabaluu, barruu afaan maddaa maxxansa bara meeqaarraa akka jijjiirameefi kanneen kana fakkaatan ilaalchisee qorataan jijjiirraa wajjin fuulaafi fuulatti walarguun viidiyoo kaameeraa gargaaramee odeeffannoo guurrate.

3.4.3 Bargaaffii

Bargaaffiin barsiisota afaanii Mana barumsaa Sadarkaa Lammaffaafi Qophaa'ina Gullisoo namoota digdamaaf qophaa'ee raabsame.

Innis, barsiisotni afaanii kitaabilee jijjiirraa fayyadamanii hammam dandeettii afaanii barsiisaa akka jiran, Yoo fayyadamaa hinjiran ta'e sababa maaliif akka ta'e, asoosama warraaqsa beeyladooaa hammam akka dubbisaa jiran, hanga dhumaatti kitaabichatti gammadanii akka dubbisan, warreen addaan kutan ammoo sababa maaliif akka addaan kutan baruuf kan kan filatameedha. Kana malees, jechootniifi himootni jijjiirricha keessaa funanamanii dhihaatan hammam akka iftoomina qaban ittiin adda baasuufi. Barabaachisummaan isaas, ragaa sakattaa'a dookumeentiifi afgaafiidhaan funaaname cimsuudha. Kana malees, odeeffannoo malleen waara jalqabaan funaaname gidduu garaagarummaan yoo mul'ate sanas ittiin hambisuuf.

3.5 Mala Qaaccessa Ragaalee

Qorannoo kana keessatti odeeffannoon mala sakatta'a dookumeentii, afgaaffiifi bargaafiidhaan funaaname walitti qindaa'ee qaaceffamee argama. Haaluma kanaan iftoomina, walsimannaa yaadrimee jechoota afaan maddaafi afaan jijjiirraa, walsimannaa jechoota aadaa afaan maddaafi afaan jijjiirraa, fayyadama jechootaa, irradeddeebii jechootaafi himootaa, dogoggora(duraaduuba caasaa himaa, qubeessuu, fayyadama sirna tuqaalee), yaadotaa haqamaniifi haarawaa dabalaman ilaalchisee qorataan odeeffannoo malleen armaan oliin guurrate akkaataa walfakkeenya isaaniitiin matadureelee adda addaatti qooduun mala akkamtaafi hammamtaa fayyadamuun qaaccessessee jira.

Boqonnaa Afur: Xiinxalaafi Fi Hiika Odeeffannoo

Boqonnaa kun bakka itti odeeffannoowwan mala adda addaan guuraman hiikamaniifi xiinxalamani dhihaataniidha. Odeeffannoowwan kunis akkaataa walfakkeenya isaaniitti walittiguuramuun mata dureelee xixiqqaatti qoodamanii xiinxalamani dhihaatan.

4.1 Ibsa Waa'ee Asoosama Warraaqsa Beeyladooaa

Kitaabni qorannoon irratti geggeeffame kun Afaan Ingiliziirraa kan jijjiirameedha. Innis barreessaafi gaazeexessaa beekamaa lammii biyya Hindii “Eeriik Bil’eer” maqaa qubeessaa (pen name) Joorj Oorweel jedhamee beekamuun yeroo jalqabaaf bara 1945 (ALA) tti mana maxxansaa ‘Martin Secker & Warburg’tti maaxxanfame. Bara 2004 (ALH)tti Obbo Tasfaayee Aagaa namni jedhamu mata duree “Warraaqsa Beeyladooaa” jedhuun gara Afaan Oromootti jijjiire. Jijjiiraan kun barsiisaa Mana Barumsaa Sadarkaa 2^{ffaa} Biiftuu Naqamteeti. Yeroo kitaabicha jijjiiran digirii jalqabaa Afaan Amaaraan kan qaban yommuu ta’u, Yeroo ammaas ogummaadhuma walfakkaataan sadarkaa barnoota isaanii gara digirii 2^{ffaa}tti guddifatani kan jiraniidha(Madda: afgaaffii gaafa 27/09/2009 geggeeffame).

Kitaabichi fuula 134fi mataduree xixiqqaa jijjiiraan itti sute 78 qaba. Qolli isaa halluu diimaa kan qabu yommuu ta’u, karaa fuulduraa (harka bitaan) fakkii beeyladooaa kan qabuufi naannoo fakkiilee kanneeniitti fakkii kaartaa A- Eeboo kan Afaan Amaaraan ‘A-xoor’ jedhamutu naannahee argama. Seenaa kitaabichaa keessatti booyyeen piresideentii beeyladooaa ta’e, Naappooliwooniifi abbaan qabeenyaa dhaabbata qonnaa ‘Fooks Wood’ kaartaa kanarratti waldhabu. Kunis aangoo irratti walloluutti fakkeeffama (madda: afgaaffii gaafa 27/09/2009 godhame). Kana malees, karaa dugda duubaa(harka mirgaa) gubbaa isaatti fakkii barreessaa afaan maddaa, Joorj Oorweel fi fakkii jijjiiraa, Obbo Tasfaayee Aagaa kan qabu ta’ee, jala fakkiilee kanaatti yaada barruu afaan jijjiirraa keessaa fudhatametu argama.

Kana malees, kitaabicha keessatti jijjiiraan qoyyaabota(mallattoolee herregaa) fayyadamee yaadota ibse qaba. Fakkeenyaaf, fuula 61 irratti $7 - 2 = 0 = 3^{ffaa}$ fi 4^{ffaa} kan jedhu ni argama. Hiikni isaas qajeelfamoota bu’uuraa beeyladooanni ittiin walgeggeessan keessaa inni sadaffaa “beeyldni kamuu wayyaa uffachuu hinqabu” jedhuufi kan lakkoofsa

arfaffaa irraa ”beeyladi kamuu siree irra ciisuu hinqabu” jedhu waan cabeeff qajeelfamichi akka waan hundisaa cabeeetti yookaan zeeroo ta’eetti fakkoomsuuf fayyadame. Haaluma walfakkaatuun fuula 80 ($7 - 1 = 0 = \text{Isa } 6^{\text{ffaa}}$) booyyeewwan afur, hoolonni lamaaniifi sookkiyyeen handaaqqoo sadiifi ilmoon daakkiyyee tokko waan ajjeefamaniif seerri lakkoofsa jahaffaa (beeyladni kamiyyuu beeylada kan biroo kamiyyuu ajjeesuu hinqabu/Dhorkaadha) jedhu akka cabee ibsuuf itti gargaarama. Fuula 104 ($\text{ISA } 5^{\text{ffaa}} + \text{HUMNAA OL}$) kan jedhu sababa booyyeewwan seera lakk. 5ffaa “beeyladi kamiyyuu alkoolii dhuguu hinqabu ” jedhu gara humnaa ol dhuguu hinqabu isa jedhuutti akka fooyyessan ibsuuf, fuula 106 ($1 \div 4 = 31$) booyyeen Naappooliwoon jedhamu booyyeewwan haadholii afur irraa ilmaan soddonii tokko dhalchuu isaa ibsuuf, fuula 125 ($7 - 1 = 0 = \text{isa } 7^{\text{ffaa}} + \text{Haata’u Malee}$) qajeelfamoota bu’uuraa torbanuu keessaa inni 7ffaa “beeyladoo hundu walqixxeedha” jedhu cabee gara “Beeyladoo hundu walqixxeedha; haata’u malee, beeyladoo tokko tokko warra kaan caalaa walqixxeedha” jedhutti jijjiramuu isaa ibsuuf fayyadame.

Suuraa 1: fakkii kitaaba afaan maddaa qola jalqabaafi duubaa

Suuraa 2: fakkii kitaaba afaan jijjiirraa qola jalqabaafi duubaa

4.2 Xiinxala Baay'ina Odeeff kennitoota Kitaaba Warraaqsa Beeyladooaa

Dubbisanii

Barsiisota afaanii namoota 20f bargaaffiin dhihaateefii ture. Gabateen armaan gadiis odeeffannoo namoota kanneen irraa funaaname ibsa.

Gabatee 1: xiinxala odeeffannoo baay'ina namoota kitaaba Warraaqsa Beeyladooaa dubbisanii ibsu.

T.L	Gaaffii	Filannoo	Baay'ina odeeff kennitootaa			
			Dhi.	Dha.	Ida.	%
1	Kitaaba matadureen isaa “Warraaqsa Beeyladooaa” jedhu bittee ykn mana kitaabaatii ergifattee dubbistee beektaa?	Eyyee	3	-	3	15
		Lakk.	16	1	17	85
2	Yoo dubbistee beekta ta’e, kitaabichi waan Afaan Oromoon kalaqamee maxxanfame moo kan afaan biraarraa gara Afaan Oromootti jijjiirame sitti fakkaata?	Waan jijjiirame fakkaata kan jedhan	3	-	3	15
		Waan jijjiirame hinfakkaatu kan jedhan	-	-	-	-

Gabatee (1) armaan olii keessatti bargaaffii lakk. 1ffaan akka adda baheetti namoota digdama(20) keessaa namoota sadii (%15) qofmatu kitaaba Warraaqsa Beeyladooaa dubbise. Kunis baay’inni dubbistoota kitaabichaa yaraa ta’uu isaati. Kana malees, bargaaffii lakk. 2ffaa “Yoo dubbistee beekta ta’e, kitaabichi waan Afaan Oromoon kalaqamee maxxanfame moo kan afaan biraarraa gara Afaan Oromootti jijjiirame sitti fakkaata?” jedhuuf odeeff kennitootni kun sadan deebii kitaabichi waan jijjiirame fakkaata jedhu laatan. Yaada odeeff kennitoota kanaarraa bargaaffii lakkoofsa 3ffaa “yoo kan jijjiirame fakkaata jette ta’e, wantoota jijjiirraa isa fakkeessn barreessi” jedhuun odeeffannoo argamerraa hubachuun akka danda’amutti wantoota kitaabicha jijjiirraa fakkeessa jedhaman keessaa tokko fayyadama jechoota ergisaa akka ta’eedha. Kana malees, baggaaffii lakk. 4ffaa “deebiinkee ‘eyyee’ kan jedhu yoo ta’e, kitaabichatti gammaddee hanga dhumaatti dubbisteetaa?” jedhuuf namootni sadanuu hanga dhumaatti akka hindubbisne eeran. Sababni isaan kitaabicha dubbisuu addaan kutaniif gabatee 3 keessatti ibsamee jira.

4.3 Xiinxala Fayyadama Jechootaa

Jechi qindoomina/gurmuu sagaleelee irraa ijaaramuun ergaa guutuu dabarsuu yookaan dabarsuu dhiisuu kan danda’uudha. Kana jechuun ergaa/yaada barreessaan dubbistootaaf dabarsuu barbaadu baatee adeema jechuudha. Kanaaf barreessaan jecha sirrii/ ifaa ta’etti fayyadamnaan ergaa inni dabarfachuu barbaadu dubbistootni mudaa malee hubatu. Haaluma kanaan, fayyadama jechootaa ilaalchisee kitaaba warraaqsa beeyladooaa keessatti iftoominni, ergifannaan, hiikni bakka galumsaa, walsimannaan jecha afaan maddaafi afaan jijjiirraa, akkasumas, qubeessuun armaan gaditti ilaalamanii jiru.

4.3.1 Jechoota Iftoomina Hinqabne

Jijjiirraa tokkoon jijjiirraa gaariidha kan jennu yoo ergaan afaan maddaa keessa ture haala iftoomina qabuun yookaan akkaataa dubbistootni dhiphina tokko malee hubachuu danda’aniin darbuu danda’eedha. Jechi/gaaleen/himni tokko ergaa tokkoo ol qabaachuun barruu sana iftoomina akka dhabsiisu (Cushing, 1994: 7) keessatti ibsamee jira.

Kana hambisuuf ammoo jijjiiraan jechoota salphaatti hubatamuu danda'aniifi walxaxoo hintaanetti gargaaramuu qaba. Yoo akkas ta'uu baate, dubbistootni ergaa barruu sanaa dhiisanii jechi sun maal akka jedhu baruuf dhiphatu. Kana malees, dubbistootni karaa dogoggoraatiin akka ergaa barruu sanaa hubatan taasisu. Kana adda baafachuuf qorataan gaaffii mirkaneeffannaa lakkoofsa 1^{ffaa}(jijjiirraa asoosama warraaqsa beeyladoo keessatti jechi iftoomina hinqabne jiraa?) jedhu gargaaramee kitaabicha keessaa jechoota iftoomina hinqaban jedhee yaade funaane. Jechootni kun dubbistootaa ifa ta'uufi dhiisuu addaan baafachuuf ammoo haala bargaaffii lakk.6^{ffaa} irratti odeefkennitootaa dhihaateen ragaan argame gabatee armaan gadii keessatti ibsamee jira.

Gabatee 2: xiinxala jechoota iftooma hinqabnee

Gaaffii	Jechoota dhihaatan	Filannoo kenname	Baayina odeefkennitootaa			
			Dhi.	Dha.	Ida	%
6.Yaadni jechoota armaan gadii siif ifaadhaa?	a.dureenyummaa b.turban c. beebi'ee d.haa barsaa'u e. balbali'aa f. piipaa	Ifaadha	3	-	3	15
		Ifaa miti	16	1	17	85

Gabatee (2) armaan oliirraa akkuma mul'atu odeef-kennitoota nama digdama(20) keessaa nama 3(%15) qofatu jechootni dhihaataniif iftoomina qabu jedhan. Irra jireessi isaanii yookaan namootni 17(%85) ammoo jechootni dhihaataniif iftoomina akka hinqabne eeran. Garaagarummaan mul'atu kun ammoo fedhiifi kaka'umsa dubbistootni biroo kitaabicha dubbisuuf qaban akka gadibuusu nuuf dhugoomsuudha.

Haaluma walfakkaatuun bargaaffii lakk. 5^{ffaa} (kitaaba kana dubbistee hinfixne yoo ta'e, maaltu akka addaan kuttu sigodhe?) jedhuun odeeffannoon namoota kitaabicha dubbisneerra jedhan sadiirraa argame gabatee armaan gadii keessatti ibsamee jira.

Gabatee 3: xiinxala sababa dubbistootni kitaaba warraaqsa beeyladooaa dubbisuu addaan kutanii

Gaaffii	Filanoo kenname	Baay'ina odeefkennitootaa			
		Dhi.	Dha.	Ida.	%
5. Kitaaba kana dubbistee hinfixne yoo ta'e, maaltu akka addaan kuttu sigodhe?	Jechootni/himoonni iftooma dhabuu	2	-	2	66.6
	Dogoggora qubeessuutu itti baay'ata	3	-	3	100
	Jechootni ergisaa itti baay'achuu	1	-	1	33.3
	Sirna tuqaalee sirrii fayyadamuu dhabuu	3	-	3	100
	Jechootni safuufi aadaa Oromoo tuqan danachuu	-	-	-	-

Gabatee (3) armaan oliirraa akka hubachuun danda'amu odeefkennitoota kitaabicha dubbifneerra jedhan sadii keessaa namni 2(%66.6) sababa jechootni isaa iftooma hinqabneef kitaabicha dubbisuu addaan kutan.

Jechootni iftoomina hinqaban jedhaman kun fakkeenya (1fi2) armaan gadii keessatti garee maqaafi gochimaatti qoodamuun hima yookaan gaalee keessatti walduraa duubaan xiinxalamaniiru.

Fakkeenya (4.3.1)

(i) maqaalee iftoomina hinqabne

(a) BAM: Only get rid of man... almost over night we could become rich and free(pp.10, par.2, li.18-20)

BAJ: xiyyeeffannoon keessan hunda caalaa waa'ee kanaa ta'uu qaba. Qabsoo! **Dureenyummaa!** Bilisummaa!(fu.7, keey.2, sar.12)

(b) BAM: on the third Sunday after Snowball's expulsion...

BAJ: Isnoobool erga ariatamee...dilbati inni **turban** 4^{ffaa} deebi'ee dhufe(fu.51, keey.6, sar.26-27).

(c) BAM: Napoleon was seen strolling in the farm house garden with *a pipe* in his mouth...(pp.115, par.1, li. 6-7)

BAJ:Naapooliiwon **Piipaa** afaanitti baatee mooraa keessa naanna'u(fu.126, keey.3, sar.28).

Fakkeenya 4.3.1(ia) armaan olii keessatti jechi (maqaan) gurraacheffame, “dureenyummaa” jedhu maal akka ta’e hubachuuf nama rakkisa. Kun ammoo fedhii dubbistootni kitaabicha dubbisuf qaban xiqqeessaa deema. Fakkeenya 4.1.1(ib) keessattis yoo ilaalle, maqaan “turban” jedhu dubbistootaaf waan salphaatti hubatamu hinfakkeetu. Fakkeenya 4.3.1(ic) armaan olii keessattis, jechi ‘piipaa’ jedhu maaljechuu akka ta’e, dubbistootaaf kan salphaatti hubatamu miti. Jechi kun ammas taanaan, nama barruu afaan maddaa sana dubbisee beekuuf malee ifa hinta’u.

Fakkeenya (4.3.1)

(ii)Gochimoota iftoomina hinqabne

(1)BAM: he collected two successive loads of stone ...before retiring for the night (pp.75, par.2, li.5-7)

BAJ: dhagaa ba’aa lama deddeebi’se **beebe’ee** rafe (fu.75, keey. 3, sar.14)

(2) BAM:_____

BAJ: Eessa taa’ee, afaan maaliin **haa barsaa’u** (fu.31, keey.5, sar.32)

(3)BAM: a flight of pigeons came and whirling through the air alighted in the yard(pp.36, par, 2, li.22)

BAJ: samii irra **balbali’aa** dhufee mooraa qonnichaa keessa qubate(fu.32, keey.3, sar.18)

(4)Otuma daa’imani **gubanii** balbala dallaa mana jireenyichaa bira ga’an(fu.127, keey.2, sar.10) .

Fakkeenya 4.3.1 (ii1) armaan olii keessatti gochimni “beebe’ee” jedhu yaadni isaa ifaa miti. Ifaa ta’uu dhabuun isaa kun ammoo dubbistootaaf gufannaa ta’uu mala.

Fakkeenya 4.3.1 (ii2) keessattis yoo ilaalle, gochimni “haabarsaa’u” jedhu maal jechuuf akka ta’e ifaa miti. Haaluma walfakkaatuun fakkeenya (ii3fi ii4) keessattis gochimootni “balbali’aa”fi “gubanii” jedhan iftoomina hinqaban. Kun ammoo dubbistoota kitaabichaa irratti ergaa isaa akka hin hubanneef dhiibbaa guddaa taasisa.

4.3.2 Jechoota Ergisaa (Loan Words)

Jechoota ergisaa kan jennu jechoota afaan tokko irraa fudhatamuun afaan isa biroo keessatti barreeffamaanis ta’ee dubbii afaanii keessatti hojjiirra oolan jechuudha. Kunis,

kan ta’u afaan ergifatuu sana keessatti jechi tokko waan ittiin bakka bu’u yeroo dhibuudha. Jechootni kan ergifataman sababoota garaagaraa kanneen akka siyaasaa, dinagdee, hawaasummaa, teeknooloojii fi warreen kana fakkaatan irraa kahaniiti.

Namni kitaaba jijjiiru (translator) sababoota armaan olitti eeraman irraa kan ka’e jechootni afaan maddaa keessa jiran afaan xiyyeeffannaa keessatti waan ittin bakka bu’an yoo hinqabaanne afaanota ollaa jiranirraa jechoota ergifachuun madaqsee itti garga’amuundanda’a. Jechootni ergisaa hiika/ ergaa isaanii qabatanii gara afaan xiyyeeffannaatti akka darban Adugna (2009:53), Langacker (1967:179-84) wabeeffatee ibsee jira. Kanaaf, jechoota ergifatamaniif ibsa miiljalee (footnotes) kennuun ergaan darbu caalaatti akka ifa ta’u godha. Barbaachisummaa ibsa miiljalee kana ilaalchisee Kathrine (1980:79) “Footnotes...can also be useful at certain points where, in order to achieve meaningful translation” jetti.

Haaluma walfakkaatuun, afgaaffiin lakkoofsa 7^{ffaa} (Hojii jijjiirraa keessan kana keessatti jechootni ergisaa ni baay’atu?) jedhuufi lakk. 10^{ffaa} (Jijjiiricha keessatti ibsa miiljalee (footnotes) fayyadamtaniittuu? Yoo hinfayyadamne ta’e, jechoota ibsa barbaadantu hinjirumoo maaliif dhiifan?) jedhu jijjiirraa kitaaba Warraaqsa Beeyladoo ta’u dhihaateefi ture. Haaluma kanaan gaaffii jalqabaa(7^{ffaa}) dhihaate kanaaf jecha “ciffaraa” jedhu qofa Afaan Amaaraa kessaa akka fudhatanii itti gargaaraman ibsan. Gaaffii isa lammaffaaf (10^{ffaa}) immoo kitaabichi asoosama waan ta’eef ibsa miiljalee fayyadamuun akka hinbarbaachifne eeran. Kitaaba qorannoof dhihaate kana keessatti garuu akka qorataan gaaffii mirkaneeffannaa lakkoofsa 5^{ffaa} (Jijjiiraan jechoota akkam akkamii fayyadamee kitaaba kana jijjiire?) jedhuun adda baafatetti jijjiiraan jechoota ergisaa hedduutti gargaaramee jira. Jechoota kanneenis Afaan Oromoo kessaa waan ittiin bakka bu’an osoo qabanii sababa malee waan callisee fayyadame fakkaata. Kanneen afaanicha keessaa bakka bu’aa/hiika hinqabneefis ibsa miiljalee(footnotes) hinlaanneef.

Bargaaffii lakk. 3^{ffaa} “yoo kan jijjiirame fakkaata jette, wantoota jijjiirraa isa fakkeessan barreessi” jedhuuf odeeff kennitootni dubbisneerra jedhan sadan maqaa qooddattootaafi jechoota ergisaa achi keessaatu jijjiirraa isa fakkeessa jedhan. Kun ammoo ulaagaa jijjiirraa keessaa kallattummaa/naturalness/ akka kitaabichatti hir’atu nuhubachiisa. Haaluma kanaan jechootni barruu afaan maddaa Afaan Oromoo keessatti bifa ergisaan

jiran bargaaffii lakk. 7^{ffaa} (Jechootni armaan gadii Afaan Oromoo keessaa bakka bu'aa qabu jettee yaaddaa?) jedhuun barsiisota digdamaaf dhihaatanii odeeffannoon guurameera. Ragaan odeeffkennitootni laatanis, gabatee armaan gadii keessatti ibsamee jira.

Gabatee4: Xiinxala jechoota ergisaa

Gaaffii	Jecha dhihaate	Filannoo kenname	Baayina Odeeffkennitootaa			
			Dhi.	Dha.	Id.	%
Jechootni armaan gadii Afaan Oromoo keessaa bakka bu'aa qabu jettee yaaddaa?	a. 'stall' b. 'carpet' c. 'surrender' d. rumours' e. 'saalonii' f. 'Witticism'	Qabu	15	-	15	75
		Hin qaban	4	1	5	25

Akka gabatee (4) armaan oliirraa hubachuun danda'amutti odeeffkennitootni 15(%75) yookaan harki caalu jechootni kitaaba 'ANIMAL FARM' keessaa funaanaman kun Afaan Oromoo keessaa jecha ittiin bakka bu'an qabu jedhan. Odeeffkennitootni 5(% 25) ammoo jechootni kun Afaan Oromoo keessaa jecha ittiin bakka bu'an akka hinqabne eeran. Kanarraas kan hubannu jijjiiraan osoo jechoota afaan maddaa keessaaf bakka bu'aa sirrii afaan itti jijjiiraa jiru keessaa hinqopheessiniif callisee akka Afaan Amaaraa irraa ergifatee itti gargaarame nu hubachiisa.

Qabatamummaa yaada kanaaf akka ragaatti jechootni ergisaa kitaaba Warraaqsa Beeyladooata keessaa funaanaman armaan gaditti galmee jechootaan walcina qabamanii qaaceffamuun xiinxalli irratti geggeeffameera.

Fakkkenya (4.3.2)

(a) BAM: stall (pp.8, par.1, li.4)

BAJ: **Gaaxaa** Koo keessa kophaakoo ciisee...(fu.3, keey.4, sar.17)

(b) BAM: carpet (pp21, par.2, li.26)

BAJ: **sigajaan** abaaboo ...hafamera (fu.17, keey.6, sar.30)

(c) BAM: rumours (pp.81, par.4,li.21)

BAJ:...**cimcimtaan** tokko dhaga'ame(fu.83, keey.9, sar.36)

(d) BAM:_____

BAJ: saalonii(fu.127, keey.4, sar.25)

(e) BAM: prepared **witticism** on the company(pp.127, par. 2, li.27)

BAJ: baacoo **ashimurii** ykn ilaalcha tuffii of keessaa qabu(fu.129, keey.3, sar.36)

(f) BAM: coccidiosis(pp. 67, par.1, line11)

BAJ: dhukkuba“**Koosiidiisiikitiin**”du'an (fu.69, keey.4, sar.19)

(g) BAM: green ribbons (pp.96, par.2, and li.21-22)

BAJ: **ribaayinii** magariisa (fu.107, keey.2, sar. 13)

(h) BAM: aspecialcommittee (pp.49, par.1, li.4)

BAJ: “excutive komiitee”(fu.47,keey.5,sar.24)

Fakkeenya 4.3.2(a) keessatti jechi barruu afaan maddaa (source text) ‘stall’ jedhu galmee jechootaa ‘Elellee’ keessatti Afaan Oromootiin hiika foonaa/bakka ciisicha loonii/horii jedhu qaba. Galmee jechootaa ‘Merit’ keessatti ammoo Afaan Amaaraatiin hiika ‘**gaaxaa**’ jedhu qaba. Jijjiiraan kitaaba Warraaqsa Beeyladooataa(obbo Tasafaayeen) jecha isa kan Afaan Oromoo dhiisee kan Afaan Amaaraa kana ergifatee maaliif akka fayyadame sababni isaa hinmul’atu yookaan ifaa miti.

Fakkeenya 4.3.2(b) armaan oliis yoo ilaalle, jechi barruu afaan maddaa ‘carpet’ jedhu galmee jechootaa “Elellee” keessatti Afaan Oromootiin hiika “afata lafaa” jedhu qaba. Afaan Amaaraatiin ammoo hiika ‘minxaafii/sigaajaa’ jedhutu kennameefii jira. Iddoo kanattis jijjiiraan jecha dhihaate kanaaf hiikoo isa kan Afaan Oromoo dhiisee kan Afaaan Amaaraa sababa tokko malee akka gargaarame hubanna.

Haaluma walfakkaatuun fakkeenya 4.3.2(c) armaan olii keessatti jechi barruu afaan maddaa ‘rumours’ jedhu Sakatta’a galmee jechootaa irraa akka ifa ta’eetti Afaan Oromootiin hiika “odeessa/oduu” jedhu qaba. Afaan Amaaraatiin ammoo “cimcimtaa’ kan jedhu qaba. Jijjiirraa warraaqsa beeyladooataa keessatti osoo afaanichi jecha afaan maddaa keessaaf jecha hiika walmadaalaa ta’e kennuu danda’u qabuu jijjiiraan isa kan afaan alagaatti fayyadamuu isaatu ifaan mul’ataa jira.

Fakkeenya 4.3.2 (d) armaan olii keessattis jecha ergisaa ‘saalonii’ jedhu argina. Jechi kun afaan Oromootiin hiika “goorduba/ kutaa manaa, bakka keessummaan taa’u/” jedhu qaba. Jijjiiraan garuu, osoo jechi kun jiruu ‘saalonii’ kan jedhutti gargaarama.

Fakkeenya 4.3.2(e) keessattis yeroo ilaallu, jecha afaan maddaa ‘witticism’ jedhu Afaan Oromootiin hiika baacoo/qoosaa gabaabaa jedhu qaba. Jijjiiraan garuu jecha ‘ashmuri’ jedhu gargaarama.

Fakkeenya 4.3.2(f fi g) keessatti ammoo jechoota Afaan Oromoo keessatti keessummaa ta’an yookaan bakka bu’aa hinqabnetu mul’ata. Jechootni ergisaa kunis ‘koosiidiisiikii’ fi ‘ribaayinii’ dha. Jijjiiraan jechoota afaan maddaa keessaa kana lamaan gara caasaa Afaan Oromooti madaqsee jijjiiree jira. Haata’u malee, dubbistootaaf ergaan isaa caalaatti akka ifa ta’uuf ibsa miiljaale hinlaadneef. Kana malees, fakkeenya 4.3.2(h) irratti gaalee afaan maddaa ‘aspecial committee’ jedhuuf hiika koree addaa yookaan koree hoji raawwachiiftuu jedhu kennuufii utuu danda’uu “excutive komiitee” jedhee gara Afaan Oromooti hiike. ‘A special committee’ gara ‘excutive committee’tti jijjiiruun ammoo jijjiirraa afaan tokko keessatti raawwatamuu (rewording) dha malee, kan afaan tokkorraa gara afaan birootti raawwatamu miti(Bassnet, 2002:23)

Walumaagalatti fakkeenyota armaan olii irraa kan hubannu jijjiirraa kitaaba Warraaqsa Beeyladootaa keessatti jijjiiraan (translator) jechoota barruu afaan maddaa keessaaf Afaan Oromoo jechoota/gaalewwan hiika walmadaalaa dabarsuu danda’an utuu qabuu jechoota Afaan Amaaraa baayinaan ergifatee itti gargaaramuu isaati. Gama biroottiin ammoo, qooda dubbistootaaf barruu kanatti gargaarama dandeettii jechoota Afaan Oromoo(vocabulary) gabbisaafii deemuu qabu, jechoota afaan alagaa duukaa akka dhiphatan taasisa. Kana malees, jechootni afaanichaa hojiirraa ooluu hafee ukkaamamuun, kan ormaa ammoo gara afaanichaa dhufee akka babal’atuuf karaa saaq.

4.3.3 Hiika Galumsaa

Hiika galumsaa jechuun hiika kallattii qabaniin alatti jechootni yoomessa garaagaraa keessatti kan qabaataniidha. Hiikni kunis jecha qeenxeen/gaaleedhaan kan ibsamu ta’uu danda’a. Qorataanis gaaffii mirkaneeffannaa/sakatta’aa lakkoobsa 5^{ffaa} “Jijjiiraan jechootaa akkam akkamii fayyadamee kitaaba kana jijjiire?” kan jedhuun qorataan

jechoota jijjiirricha keessatti argaman funaanee galmee jechootaan walcina qabee akka adda baafatetti jechootnifi gaaleewwan osoo hiika kallattii qabanii galumsaan hiikaman hedduun kitaaba qorannoon irratti adeemsifame kana keessatti akka argaman adda baafateera.

Mata duree kana jalattis fayyadama hiika galumsaa jechootaafi gaaleewwan jijjiirraa Asoosama warraaqsa beeyladooaa keessaatu walduraa duubaan dhihaata.

4.3.3.1 Jechoota Hiika Galumsaa Qaban

Barreessaan/jijjiiraan tokko jechoota hiika galumsaa qabaniitti kan fayyadamu yoo jechootni sun afaan jijjiirraa keessaa hiika kallattii hinqabu ta'eedha. Kitaaba qorannoon irratti geggeeffame kana keessatti garuu, jechootni baay'een hiika kallattii(hiika galmee jechootaa) osoo qabanii hiikni bakka galmaa laatameef. Gabateen armaan gadiis hiika jechootni kunniin galmee jechootaa keessatti qabaniifi kan jijjiiraan gargaarame argisiisa.

Gabatee 5: Jechoota hiika kallattii osoo qabanii hiikni galumsaa laatameef.

BAM	BAJ	Hiika galmee jechaa keessaa qabu	Galmee jechaa irra mirkanaa'e
(a) Mantelpiece (pp21, par.2,li.27).	Kofadhaabaa(fu.17,keey.6, sar.3)	girgijjii,ansaada,dulaaba	Elellee (fu.562), Merit(pp.464)
(b)tractable(pp.36,par.1,li. 2)	leenjifamaa turan (fu.31,keey.2,sar.6)	Salphaatti kan to'achuun danda'amu	Elellee (fu.994), Merit(759)
(c)exhausting(pp.54,par. 2, li.22)	fokkisaadha(fu.55, keey.4, sar.27)	Dadhabsiisaadha	Elellee (fu.308), Merit (pp.236)

Gabatee (5) armaan oliirraa akkuma hubachuun danda'amu, jecha barruu afaan maddaa 'mantelpiece' jedhuuf jijjiiraan hiika galumsaa "kofa dhaabaa" jedhu laateef. Haata'u malee, jechi afaan maddaa kun galmee jechaa "Elellee" keessatti hiika "girgijjii/ansaada/dulaaba" jedhu qaba. Jijjiiraan jecha qeenxeen hiika kallattii qabuunhiikuu osoo danda'u maaliif gaalee kana fayyadamuun akka hiike namaaf hingalu.

Haaluma walfakkaatuun, jecha barruu afaan maddaa 'tractable' jedhu jijjiiraan gaalee "leenjifamaa turan" jedhutti galumsaan hiike. Haata'umalee, akkuma gabatichaarra

hubachuun danda'amu jechi kun galmee jechootaa armaan olitti maqaa dhahaman lamaan keessatti hiika kallattii “salphaatti kan ajajamaa/abboomamaa” turan jedhu qaba.

Jecha barruu afaan maddaa ‘exhausting’ jedhus yoo ilaalle, jijjiiraan hiika galumsaa “fokkisaadha” jedhu laateef. Haata’u malee, akka gabaticha keessatti ibsamee jirutti hiikni kallattii jechi kun Afaan Oromoo keessatti qabu “dadhabsiisaa” kan jedhuudha.

Kanaafuu, yoo hima keessatti waan ittiin bakka buusan dhaban malee, osoo jechi hiika kallattii dabarsuu danda’u jiruu hiika galumsaatti qofa xiyyeeffachuun jijjiiruun kan hinjajjabeeffamneedha. Dubbistootas fedhii dubbisuu isaanii gadibuusuu danda’a.

4.3.3.2 Gaaleewwan Hiika Galumsaa Qaban

Jijjiirraa asoosama warraaqsa beeyladooataa keessatti jechootni osoo hiika kallattiin hiikamuu danda’anii galumsaan hiikaman akkuma jiran, gaaleewwan kallattiin hiika ergaa afaan maddaa dabarsuu danda’an osoo jiranii jijjiiraan kan callisee galumsaan hiike akka jiran xiinxala gegeeffameen adda baheera. Kanas ragaa akka fakkeenyaatti kitaabicha keessaa funaanameefi kan galmee jechootaa wajjin walbira madaalame armaan gaditti haa ilaallu.

Fakkeenya (4.3.3.2)

(e) BAM: extra work (pp.27, par.2, li.27)

BAJ: hojii hambaa (fu.23, keey.4, sar. 27)

(f) BAM: large, old fashioned and neglected (pp.34, par.2, li.27)

BAJ: dadhabaadha (fu.29, keey.4, sar.196).

(g) BAM: turned to savage (pp.36, par.1, li.3)

BAJ: dhala namaa duukaa bu’an(fu.31, keey.2, sar. 6-7)

Fakkeenya 4.3.3.2(e) keessatti gaaleen barruu afaan maddaa ‘*extrawork*’ jedhu galmee jechootaa “Elellee” keessatti Afaan Oromootiin hiika kallattii “hojii dabalataa” jedhu qaba. Jijjiiraan garuu gaalee “hojii hambaa” jedhutti galumsaan hiike. Kanaafuu, osoo hiika kallattii kana gargaarama ta’ee dubbistootaaf calaatti ifa ta’aaf ture.

Fakkeenya 4.3.3.2(f) keessatti gaalee barruu afaan maddaa ‘large, old fashioned and neglected’ jedhuuf hiikni kallattii isaa “bal’aa/boodatti haffaa/ kan dagatame” jedhuudha.

Haata’u malee, jijjiiraan hiika galumsaa “dadhabaadha” jedhu laateef. Iddoo kanattis gaalee boodatti hafa jedhu fayyadamuu utuu danda’uu “dadhabaadha” jechuun isaa yoo dubbistoota dhamaasuu ta’e malee, faayidaa kennu tokko hinqabu.

Fakkeenya 4.3.3.2(g) keessattis gaaleen barruu afaan maddaa keessaa ‘turned to savage’ jedhu gara Afaan Oromootti kallattiin yoo hiikamu “bineeyyii nama sodaachisu ta’an” kan jedhu ta’a. Haata’u malee, jijjiiraan gaalee “dhala namaa duukaa bu’an” jedhutti hiike. Warra walfincilaa jiran keessaa inni tokko isa biroo duukaa bu’ee ari’uun kanuma jiruudha waan ta’eef, hiika kaalattii sangootni kaleessa abboomamaa tura bineensota nama sodaachisu ta’an jedhu osoo fayyadameera ta’ee qalbii dubbistootaa caalaatti hawwachuuf humna qabaata ture.

4.3.4 Walsimannaa Jechootaa Jijjiirraa Keessatti (Equivalence in Translation)

Qorannoo kana keessatti walsimannaa jechootaa karaa lamaan ibsuun xiinxaluuf yaalameera. Isaanis: walsimannaa gama fayyadamaa(bartee)hawaasaafi kan hiikaatti qoodamaniiti.

4.3.4.1 Walsimannaa Jechootaa Gama Aadaatiin

Hojii jijjiirraa keessatti jechoota aadaa afaan maddaafi afaan jijjiirraa yookaan afaan xiyyeeffannaa haala walsimachuu danda’aniin jechoota filatamoo fayyadamuun jijjiiruun barbaachisaadha. Sababni isaas, jechi aadaa hawaasa afaan tokko dubbatu keessa jiru kan isa biroo bakka bu’uu dhiisuu waan danda’uufi. Dhimma kana ilaalchisee, afgaaffii lakkoofsa 6^{ffaa} (Adeemsa jijjiirraa asoosama Warraaqsa Beeyladooataa keessatti jechoota aadaa afaan maddaa afaan jijjiirraa keessatti waan ittiin bakka buustan hindhabnee?) kan jedhuuf jijjiiraan jechoonni akka isa dhibaa turan eeruun fakkeenyaaf jecha ‘dance over night’ jedhu Afaan Amaaraa irraa ergifatee ‘ciffaraa’ jedhee akka hiike eere.

Haaluma walfakkaatuun, kitaaba qorannoon irratti geggeeffame kana keessatti jijjiiraan baakka itti haala hawaasni keenya hin amaleeffatiniin jechootatti fayyadamee jijjiire akka qabu adda bahee jira. Fakkeenyaaf ragaa kitaabicha keessaa qorataan gaaffii mirkaneeffannaa lak. 7^{ffaa} (Asoosama Warraaqsa Beeyladooataa keessatti jechootni aadaa afaan maddaa haala afaan jijjiirraa keessatti fudhatama qabuun jijjiiramaniiru?) jedhuun argate muraasa haa ilaallu.

Fakkeenya 4.3.4.1 (a)

1. BAM: where are those four foals you **bore**(pp.9, par.2,li.24)
BAJ: Kiloovar ... ilmaan afur **da'uu** ishee ni beektu (fu.5, keey.3, sar.26).
2. BAM : I have had over four hundred children (pp10, par.1,li.2)
BAJ: Ijoollee dhibba afurii ol **dhaleera** (fu.5, keey.3, sar.26).

Fakkeenya 4.3.4.1a (1) armaan olii keessti, jechi barruu afaan maddaa 'bore' jedhuufi kan barruu afaan xiyyeeffannaa "da'uu" jedhu yoo bakka walbu'uu danda'an illee, jechi kun waa'ee haadhoo fardaa 'Kiloover' jedhamtuun kan walqabatuudha. Aadaa hawaasa Oromoo keessatti jechi "da'uu" jedhu namaaf malee, beeyladaaf dhaabbachuu waan hindandeenyeef, fudhatama hinqabu. Kanaafuu, Kiloovaer ilmaan afur dhaluu ishee ni beektu kan jedhutu sirriidha yookaan fudhatama qaba.

Fakkeenyi 4.3.4.1a(2) irraati argamus haasawaa booyyeen kormi maqaansaa Meejar jedhamu beeyladooaa taasisaa ture keessaa fudhatame. Jechi hima kana keessatti gurraacheffamee argamu(**dhaleera**) jedhu ammoo akka aadaa hawaasa Oromootti beeylada dhalaaf malee kormaaf hin tajaajilu. Kanaafuu, yoo sirratee jijjiiramu, *ijoollee dhibba afurii ol dhalcheera/horeera* kan jedhu ta'uu qaba.

Gama biroottiin ammoo jechoota danoomsuu ilaalchisee hawaasni garaa garaa akkaataa fayyadamaa adda addaa qabu. Dhimma kana ilaalchisees ragaan kitaaba warraaqsa beeyladooaa irraa fudhatame fakkeenya armaan gadii keessatti xiinxalameera.

Fakkeenya 4.3.4.1(b)

1. BAM : All animals are comrades(pp.11,par.1,li.9)
BAJ:Beeylagoonni hunduu **jaallotadha** (fu.7, keey.4, sar.33)
2. BAM: the three caws(pp.24,par.2,li.5&10)
BAJ:**Sa'oonni** Sadii(fu.21, keey.3, sar.13)fisa'oottan sadan (fu.21, keey.4,sar.21).
3. BAM: her old eyes(pp.114,par.4, li.11)
BAJ : **Ijoonni** ishee dullumaan kan ka'e(fu.125,keey.4,sar.28)

Fakkeenya 4.3.4.1b(1) armaan olii keessatti jechi afaan maddaa ‘**comrades**’ jedhu afaan jijjiirraa keessatti “jaallotaadha” kan jedhutti hiikame. Jechi jijjiiraan fayyadame kun yaadrimee afaan maddaa keessa jiru kan dabarsu yoo ta’ellee, Afaan Oromoo keessatti *jaallwwan/michuuwwan* kan jedhuun osoo danoomeetu miira dubbistootaatti tola. Kanaafuu gama danoommiitiin akkataa hawaasa Oromoo biratti beekamaa ta’een hinjijjiiramne jechuudha.

Fakkeenya 4.3.4.1.b (2) armaan olii keessattis yoo ilaalle, jecha afaan maddaa ‘caws’ jedhuuf jijjiiraan danoommii “sa’oottan” jedhu laateef. Afaan Oromoo keessatti garuu akkaataan danoommii beekamaan “saawwan” jecha jedhu qaba. kanaafuu, akkaataan danoommii isaa kun kan afaan maddaa sana fakkaata malee, kan afaan jijjiirraa hinfakkeessu.

Fakkeenya 4.3.4.1b(3) keessattis jijjiiraan jecha afaan maddaa ‘eyes’ jedhu afaan xiyyeeffannaa keessatti “ijoonni”jedhee hiike. Kitaabni kun dubbistoota Oromootiif qophaa’e waan ta’eef akka aadaa hawaasa Oromootti ammoo *ija/ ija bitaa/ ija mirgaa/ija lamaan* jenna malee *ijoonni* hinjedhamu. Kun akkas yeroo ta’u dubbistootni kitaabichatti gammadanii fedhii guutuudhaan hindubisan.

Ulaagaa jijjiirraan gaarii guutuu qabu keessaa tokko waan kallattiin barreeffame fakkaachuu danda’uu(naturalness)dha. Kana jechuun jijjiirraan tokko jijjiirraa fakkaachuu dhiisee hanga danda’ametti waan afaan jijjiirraa/xiyyeeffannaan qophaa’e akka fakkaatuuf jijjiiraan dhamaatii guddaa gochuu qaba jechuudha. Waraabbiin armaan gadiis kanumaan walqabata.

A good translation will be natural and will not sound like a translation at all. Readers will think that it sounds like it was originally written in the receptor language. Every language has natural patterns that make it sound beautiful. An unnatural translation will sound stilted and be hard to understand. People will not enjoy reading an unnatural translation, and they will quit reading or listening to it very quickly. A translator should try to make the translation as natural as possible so that people will enjoy using it and will readily understand the meaning(http://english_gurutulis.blogspot.com/2010/10/types-and-criteria-of-good-translation.html)

Yaadni armaan olii kun jijjiirraa gaariin waan jijjiirame kan hinfakkanneefi dubbistootni akka kalaqa afaan xiyyeeffannaatti akka ilaalaniifi akkasumas, haala miidhagina afaan sanaa eegeen jijjiiramuu qaba. Kana ta’uu baannaan dubbistootni barruu sana dubbisuu

dhiisanii waa'ee isaa akka yaadaniif dhiibbaa taasisa. Ofeeggannaan barbaachisaan gama fayyadama jechootaan godhamnaan garuu, dubbistootni fedhii guutuun itti gammadanii dubbisu.

Kana malees, New Mark (1981:129) "The translators must not use a word or phrase that sounds intuitively unnatural or artificial to him" jedha. Kanarraas kan hubannu jijjiiraan jechoota yeroo fayyadamu akka isaan kan afaan maddaa fakkaachuu dhiisanii kan afaan jijjiirraa sana siirriitti fakkaachuu danda'anitti filatee gargaaramuu akka qabuudha.

4.3.4.2 Walsimannaa Jechootaa Gama Hiikaatiin

Namni hojii jijjiirraa hojjetu tokko ergaa barruu afaan maddaa dubbistoota afaan xiyyeeffannaa biraan gahuuf jechoota afaan lamaanii walsimsiisuun jijjiiruu qaba. Douglas(2003:112) "translation is often thought to be primarily about words and their meanings: what the words in the source text mean, and what words in the target language will best capture or convey that meanings" jedha.

Warrabbiin armaan olii jijjiirraan waa'ee jechaafi hiika isaanii ta'ee, jechi afaan jijjiirraa keessaa kan afaan maddaa keessa jiru haalaan ibsuu danda'uu akka qabuudha. Dhimma kana addaan baafachuuf qorataan gaaffii mirkaneeffannaa/sakatta'aa lakkoofsa 3^{ffaa} (Asoosama Warraaqsa Beeyladooata keessatti jechootni waan bakka bu'uu qaban osoo bakka hinbu'in hafan jiruu? jedhuun xiinxala geggeessarraa kitaaba qorannoon irratti geggeeffame keessatti jechootnifi gaalewwan yaadrimee afaan maddaa keessa jiru dhiisanii waan biraa ibsan akka jiran hubateera. Kanas fakkeenya armaan gadii keessatti tokko tokkoon haa ilaallu.

Fakkeenya (4.3.4.2)

(a) BAM:... quite ready to lose an hour's sleep (pp.5, par.2 line 20-21).

BAJ: yeroo hir'iba isaanii keessaa sa'atii tokko **wareegamaniifii**(fu.1,keey.4,sar.36-39).

(b) BAM: man is the only **creature** that consumes without producing(pp. 9,par.2,li.6-7).

BAJ: **Uummanni** osoo hin oomishi nyaatu nama isa jedhamu qofa(fu.5, keey.2,sar.7).

(c) BAM:**moonshine**of wind mill(pp.50, par.1, li.11)

BAJ:baaburi qilleensaa **kosa'aansun**(fu.49, keey.3, sar.16)

Fakkeenya 4.3.4.2(a) keessatti gaaleen afaan maddaa “to loose an hour’s sleep” jedhuufi kan afaan jijjiirraa “yeroo hir’iba isaanii keessaa sa’aatii tokko wareegamaniifii” jedhu garaagarummaa qaba. Inni afaan maddaa keessaa beeyladoonni haasaa Meejar dhagahuuf yeroo isaanii akka aarsaa godhan (wareegan) ibsa. Kan afaan xiyyeeffannaa keessaa garuu, waan yeroo duukaa beeyladoonni ofii waraagaman fakkaata.

Fakkeenya 4.3.4.2(b) keessatti ammoo jechi afaan maddaa ‘creature’ jettu afaan xiyyeeffannaa keessatti “uummanni” kan jedhuun bakka bu’ee argama. Guutuummaa hima jechootni kun keessaa fudhatamanii yeroo ilaallu, “*Uummanni osoo hin oomishin nyaatu nama isa jedhamu qofa*” jedha. Barreessaan afaan maddaa garuu, uumamni (creature) osoo hin oomishin nyaatu nama isa jedhamu qofa akka ta’e beeyladootaan walcina qabee ibse.

Fakkeenya 4.3.4.2(c) keessatti jechoota argamanis yoo ilaalle, jechi afaan maddaa ‘moonshine jedhuufi kan afaan jijjiirraa keessaa “kosa’aa” jedhu walhinsimu. Jechi afaan maddaa keessaa baaburri qilleensaa ijaaramuuf deemu goyyoomsaaf/yeroo balleessuuf malee dhugummaa hinqabu yaadrimee jedhu qaba. Jijjiiraan garuu yaada kana ibsuuf jecha “kosa’aa” jedhu fayyadame. Goyyoomsaaf/yeroo balleessuufi kosa’aa kan jedhu yaadrimee walirraa fageenya qabaniidha.

Walumaagalatti jechootni gama ergaa isaaniitiin walhinsimne jijjiirraa kana keessatti akka argaman adda baheera.

4.3.5 Jechoota Dogoggora Qubeessuu Qaban

Jechoota haala seera qabeessa ta’een qubeessuun ergaa dabarfachuu barbaannu akkuma milkeessuu danda’u, dogoggorri qubeessuu jiraannaan ergaa darbuu qabu sanas nigufachiisa. Barreeffama Afaan Oromoo kamiinuu keessatti seeronni akka sagalee (dhamsaga) dubbachiisaa dheeressuu/gabaabsuu, sagalee dubbifamaa laaffisuu/jabeessuu, irra butaan, hudhaa fi kanneen kana fakkaatan dhimma xiyyeeffannoo guddaa barbaadaniidha. Kana jechuun sagaleen dubbachiisaan tokko osoo iiti hin yaadamin dogoggoraan dheerachuun yookaan dubbifamaan tokkos barbaachisummaa malee jabaachuun/laafuun dubbistootni dogoggoraan akka ergaa darbu hubatan taasisa. Sababni isaas, Afaan Oromoo keessatti qubeen tokko dabalamuun yookaan hir’achuun

jijjiirama/garaagarummaa hiikaa olaanaa fiduu waan danda'uufi. Miidhaa dogoggorri qubeessuu qaqqabsiisu ilaalchisee Beekan (2015: 167-168) haala armaan gadiin ibsee jira.

Dogoggoraan qubeessuun faalla faayidaa sirriitti qubeessuu kan qaqqabsiisu yeroo ta'u, dabalataanis; walquunnamtii barreeffamaan taasifamu rakkoo keessa galcha, dubbisaan yeroo dubbisu akka burjaaja'u yookaan jeeqamuufi odeeffannoo dogoggoraan akka qabaatu taasisa...akka namni barruu Oromoo hindubbifnetti danqaa ta'a. Nama hinbaranne nama fakkeessas.

Namni hojii jijjiirraa hojjetus, barreeffama isaa qulqullinaafi dogoggora wantoota olitti eeraman kanaan uumamurraa bilisa gochuun yoo qopheesse, dubbistootni fedhii guddaan itti gammadanii gufannaa tokko malee hanga dhumaatti dubbisuun ergaa barruu sanaa hubachuu danda'u.

Qorataanis, yaada olitti dhihate kana bu'uura godhachuun namoota kitaabicha dubbifneerra jedhan sadiirraa bargaaftii lakk.^{5ffaa} (kitaaba kana dubbistee hinfixne yoo ta'e, maaltu akka addaan kuttu sigodhe?) jedhuun odeeffannoo guurrateera. Namootni kun sadan (%100) dogoggorri qubeessuu kitaabicha keessatti argamu akka dubbisanii hinfixneef gufuu itti ta'uu eeran. Ibsi yaada kanaa gabatee (3) armaan olii keessatti dhihaatee ture. Kana malees, afgaaffii lakk. 4ffaa “Kitaabicharra maqaan namoota gulaalanii hinjiru. Hingulaalchifne jechuudhaa?” jehuun odeeffannoon argame akka mul'isutti namootni kitaabicha jijjiiran ogeessota afaanii akka hintaaneedha. Kun ammoo caalchisee dogoggora dabalataaf nama saaxiluuu danda'a.

Kana malees, gaaffii mirkaneeffannaa (sakatta'aa) lakkoofsa 8^{ffaa} (Jijjiirraa Asoosama Warraaqsa Beeyladooata keessatti jechi dogongoraan barreeffame jiraa?) jedhun dogoggorri qubeessuu garaagaraa baayinaan kitaabicha keessatti akka mul'atu qorataan adda baafateera. Dogoggorri mul'atu kunis fayyadam dhamsaga dubbachiisaa, fayyadama dhamsaga dubbifamaa, fayyadama hudhaa, sagalee haquufi dabaluu, mata duree jedhutti qoodamee arman gaditti dhihaateera.

4.3.5.1. Dogoggora Fayyadama Dhamsaga Dubbachiisaan Walqabatu

Dubbachiisaa kan jennu sagaleewwan dubbii Afaan Oromoo shanan (a,e,i,o, u) yommuu ta'an isaan kun dheerachuun yookaan gababbachuun tajaajila hiikaa jecha tokko keessatti

fidu. Geetachoo(2006:26) Sagalee gabaabaa kan jedhamu dubbachiiftuu Afaan Oromoo warra bu'uuraa shanan gabaabaa uuman yommuu ta'u, sagalee dheeraa uumuuf yeroon barbaachisu kan sagalee gabaabaa uumuuf barbaachisu akka caaluufi sagalee dheeraa uumuuf qubee dubbachiisaa tokko lama goonee barreessina jedha.

4.3.5.1.1 Dhamsaga Gabaabaa Akka Dheeraatti Fayyadamuu

Fakkeenya(4.3.5.1.1)

- a. BAM : but was too drunk to shut the pop-holes(pp5,par.1,li.2-3).
BAJ: Mana handaaqqoo yeroo **cufuu**, baay'ee machaa'ee waan tureef...(fu.1, keey.2,sar.10)
- b. BAM: Then they filed back to the farm buildings(pp.21, par.2,li.15)
BAJ:**walcaccaabsaa** gara gamoowwan qonnichaatti deebi'an(fu.17, keeyy.3, sar. 9)
- c. BAM : this was more than the hungry animals could bear(pp.18, par.2, li.31)
BAJ: **Taarkaanfiin** Joonsiifaa aarii beeyladoo beela'oo kana qabbaneessuu takka hin dandeenye (fu.15, keeyy.1, sar. 4)

Jechi barruu afaan jijjiirraa “cufuu” jedhu kan fakkeenya 4.2.5.1.1(a) keessatti dhihaate irra keessaan ilaallu waan sirriitti qubeeffame fakkaata. Haata'u malee, dogoggora qubeessuu qaba. Dogoggora kana argisiisuuf jechicha birsagatti yeroo qoodnu “cu-fuu” kan jedhu birsaga lamatti qoodama. dogoggorri qubeessuu jedhames birsaga isa lammaffaa “fu” jedhu keessatti yeroo ta'u, dubbachiisaa “u”n kan silaa gabaabbatee /u/ ta'uun barreefamuuf male, dheerachuun/uu/ ta'uudhaan jecha silaa “cufu” jedhamee katabamuuf male, “cufuu” taasissee jira.

Jechi barruu afaan jijjiirraa fakkeenya 4.3.5.1.1(b) irratti dhihaates dogoggora qubeessuu dubbachiisaan walqabate qaba. Dogoggora jecha kanaa argisiisuuf dura jechicha birsagatti qoodnee yoo ilaalle, “Wal-cac-caab-saa” kan jedhu birsaga afur qaba. dogoggorichi kan mul'atu birsaga isa sadaffaa “caab” jedhurratti yommuu ta'u, dubbachiisaa “a”n kan silaa gabaabbatee /a/ ta'uun barreeffamuuf male, dheerachuun /aa/ ta'uudhaan jechi “*walcaccabsaa*” jedhee barreefamuuf male, “*walcaaccabsaa*” ta'ee argama.

Jechi “taarkaanfii” jedhu fakkeenya 4.3.5.1.1(c) irratti dhihaates dogoggora qubeessuu niqaba. Akkauma fakkeenya (a)fi (b) gubbaatti ilaalle jechi kun birsagatti teroo qoodamu “taar-kaan-fii” ta’a. Dogoggorichis kan mul’atu birsaga isa jalqabaa “taar” jedhurratti yommuu ta’u, birsaga kana kessaatti dhamsagni “a”n kan silaa gabaabbatee /a/ ta’uuf male, dheeratee /aa/ ta’uun katabame. Jechichis akkasuma kan silaa “tarkaanfii” jedhamee katabamuuf male, “taarkaanfii” ta’e.

Walumaagalatti fakkeenya kana sadan irraa kan hubannu jijjiiraan dubbachiisaa gabaabaa akka dheeraatti fayyadamuu isaati.

4.3.5.1.2 Dhamsaga Dheeraa Akka Gabaabaatti Fayyadamuu

Fakkeenya (4.3.5.1.2)

(a) BAM: prosperity of the one is prosperity of the others (pp.11, para.1, and li.4-5)

BAJ: badhaadhinni isa **tokko**, kan isa tokkooti (fu.7, keeyy.3, sar.23).

(b) BAM: after only a moment...they gave up trying to defend themselves(pp.19, par.1,li.10-11)

BAJ:**reffii** isaanii iyyuu hin argamu ture(fu.15, keeyy.4, sar.22)

(c)BAM:_____

BAJ: **kessi** isaanii gammadeera (fu.19,keeyy.4, sar. 29)

Jechi barruu afaan jijjiirraa fakkeenya 4.3.5.1.2(a) armaan olii keessatti gurraacheffame dogoggora qubeessuu qaba. Dogoggora jecha kanaa argisiisuuf dura jechicha birsagatti qoodnee yoo ilaalle, “tok-ko” ta’a. Dogoggorri jecha kanaas kan mul’atu birsaga isa lammaffaa “ko” jedhurratti yommuu ta’u, birsaga kana kessaatti dhamsagni “o”n kan silaa dheerataa /oo/ ta’uuf male, gabaabbatee /o/ ta’uun katabame. Jechichis akkasuma kan silaa “tokkoo” jedhamee katabamee akka maqibsa abbummatti tajaajiluuf male, “tokko” ta’e gochima fakkaate. Himichas waan iddoo kanatti xumurame fakkeesse.

Jechi barruu afaan jijjiirraafakkeenya 4.3.5.1.2(b) armaan olii irratti gurraacheffamee dhihaate dogoggora qubeessuu dubbachiisaan walqabate qaba. dogoggorri kana ilaaluuf jechicha birsagaan qoodnee yoo ilaalle, “ref -fi”kan jedhu ta’a. Haala kanaan biraga jalqabaa “ref” jedhu keessatti dhamsagni “e” kan silaa dheeratee /ee/ ta’uun

barreeffamuuf male gabaabbatee /e/ ta'uun jechichas kan silaa "reeffi" jedhee barrffamuuf male "reffi" jedhamee hiika akka dhabu godhee argama.

Jechi fakkeenya 4.3.5.1.2(c) irratti gurraacheefamee dhihaates akkasuma dogoggora qubeessuu dubbachiisaan walqabate qaba waan ta'eef birsagatti qoodnee dogoggora isaa yoo ilaalle, "kes-si" kan jedhu ta'a. dogoggorichis kan mul'atu birsga jalqabaa "kes" jedhurratti yommuu ta'u, dhamsagni dubbifamaa "e" kan silaa dheeratee /ee/ ta'ee katabamuuf male, gabaabbachuun /e/ waan ta'eef, jechichis akkasuma kan silaa "keessi" jedhamee katabamuuf male, "kessi" kan jedhu ta'uun hiika maleessa ta'ee argama.

4.3.5.2 Dogoggora Dhamsaga Dubbifamaan Walqabatu

Sagaleewwan dubbifamaa afaan Oromoo barreeffama keessatti yeroo tokko jabaatanii yeroo biraa ammoo laafuun jecha keessatti argaman irratti dhiibaa hiika/ergaa geessisu. Dubbifamaa jabeessuufi laaffisuu ilaalchisee Geetachoon (2006:28) haala armaan gadiitiin ibsa.

Seera katabbii Afaan Oromoo keessatti sagalee jabaa agarsiisuuf dubbifamaa tokko yeroo lama katabna. Seerri kun dubbifamtoota qubee yookiin mallattoo qeenxee qaban qofaaf ta'a. Dubbifamtoonni warri qubee yookiin mallattoo dachaa qaban yogguu laafanis yogguu jabaatanis unka tokkoon katabamu waan ta'eefuu, dubbifamtoota qubee dachaan barreeffaman laafinaa fi jabina isaanii addaan baasuuf hima keessa galchuu qabna. Afaan Oromoo keessatti jabinni sagalee gidduu hiriiraa yookiin jecha qofaatti argama. Jalqabaafi dhuma jechaarratti Afaan Oromoo jabaachuu hin danda'u.

Waraabbii armaan olii irraa kan hubannu dubbifamaan gosti tokko lama ta'ee walcina gallaan sagalee jabaa; tokko qofa ta'ee katabamnaa ammoo sagalee laafaa jennee akka waamnuudha. Dabalataanis, Beekan (2015:169) "amaloonni jabaachuu dubbifamaa, dubbifamaan tokko dachaan barreeffamuudha" jedha.

Kanaafuu, ijaarsa jechoota keessatti sagalee jabaachuu qabu laaffisuun yookaan isa laafuu qabu jabeessuun ergaa barruu jijjiiramu sanaa gufachiisuu akka danda'u beekamaadha. Jechoota dogoggora jabeessuufi laaffisuu qaban jijjiirraa asoosama warraaqsa beeyladooaa keessaa akka ragaatti funaanaman armaan bakka lamatti qoodnee dubbifamaa laafaa akka jabaatti fayyadamuu fi dubbifamaa jabaa akka laafaatti fayyadamuu mataduree jedhutti qoodnee ilaalla.

4.3.5.2.1 Dhamsaga Laafaa Akka Jabaatti Fayyadamuu

Fakkeenya(4.3.5.2.1)

(a) AM : I **understand** the nature of life on this earth (page 8, par.1, line 4-6).

AJ: ...haala jireenya xin-uumaa...yeroo baay'ee **hubbachaa** tureera(fu.3, keey.4, sar. 30-33).

(b) BAM: they filed back to the farm buildings and halted in silence out side the door of the farm house(pp.20, par.2, li. 15-16)

BAJ: balbala irra dhaabbatan ija **babaassu**(fu.17, keeyy.3, sar. 13).

(c) BAM: _____

BAJ: Itti **barameer**ra waan ta'eef gurri waan haaraa dhagauuf qophaa;u hijiru(fu.51, keey.7, sar.30)

Fakkeenya 4.3.5.2.1(a) keessatti jechi barruu afaan jijjiirraa gurraacheffame “hubbachaa” jedhu dogoggora qubeessuu qaba. Kunis dubbifamaa “b”n kan silaa laafee yookaan qeenxee ta'ee bifa /b/ kanaan barreeffamuuf male, dogoggoraan jabaatee /bb/ ta'ee jecha silaa “hubbachaa” jedhu gara “hubbachaa” jedhutti jijjiire. Haaluma kanaan jechichis hiika dhabeessa ta'ee argama.

Fakkeenya 4.3.5.2.1(b) keessattis yoo ilaalle, sagalee laafaa dogoggoraan jabeessuutu mul'ata. Innis dubbifamaan “s”n kan silaa laafee /s/ ta'uu male, /ss/ ta'uun jechi “babaasu” jedhu “babaassu” ta'ee katabamuun hiika dhabeessa ta'e.

Fakkeenya 4.3.5.2.1(c)keessattis dogoggorri qubeessuu ni mul'ata. Kunis dhamsagni dubbifamaa “r”n kan silaa laafee /r/ ta'ee katabamuuf male /rr/ ta'uun jecha “barameer”jedhu gara “barameer”tti jijjiire. Haala kanaan jechichi hiika dabarsu hinqabu.

Walumaa galatti fakkeenyoтни armaan olii kun jijjiiraan warraaqsa beeyladooaa dhamsaga laafaa jabeessuun akka fayyadame nu hubachiisu.

4.2.5.2.2 Dhamsaga Jabaa Akka Laafaatti Fayyadamuu

Fakkeenya (4.3.5.2.2)

(a) BAM: old Major (page12, par.

BAJ: Meejar **dulacha**(fu.9, keeyy.4, sar.21)

(b) BAM: the work of teaching and organizing the others fell .. upon the pigs(pp.15, par.2, li.12-13)

BAJ:dalagaan beeyladoo baaroo barsiisuufi **gurmesuu** (fu.11,keey.2,sar.12)

(c) BAM:_____

BAJ:**boodetti** hin deebi'an (fu.19,keey.4,sar37)

Fakkeenya4.2.3.2.2(a) keessatti dubbifamaan “l” kan silaa jabaatee /ll/ ta’ee barreeffamuuf male, dogoggoraan laafee /l/ ta’ee katabame jecha silaa “*dullacha*” jedhamee katabamuuf male, “*dulacha*” akka ta’u godhee jira.

Fakkeenya 4.3.5.2.2(b) armaan olii keessattis jechi gurraacheffame dogoggora qubeessuu qaba. Innis dhamsagni dubbifamaa “s” n kan silaa laafee /s/ ta’uun barreeffamee jechicha ammoo kan silaa “gurmeessuu”jedhamee katabamuuf male “*gurmesuu*” jedhutti jijjiire.

Fakkeenya 4.3.5.2(c) keessaas yoo ilaalle jechi gurraacheffame dubbifamaan boodetti jedhu dogoggora qubeessuu qaba. Innis dubbifamaa“d”n kan silaa jabatee /dd/ ta’ee katabamuuf male, /d/ ta’ee waan katabameef jechi silaa “boodddeetti” jedhu gara“boodeetti” jijjiiramee katabamee argama. Haala amma barreeffamee argamu kanaan jechichi hiika tokkollee hindabarsu. Kun ammoo ergaa barruu sanaa akka hin hubanneef dubbistoota irratti dhiibbaa olaanaa qabaata.

4.3.5.3 Dogoggora Irra Butaan walqabatee Mul’atu

Irrabutni seera barreeffama Afaan Oromoo keessaa tokko ta’ee, gidduu jechootaatti dubbifamaan gosti garaagaraa lama akka walitti aananii hiriiruun hiikaaf gumaachan kan hayyamuudha. Seerri kun gidduu jechaatti qofa yoo ta’e malee dubbifamtoota adda addaa lama jalqabaafi dhuma jechaarratti hin eyyamu. Haata’u malee, kitaaba warraaqsa beeyladoo keesatti dogoggorri kanaan walqabatu baay’inaan mul’ata. Isa kanas fakkeenya itti aanu keessatti ilaalla.

Fakkeenya (4.3.5.3)

(a) **AM:** with a kind of surprise they remembered that it was their own farm,...(pp.75, par.3, li. 19-21)

BAJ: kan garaan isaa hin raaf**mmne** (fu.75, keey. 5, sar.35)

(b) BAM: too amazed and frightened to speak (pp.48, par.1, li.5)

BAJ: lamaan isaanii **rfa**asise (fu.45, keey.2,sar.14)

(c) BAM: he amused himself ...making cocks fight with splinters of razore blade (pp.82, par.2, and li.27-28)

BAJ: taa'ee ilaaluun **bash**nana(fu85, keey.2, sar.16)

(d) BAM: _____

BAJ: uumuriin soorma (fu.105,keey.1,sar.7)

(e) BAM: _____

BAJ: sirini kabaja ayyaanota adda addaa(fu.109, keey.2, sar.15)

Fakkeenya 4.3.5.3(a) armaan olii keessattii dogoggora qubeessuu irra butaan walqabatetu mul'ata. Innis jecha “rifaasise” jedhu keessaa dubbachiituun “i” haqamuu irraa kan madde jechichi “rfaasise” kan jedhu ta'uudha . Afaan Oromoo keessatti ammoo dubbifamaan gosti garaagaraa lama jalqabaafi dhumarratti waliiti aanuu waan hindandeenyeef fudhatama hinqabu. Ergaas hin dabarsu.

Fakkeenya 4.3.5.3(b) keessatti irrabutaan walqabsiisee dogoggorri mul'atu gidduu jechaatti sagaleen dubbifamaan sadii walitti aanee galuudha. Kunis jecha “raafamne” jedhu birsaga lammaffaa keessaa sagalee dubbachiisaa “a”n haqamuu ishiirraan madde.

Fakkeenya 4.3.5.3(c) keessatti ammoo jecha irra buta hinbarbaannetu irra butame. Kunis sagalee dubbachiisaa “a”fi dubbifamaa /n/ n birsaga lammaffaa keessa haqamuun jechi “bashannanu” jedhu irrabuta ta'ee “bashnanu” kan jedhutti jijjiirame.

Fakkeenya 4.3.5.3(d) keessatti yoo ilaalle, dubbachiistuu /a/n jecha soorama jedhu keessaa haqamtee, jecha irra butaa hiika hinqabne **soorma** jedhutti akka jijjiiramu goote.

Fakkeenya 4.3.5.3(e) keessatti ammoo dubbachiistuu“i”n iddoo malee sagalaleewwan irra butaa ta'an lamaan /r/fi /n/ giduutti seeraan ala waan suuqamteef jechicha hiika dhabsiisaa jirti.

4.3.5.4 Dogoggora Fayyadama Hudhaa(') Irratti Mul'atu

Afaan Oromoo keessatti hudhaan (') akka qubee tokkootti kan fayyadduudha. Faayidaan ishii kunis, bakka qubee (sagalee) dubbachiisaan gosti tokko lamaa ol ta'anii walitti

aananii dhufan, akkasumas dubbachiistuun akaakuu adda addaa walitti aananii dhufan, dubbifamaafi dubbachiistuu gidduu galuun akka tajaajilti. Haata’u malee, kitaaba qorannoon kun irratti dalagame keessaa ragaan argame akka mul’isutti, hudhaan akkaataa fayyadama takkaa hin amaleeffataminiin hojiirra ooltee jirti.

Fakkeenya (4.3.5.4)

- (a) **akkuma’saatti** raafamaa(fu.1, keey.2, sar.13)
- (b) **baayee** ariifataniiru(fu.1, keey.4, sar.38)
- (c) **Dhugaa’saa**(fu.3, keey.3, sar.19)
- (d) kophee sibiilaa **miila’rraa** qabu(fu.35, keey.5, sar.35)
- (e) mukaa gurgurtaaf kufamee ture **gad’babaasuun**(fu.41, keey.2, sar.10)
- (f) kun **mataan’saa**(fu.43, keey.2, sar.16)

Fakkeenya 4.3.5.4(a) armaan oliirraa kan hubannu hudhaan gaalee “akkuma isaatti” jedhu, fakkeenya 4.3.5.4(c) keessattis gaalee “dhugaa isaa” jedhu, fakkeenya 4.2.3.4(d) keessatti immoo gaalee “miilla irra” jedhu, fakkeenya 4.3.5.4(e) keessatti gaalee “gadi babaasuun”jedhu, fakkeenya 4.3.5.4(f) keessatti ammoo gaalee”mataan isaa” jedhu bakka lamatti gargar hirtee jirti. Fakkeenya kanneen keessatti yoo ilaalle, iddoon sagalee dubbachiisaa “i” qabattee argamti. Hanga ammaatti hudhaan sagalee dubbachiisaa kana bakka bu’a kan jedhu qorannoon mirkaneesse hinjiru waan ta’eef kun fayyadama haarawa. Fakkeenya 4.3.5.4 (b) irratti ammoo hudhaan kan sagalee dubbifamaa “y”tti aansitee galuu malte hingalin hafte.

Walumaagalatti, akkaataan jijjiiraan hudhaatti fayyadame kun addumma kan qabuudha. Kitaabni tokko kan jijjiiramu dubbistootaafi malee callisee miti. Kanaaf akkaataa dubbistoota barruu afaan jijjiirraa sanaaf hubatamuu danda’uun seera afaanichaa eeganii jijjiiruun dubbistoota gargaaruudha. Dhimma kana ilaalchisee Newmark (1981:128) “translation is normally written and intended for atarget language reader...the translators has to assist his reader”jeedha. Kanaafuu jijjiiraan hojii jijjiirraa isaa keessatti eenyutu kitaaba kan dubbisa jedhee itti yaadee barreessuufi gulaaluu qaba.

4.4 Fayyadama Himootaa

Himni qindoomina jechootaa irraa haala hawaasa afaanicha dubbatu biratti fudhatama qabuun kan ijaaramuufi yaada guutuu ta'e tokko kan dabarsuudha. Kanaaf jijjiiraan himootatti haala fudhatama qabuun akkasumas, haala ifaafi fedhii dubbistootaa kakaasuu danda'uun duraa duuba seera caasaa afaanichaa eeguun itti fayyadamuu qaba.

4.4.1 Himoota Iftoomina Hinqabne

Hojii jijjirraa keessattis xiyyeeffannoo barbaachisaan iftoominaafi qindoomina himaaf godhamuu yoo baate hojichi dhama dhaba. Dubbistootni kitaaba/barruu jijjiirame sana itti gammadanii hin duubisan. Rakkoo akkasii maqsuuf jijjiiraan himoota akkaataa ergaa ifa ta'e tokko qofa dabarsuu danda'aniin qindeessuun qaba.

Himni tokko ergaa tokkoo ol qabaachuun himicha iftoomina dhabsiisa(Cushing, 1994:7). Haata'u malee, kitaaba qorannoon irratti geggeeffame kana keessatti akkuma hanqinni iftoomina jechootaa jiru, himoonni iftoomina hinqabnes danuudha. Gaaffii mirkaneeffannaa lakk. 2^{ffaa} (Jijjiirraa asoosama warraaqsa beeyladooataa keessatti himni iftoomina hinqabne jiraa?) jedhu gargaaramee qorataan akka adda baafatetti kitaaba qorannoon irratti geggeeffamaa jiru kana keessatti himootni iftoomina hinqabne lakkofsaan danuudha. Dhugummaa yaada kanaaf himoota akka ragaatti kitaabicha keessaa funaanaman tokko tokko haa ilaallu.

Fakkeenya (4.4.1)

(d) BAM: Jones was expelled, and the Manor Farm was theirs(pp.19, par.2, li.24-25)

BAJ: Joonsiifi haati manaa isaa qabsoodhaan ari'atamanii Qonnaan Maanor kan saanii ta'e (fu.15, keeyy.6, sar.34-35)

(e) BAM: 'He didn't! I wasn't! It isn't true!' cried Mollie(pp.41,par.3,li.21)

BAJ:“Kun baay'ee sobarraa kan fagaateedha. Ani iddoo sana hin turre, Namtichis kana hin goone” jechuun asii fi achi utaaltee kotteedhaan lafa kotaate Mooliin (fu.37, keeyy.5, sar.26-27).

(f) BAM: Transporting the stone when it was once broken was comparatively simple(pp.54,par.1,li.13-15)

BAJ: Dhagaa asii ol deebisanii guuruun akka yaada booyyeewwanitti, dhagaa asii gadi konkolaachisuutu caalaa salphaa dha(fu.55,keey.2,sar.13-15).

(d) BAM: But it was a slow laborious process. Frequently it took a whole day of exhausting effort to drag a single boulder to the top of the quarry, and some times when it was pushed over the edge it failed to break (pp.54, par.2, li.22).

BAJ: Dhagaa ijaarsaa Oomishuuf dafqa dhangala'e garuu kana jedhanii dubbachuun rakkisaa miti (fu.55, keey.4, sar.25-26)

(e) BAM: On some suitable pretext, Whympers was led through the store- shade and allowed to catch a glimpse of the bins (pp.65, par.2, li.30 –pp.66, par.1, li.1)

BAJ:Haala kanaan barmelonni baay'een erga qophaa'anii booda, sababa uummanni akka Mr Wiimpar daawwatu godhame (fu.67,keey.8,sar.35-36).

(f) BAM: They tiptoed upto the house(pp.116, par.1, li.2)

BAJ: Otuma daa'imanii gubanii balbala dallaa mana jireenyichaa bira ga'an(fu.127, keey.2, sar.10).

Himni barruu afaan jijjiiraa/xiyyeeffannaa fakkeenya 4.4.1(a) irratti argamu akka isa kan afaan maddaa iftoomina hinqabu. Sababni isaas, yaadni hima afaan maddaa keessaa Joonsiin akka ariyatameefi qonnaan manor kan beeyladoo akka ta'e kan ibsu yeroo ta'u, yaadni hima afaan jijjiiraa keessaa ammoo, kan ari'atame Joonsiifi haadha manaa isaa, Qonnaan Maanoris kanuma isaanii akka ta'e jiru dubbataa jira. Kanarraas kan hubannu, himichi yaadota waldhiitan lama qabaachuu isaati. Kanas kan fide jijjiiraan yaada afaan maddaa keessaatti gaalee “...fi haatimanaa isaa” jedhu dabaluu isaati. Himni akkasii dubbistootni salphaatti ergaa isaa akka hinhubanneef qabee dhaaba.

Himni barruu afaan jijjiiraa fakkeenya 4.4.1(b) irratti dhihaates yaada waldhahaa ta'e waan ofkeessaa qabuuf iftoominni itti hir'ata. Himicha gara jalqabaa yoo ilaalle, “...sobarraa kan fagaateedha” yaada jedhu agarra. Karaa biraatiin “dhugaadha” yaada jedhu ofkeessaa qaba . Garuu, himni sanatti aanee jiru ammoo gaaffii kiloover dhiheessite Mooliin itti walii gala akka hinjirre/hinamane nuuf ibsa. Walumaa galatti himichi yaada eyyentaafi hi'entaa al takka baatee deemaa waan jiruuf dubbistootni hubachuuf ni danqamu.

Himni barruu afaan jijjiirraa fakkeenya 4.4.1(c) irratti dhihaates akka isa kan afaan maddaa iftoomina hinqabu. Sababni isaas, dhagaa asii oldeebisanii guuruun, dhagaa asii gadi konkolaachisuu caalaa salphaadha jechuu barbaadee, “dhagaa asii ol deebisanii guuruun akka yaada booyyeewwanitti, dhagaa asii gadi konkolaachisuutu caalaa salphaa dha” jechaa jira waan ta’eefidha.

Dubbistootni barruu jijjiiramee jiru tokko dubbisaa dhufanii yeroo himoota akkasii bira gahan akka nama osoo nyaata miidhagaa nyaachaa jiruu titiisni keessa duraa lixnaan fedhiin nyaatichaaf inni qabu cufamee nyaata sana dhiisee kahuutti dubbisicha addaan kutu.

Hima barruu afaan jijjiirraa fakkeenya 4.4.1(d) gubbaaatti dhihaates yeroo kan afaan maddaa faana walbira qabnee ilaallu iftoominatu itti hir’ata. Sababni isaas, ka’umsarratti “dhagaa ijaarsaa oomishuuf dafqa dhangala’e kana jedhanii tilmaamuun hin danda’amu” jechuuf ka’ee, xumura gubbatti tilmaamuuf salphaa miti waan jedheefidha. Karaa biraatiin himichi dhagaa ijaarsaa oomishuuf dafqi dhangala’e yartuudha jechaa jira.

Hima barruu afaan jijjiirraa fakkeenya 4.4.1(e) irratti dhihate yeroo ilaallu iftoomina hinqabu. Sababni isaas, akka hima afaan maddaatti utuu ta’ee himicha keessatti haala dursee mijeeffameen/uumameen akka Mr. Wiimpar baarmeelota midhaanii daawwatu godhame kan jedhu ture. Garuu inni afaan jijjiirraa keessaa kun waan uummatni wayii Mr wiimpariin akka daawwatu godhame fakkaachaa jira.

Himni barruu afaan jijjiirraa fakkeenya 4.4.1(f) guubbaatti dhihaates maaljechaa akka jiru tasa namaaf hingalu. Inni barruu afaan maddaa keessaa beeyladooanni qeensaani ejjetanii bakka mana jirenyichaa gahan yaada jedhu qaba. Kan afaan jijjiirraa kana keessatti garuu jechi “gubanii” jedhu dhufte gidduu waan galteef ergaan himichaa haguugamee jira.

Gama birootiin ammoo iftoomina himoota kanneenii ilaalchisee bargaaaffii lakkoofsa 8^{ffaa} (Yaadni himoota armaan gadii siif ifaadhaa?) jedhuun odeeffannoon guurameera. Odeeffannitootni harki caalaan isaanii himootni dhihaatan kunniin iftoomina akka hinqabne ibsan.

Gabatee 6: odeeffannoo xiinxala iftoomina himootaan walqabatanii

Gaaffii	Himoota dhihaatan	Filannoo	Baayina odeefkennitootaa			
			Dh i.	D ha	Ida	%
Yaadni himoota armaan gadii siif ifaadhaa?	1.Joonsiifi haati manaa isaa qabsoodhaan ari’atamanii Qonnaan Maanor kan saanii ta’e	Ifaadha	-	-	-	-
		Ifaa miti	19	1	20	100
	2.Kun baay’ee sobarraa kan fagaateedha. Ani iddoo sana hin turre, Namtichis kana hin goone”	ifaadha	2	-	2	10
		Ifaa miti	17	1	18	90
	3. Dhagaa asii ol deebisanii guuruun akka yaada booyyeewwanitti, dhagaa asii gadi konkolaachisuutu caalaa salphaa dha	Ifaadha	4	-	4	20
		Ifaa miti	15	1	16	80

Hub.: gabateen kun odeeffannoo namoota sadan qofarraa guurame dhiibbeentaan kan ibsaa jiruudha.

Gabatee (6) armaan oliirraa akkuma hubachuun danda’amu hima lakk. 1^{ffaa} “Joonsiifi haati manaa isaa qabsoodhaan ari’atamanii Qonnaan Maanor kansaanii ta’e” jedhu dhihaatee tureef odeefkennitootni hunduu 20(%100) ifaa miti jedhan.

Gabatee (6) armaan olii keessatti hima lakk.2^{ffaa} “Kun baay’ee sobarraa kan fagaateedha. Ani ddoo sana hin turre, Namtichis kana hingoone” jedhu ilaalchisee ammoo odeefkennitootni 18(% 90) ifaa miti jedhan. Namootni 2(%10) ammoo ifaadha yaada jedhu filatan. Caalmaa Kanarraas kan hubannu himoonni dhihaatan kunniin iftoomina akka hinqabnedha.

Gabatee (6) armaan olii keessatti hima lakk.3^{ffaa} “Dhagaa asii ol deebisanii guuruun akka yaada booyyeewwanitti, dhagaa asii gadi konkolaachisuutu caalaa salphaa dha” jedhuufis namootni 16(%80) himni sun ifaa akka hintaanee eeran. Kanneen hafan arfan(%20) ammoo ifaadha jedhan.

Walumaagalatti himoota dhihaataniif odeeffkennitootni harki caalaan iftoomina dhabuu isaa irratti waliif galan. Kun ammoo dubbistootni biroon yeroo kitaaba kanatti fayyadaman ergaa isaa hubachuu irratti akka danqamuu danda'an quba nuqabsiisa.

4.4.2 Walsimannaa Himoota Afaan Maddaafi Afaan Jijjiirraa

Jijjiirraa taasifamu tokko keessatti akkuma jechootaa, himootni afaan maddaafi afaan jijjiirraa walsimachuu qabu. Kunis yaada barreessaa afaan maddaaf amanamuu jijjiirraa agarsiisa. Walsimachuu dhabuu himaa kan jennu yeroo yaadni hima barruu afaan maddaa kan afaan jijjiirraa keessaa wajjin tokko ta'uu dhabuudha. Kana adda baafachuuf qorataan gaaffii mirkaneeffannaa lakkoofsa 4^{ffaa} (Asoosama Warraaqsa Beeyladooaa keessatti himootni waan bakka bu'uu qaban osoo bakka hinbu'in hafan jiruu?) jedhuun xiinxala geggeessarraa himoonni yaadrimee afaan maddaa keessa jiru dhiisanii waan biraa ibsan akka jiran hubatameera.

Fakkeenya(4.4.2)

BAM: Mr Jones went into Willingdon and got so drunk at the Red Lion that he did not come back till midday on Sunday (pp.18, par.2, and li.17-19).

BAJ: Mr Joonsi gara Magaalaa “Wiinsidar” jedhamu tokko deeme. Dhugaatii “Red lion” jedhamu isa barii sanbataa dhugutti ka'e, hanga halkan (waarii) gaafa Dilbataatti irraa hin kaane (fu.14, keey.3,sar.19-22).

- (a) BAM: Without halting for an instant Snowball flung his fifteen stones against Jones legs. Jones hurled into a pile of dung and his gun flew out of his hands (pp.38, par.1, li.7-10).

BAJ: Snoobool humna qabuufi hin qabneen gara Mr Joonsitti utaalee lafaan dha'uun kan inni qawwee harkaa buuse (fu.35, keey.2, sar.9-11).

- (b) BAM: ...lay their eggs, which smashed to pieces on the floor (page 67, para.1, line 2).

BAJ: ...qooxiitti olba'uun asii gadi hanqaaquutti ka'an. Handaaqqoliin yeroo lafa ga'an dho'uutti ka'an (fu.69 , keey.1^{ffaa} , sar.5-6).

Fakkeenya 4.4.2(a) armaan olii keessatti himni afaan maddaafi afaan jijjiirraa walsimataa miti. Sababni isaas, 1^{ffaa} barruu afaan maddaa keessatti Mr.Joonsi magaalaa **Wiilingdoon** jedhamu kan deeme yommuu ta’u, yaadni afaan jijjiirraa keessaa ammoo, Mr.Joonsi magaalaa **Wiinsidar** jedhamu deeme. Sababni lammaffaan ammoo afaan maddaa keessatti ‘**Red Lion**’ bakka Mr Joonsi dhugaatii dhugaa ture yookaan maqaa mana dhugaatii kan bakka bu’u yeroo ta’u, afaan jijjiirraa keessatti garuu gosa dhugaatii ibsaa jira. Himni barruu afaan jijjiirraa kun dogoggora ta’uu isaaf kitaabuma kana (fu. 29, keey.3, sar.8) irratti *Mr Joons erga dhaabbata qonnaa Maanor keessaa ari’atamee yeroo baay’ee mana dhugaatii “Reed-laayon” jedhamuu fi magaalaa Wiiliigidonitti argamu keessa Oola*” kan jedhu ragaa dabalataadha. Dubbistootni adeemsa dubbisuu isaanii keessatti yaadota akkasii yeroo argan inni kam dhugaa akka ta’e wallaalaniiburjaajawu. Kana malees, kitaabichi barruu dhugaa itti fakkaachuu dida. Kun ammoo fedhiin dubbisuuf isaan qaban akka gadi bu’u taasisuu mala. Kanaaf,jijjiirtotni dhimmoota akkasii xiyyeeffannaan osoo ilaalanii gaariidha.

Fakkeenya 4.4.2(b) keessattis yaadni hima barruu afaan maddaafi kan afaan jijjiirraa keessaa walhinsimu. Sababni isaa Afaan maddaa keessatti Isnoobool shakkii tokko malee dhagaa kudhashan gara miilla Joonsitti darbatee rukunnaan, Joonsi dhoqqee/dikee horii keessatti kufee qawween harkaa buute jedha. Kan Afaan jijjiirraa keessaa ammoo Isnoobool humna qabuufi hinqabneen gara Joonsitti utaalee lafaan dhahuun qawwee harkaa buuse jedha. Kun ammoo jijjiiraan walaba ta’ee jijjiiraa jiraachuu isaa nutti agarsiisa.

Fakkeenya 4.4.2(c) keessattis yaadni hima afaan maddaa hindaaqqoliin qooxiitti olbahanii hanqaaquutti kaanaan Killeen/hanqaaquun isaanii yeroo lafa gahan dhohuutti kahan jedha. Inni afaan jijjiirraa keessaa garuu handaaqqoliitu yeroo lafa gahan dhohuutti kahan jedha.

Walumaa galati, himootni iftoomina hinqabne akkasii kun fedhii dubbistootni dubbisuuf qaban nixiqqeesu; kitaaba jijjiirame kanasilaalcha gaarii itti kennanii akka hindubbifnee dhiibbaa waan geessisuuf dhimma xiyyeeffannoo guddaa barbaaduudha..

4.4.3 Himoota Irradeddeebii jechootaa Hinbarbaachifne Qaban

Yeroo hojii jijjiirraa geggeessinu jechootni/gaaleewwan hima keessatti argaman akka irra hindeddeebi'amneef, ofeeggannaa gochuun barbaachisaadha. Kun ta'uu baannaan dubbistootni kitaabicha dubbisuudhaaf fedhii dhabu. Qorataanis gaaffii mirkaneeffannaa lakkoosa 6^{ffaa} kan "Irradeddeebiin jechootaa jijjiirraa Asoosama Warraaqsa beeyladooata keessatti ni mul'ataa?" jedhu deebisuuf xiinxala adeemsiseen jechootnifi himootni irraa deddeebii qaban akka jiran addaan baafateera. Dhugummaa yaada kanaaf ragaan akka fakkeenyaatti kitaabicha keessaa funaaname armaan gaditti dhihaateera.

Fakkeenya (4.4.3)

- a. Ammayyuu **kan** gaarii miidhagaa Mr Joonsi **kan** harkisu isheedha(fu.5, keey.3,sar.27)
- b. Yeroo ibsa isaa dhaggeeffatan garuu "Naapooliiwon kana attamittiin dagataa?" gaaffiin jedhu sammuu keessan keessatti uumameera taanaan baay'ee dogoggora ta'uusaa hubadhaa. Firoottan koo! Akka isaa iyyuu kan wal qixxummaa beeyladooataatti amanu hin jiru(fu.49,keey.1),
- c. Yeroo ibsa isaa dhaggeeffatan garuu "Naapooliiwon kana attamittiin dagataa?" gaaffiin jedhu sammuu keessan keessatti Uumameera taanaan baay'ee dogoggora ta'uusaa hubadhaa. Firoottan koo! Akka isaa iyyuu kan wal qixxummaa beeyladooataatti amanu hin jiru(fu.49, keey.2).
- d. Sababni isaas amma **yeroo** ragaalee isa inni icciitiin qabachaa ture irraa **yeroo** ilaallu, kan inni akka sana oliifi gadi jechaa ture nu gowomsee du'aaf dabarsee nu kennuuf ture jechuun Iskuwiilar deebisuuf yaale(fu. 72, keey.2, sar. 10-13).

Hima fakkeenya 4.4.3(a) armaan olii keessatti jechi "kan" jedhu yeroo lama irra deddeebiin mul'atee jira. Kun ammoo namni kitaaba kana dubbisu akka nuffu taasisa.

Fakkeenya 4.4.3(b) keessatti ammoo, barruu afaan jijjiirraa fuula 49, keeyyata 1^{ffaa} fi 2^{ffaa} irratti yaaduma tokkotu irra deddeebi'amee dhihaate. Yookaan irra deddeebii himootaatu jira jechuudha. Kunis akka dubbistootni hanga dhumaatti itti gammadanii hindubbifne taasisa.

Fakkeenya 4.4.3(c) keessattis, jechi “yeroo” jedhu si’a lama irra deddeebi’amee dhihaate. Kunis ammoo fedhii nama asoosamicha dubbisuu gadi buusaa adeemuu kan danda’uudha.

Walumaagalatti, Xiinxala kanarraas adeemsa jijjiirraa keessaa gulaalliin akka iiti hir’atu hubatameera.

4.4.4 Fayyadama Sirna Tuqaalee

Mallattooleen barreeffama keessatti itti fayyadamnu bifaan wal haafakkaatan malee, fayyadamni isaanii afaanii gara afaaniitti garaagarummaa qabaachuu mala. Kanaf jijjiirraa keessattis ta’e, barreeffama gosa kamiinuu yeroo barreessinu sirna tuqaalee barbaachisoo ta’an bakka sirriitti yoo galchine yaadni nuti dabarfachuu barbaadnu salphaatti dubbistootaaf hubatama. Jijjiirraa keessatti sirna tuqaalee fayyadamuu ilaalchisee ragaan toora marsariitii irraa argame armaan gaditti haa ilaallu.

The most qualified translators are those who write well in their native language and who have mastered punctuation, spelling and grammar. Translators know how to analyze a text and are keenly aware of the fact that translation does not mean word-for-word replacement, but that context is the bottom line for an accurate rendition of any text(http://www.ncihc.org/assets/documents/publications/Whats_in_a_Word_Guide.pdf)

Waraabbii armaan oliirraa kan hubannu, namootni jijjiirraa irratti ogummaa gahaa qaban afaan dhaloota isaaniiin kannen barreessuu danda’aniifi gahumsa fayyadama sirna tuqaalee, qubeessuu(spelling)fi caasluga qaban akka ta’eedha.

Kana malees,

Tuqaaleen mallattoowwan barreeffama keessatti iddoo olaanaa qabuudha.yoomiifi eessatti tuqaaleetti akka fayyadamnu irratti beekumsa nuti qabnu ergaa barreeffamaan dabarsuu barbaannu irratti dhiibbaa guddaa geessisa. Haalaan dhimma itti ba’uun dhiibbaa eyyentaa akka geessisuufi ergicha hubachuu yoo saffisiisu, haalan itti fayyadamuu dhabuun garuu,dhiibbaa hi’eentaa kan qabuufi ergaa dabarsuu feenus maqsuu danda’a(Addunyaa, 2014:134).

Waraabbiin armaan olii kun mallattoolee/sirna tuqaaleetti haalaan fayyadamuun akkuma bu’aa qabu seeraan ala itti fayyadamuun ammoo miidhaa qabaachuu isaa nu hubachiisa.

Namni hojii jijjiirraa hojjetu tokkos ergaa barreeffama isaa akka namootni hubataniif sirna tuqaalee barbaachisoo bakka barbachisaatti fayyadamuuf dirqama qaba.

Dhimma kana ilaalchisee afgaaffiin lakk. 8^{ffaa} (Barreeffama kamuu keessatti sirna tuqaalee sirrii fayyadamuun barreeffamni keenya caalaatti akka jaallatamu taasisa. Kanarratti eeggannaa akkamiitiin jijjiirtani?) jedhu jijjiiraadhaaf dhihaatee ture. Deebiin gama kanaan argames, fayyadama sirna tuqaalee irratti hanqina qabachuu irraan kan madde namoota lama (doktoora fayyafi barsiisaa) akka gulalchifatan eeran.

Bifuma walfakkaatuun, qorataan namoota kitaabicha dubbifneerra jedhan sadan irraa bargaaffii lakk. 5^{faa} (kitaaba kana dubbistee hinfixne yoo ta'e, maaltu akka addaan kuttu sigodhe?) jedhuun odeeffannoo guureerraa akka hubatetti namootni sadanuu dogoggorri sirna tuqaalee itti baay'achuu irraan kan ka'e hanga dhumaatti akka hindubbifneef isaan gufachiisuu akka sababaatti dhiheeffatan gabatee (2) keessatti ibsamee jira.

Qorataanis, gaaffii mirkaneeffannaa/sakatta'aa lakkoofsa 9^{ffaa} (Fayyadamni sirna tuqaalee jijjiirraa Asoosama warraaqsa Beeyladooata keessatti mul'atu maalfakkaata? Akaakuu sirna tuqaalee isa kam irratti mul'ata?) kan jedhuun dogoggorri fayyadama sirna tuqaalee hedduun kitaaba qorannaan irratti geggeeffamaa jiru kana keessa akka jiru huabatameera. Dogoggorri fayyadama sirna tuqaalee asoosama warraaqsa beeyladooata keessatti mul'atu kunis gareetti qoqqoodamee haala armaan gadiitiin dhhaatee jira.

4.4.4.1 Hanqina IttifayyadamaTuqaa (.)

Tuqaan faayidaalee adda addaaf oolti. Isaan keessaa inni angafti himni tokko xumuramuu agarsiisuuf xumurarra kan galtu ta'uu ishiiti. Haata'u malee, kitaaba qorannoon irratti adeemsifamaa jiru kana keessatti tuqaan bakka baay'eetti iddoo ishee malee agaltee agarra.

Fakkeenya (4.4.4.1)

- a. Osoon hindu'in dura Ogummaa muuxannoo) bara jireenya koo guutuu horadhe akkan isiniif dabarsu dirqamatu narra jira. Jechuun haasaa isaatti seene (fu.3,keey.3,sar.24-26).

- b. Beeyladoonni hunduu jaallotaadh. Jechuun osoo Meejar fixeera hinjedhin waci cimaan tokko uumame (fu.7, keey.5, sar.33-34).
- c. Walii galteewwan kun. Fireedirikii fi Piilikiingitan wajjin raawwataman(fu.83,keey.8,sar.28-29)
- d. Akkas godhee boolla qotee Fireedirikiin. mo'ee jaallee geggeessaan keenya.(fu.89,keey.1, sar.2-3)
- e. Nuyi kan yaadaa turre lubbuu jaallee keenyaa hambisu qofa malee waa'ee dubbii yartuu akkasii miti.” Yeroo inni jedhu hundumtuu walfaana amane (fu.117, keey.4, sar.20-21).

Fakkeenya 4.4.4.1(a) armaan olii keessatti osoo yaadni dubbatamaa jiru hinxumuramin tuqaa(.)n gidduu seentee argamti. Kun ammoo akka dubbistootni utuu dubbisaa jiranii gidduutti dubbisicha addaan kutan godha.

Fakkeenya 4.4.4.1(b,c,d) keessattis fayyadama tuqaatiin walqabatee hanqina fakkeenya (a) keessatti ka'een kan walfakkaatutu mul'ata.

Hima fakkeenya 4.4.4.1(e) keessatti ammoo jijjiiraan yaada mallattoo waraabbii keessaa akka waan hima tokko goolabeetti tuqaatti gargarama. Haata'u malee yaadni waraabbii keessaa yeroo namni sun dubbate xumuramaa ta'us, hima waraabbiin sun keessa jiru keessatti qofatti tuqaadhaan hingoolabamu.

4.4.4.2 Hanqina Ittifayyadama Qoodduu (,)

Qoodduun gosoota sirna tuqaalee keessaa tokkodha. Bakki tajaajila ishees akka tuqaadhaa xumurarra osoo hintaane gidduu himaati. Faayidaan qoodduu danuudha. Isaan keessaa warren armaan gadii ijoodha.

Qoodduun tarreeffama wantootaa addaan baasuuf, seensistoota hima jalqabsiisan (akkan yaadutti, dhugaattuu, hamma naafgalettifi kkf) booda galuuf, ciroowwan hirkataafi ofdanda'aa addaan baasuuf, ibsoota maqaa duraan dhahame jechoota biroorraa addaan baasuuf, qabsiistota hima walqabsiisan booda galuuf, nama ergaan darbaa jiru sun kallattiin ilaallatu addaan baasuuf tajaajila (Addunyaa, 2014:139-140) .

Kitaaba qorannoon irratti adeemsifamaa jiru kana keessatti garuu, qoodduun tajaajila ishee kana bahachaa hinjirtu. Mee ragaa kanaan walqabatee kitaabicha keessaa

funaaname muraasa armaan gaditti haa ilaallu.

Fakkeenya (4.4.4.2)

- a. Bifti ishee adii yeroo ta'u miidhagina qabdi(fu.3, keey.1,sar.5).
- b. Osoo hojjennuu jiraannee, osoo hojjennuu duuna.
- c. Haa ta'u malee nu keessaa gogaa isaa irraa kan hafe kan qabeenyaa qabu hin jiru(fu.5,keey.2,sar.13-14)
- d. Haata'umalee amma iyyuu hanqinni Maallaqa callaa jira(fu.107,keey.3,sar.14)
- e. Haata'u malee haalli kun darbee darbee isaanitti ulfaata(fu.111,keey.2,sar.11),
- f. Keessumattuu gochaa inni "Waraana Dallaa Beeyladaa" jedhamu irratti raawwate hadheeffamee ka'e(fu.109,keey.5,sar.34)
- g. "Sirriidha, akka Joons deebi'ee dhufu hin barbaaddan mitiiree jaalleewwanii?" (fu.49, keey.4, sar.34-35).
- h. Isa mirgaa irra Iskuwiilar, Isa bitaa irra immoo booyyee Miiniimus jedhamutu taa'a(fu.51, keey.2,sar.6-7).

Hima fakkeenya 4.4.4.2(a) keessatti ciroo hirkataafi ofdanda'aa osoo addaan hinbaasin waan hafteef hanqinni fayyadama qoodduu nimul'ata. Fakkeenya 4.3.4.2(c,d,e) keessatti ammoo qabsiiftuu "haata'u malee" jedhu boodaan hingalin waan hafteef himichi hanqina faayyadama qoodduu akka qabu ifaadha. Kun ammoo akka dubbisaan kitaaba sana jarjartiin yookaan boqonnaa malee dubbisu dirqisiisa. Hima fakkeenya4.3.4.2 (f) irraas yoo ilaalle, seensiftuu himaa kan taate, "Keessumattuu" kan jettu booda qoodduun hingalle. Gama kaaniin hima fakkeenya 4.3.4.2(b,g,h) irratti dhiyaatan keessatti ammoo qoodduun(,) bakka qoodduu jabaa(;) galtee hima dacha gargar qooddee agarsiisaa jirti.

4.4.4.3 Hanqina Ittifayyadama Qoodduu jabaa/buufata xiqqaa/ (;)

Hima tokko keessatti tajaajilli qoodduu jabaa (buufata xiqqaa) kan qoodduudhaan oli ta'ee, hamma tuqaas kan hingenyeedha. Buufati xiqqaan ciroowwan ofdanda'aa lamaafi isaa ol kanneen caasaadhaan walgitan gidduu gala (Beekan, 2015:260). Kana malees, Newmark (1981:175) semicolons are occasionally used to indicate alogical and some times,aformal/grammatical relation between two parallel sentences; the relationship may indicate similarity or contrast' jedha.

Kunis, qoodduu jabaa kan fayyadamnu caaluma jennee osoo hintaane himoota yaada faallaa qaban ittiin adda baasuuf yookaan yaada loojikaawa ta'e ittiin argarsiisuuf akka ta'eedha.

Haata'u malee kitaaba qorannaan irratti geggeeffame kana keessatti fayyadamni qoodduu jabaa ciroo hirkataafi ofdanda'aa addaan baasuu ta'ee mul'ata. Kanas fakkeenya armaan gadii keessatti haa ilaallu.

Fakkeenya (4.4.4.3)

- a. BAJ: Umuriin isaa waggaa kudha lama yoo ta'eyyuu; yeroo dhihoo as walkeessaa yaa'eera (fu.1, keey.3, sar.28-29).
- b. BAJ: Akka carraa halkan kaleessaa abjuu dur-hinjirree tokko, abjootee waan tureef; abjuu kana beeyladoo kanneen birootti himuu akka barbaadutu odeeffamaa oole (fu.1, keey.3, sar.32-34).
- c. BAJ: waa'ee hir'ibaa yoo ta'ellee; beeyladoo ishee dura olseenan martuu rafaniiru (fu.3, keey.1, sar. 10-12).
- d. BAJ: yeroo inni beeyladoo hundu walgahuu isaanii hubatee sagalee isaa ciratee abjuu isaa himuuf qophaa'u; kanneen rafaa turan hundu olka'anii ta'an (fu.3, keey.2sar.15-17).
- e. Jaalleewwan; haalli jireenya keenyaa kun maal fakkaataa? Mee gadi fageessinee haa ilaallu (fu.3, keey.5 sar.36).

Hima fakkeenya 4.4.4.3(a) irratti dhihaate keessatti qoodduu jabaa (;) ciroo hirkataa “umuriin isaa waggaa kudha lama yoo ta'eyyuu” jedhuu fi ciroo ofdanda'aa “yeroo dhihoo as walkeessaa yaa'eera” jedhu adda baasuuf galee jira. Haata'u malee, tajaajila ciroo hirkataafi ofdanda'aa addaan baasuu kan kennu qoodduu (,) dha ture. Fakkeenya 4.4.4.3(b) keessattis ciroo hirkataa “Akka carraa halkan kaleessaa abjuu dur-hinjirree tokko abjootee waan tureef” kan jedhuufi ciroo ofdanda'aa “abjuu kana beeyladoo kanneen birootti himuu akka barbaadutu odeeffamaa oole” jedhu addaan baasuuf kan silaa qoodduun galuuf malte, qoodduu jabaan galee jira. Hima fakkeenya 4.3.4.3(c fi d) gubbaatti dhihaate keessattis qoodduu jabaan ciroo hirkataafi ofdanda'aa addaan baasuuf bakka qoodduu galee argama.

Fakkeenya 4.4.4.3(e) irratti dhihaate keessatti ammoo qaama(nama) dhimmi tokko kallattiin ilaallatu ibsuuf kan silaa qooduun tajaajilu, jijjiiraan qoodduu jabaa/buufata xiqqaatti gargaarame. Kanarraas kan hubannu jijjiiraan tajaajila qoodduufi qoodduu jabaa addaan baasee kan hinbeekne ta'uudha. Kun ammoo gatii kitaaba jijjiirame kanaa gadibuusa waan ta'eef, kan itti yaadamuu qabuudha.

4.4.4.4 Hanqina Ittifayyadama Tuqlamee (:)

Fayyadama tuqlamee ilaalchisees hanqinni kitaabicha keessatti mul'atu ni jira. Kanas armaan gaditti haailaallu.

Fakkeenya(4.4.4.4)

- a. **Dhugaasaa**Jaalleewwan; akkan abjuu oodaa tokko halkan darbe argee turee dhaga'uun keessan hin oolu (fu.3, keey.3, sar19).
- b. **Beeyladaa'ummaa**Halkan sadii booda, Meejar osoo rafa jiruu du'ee argame (fu.11, keey.1,sar.1).

Fakkeenya 4.4.4.4(a) armaan oliirraa akkuma mul'atu matadureewwan xixiqqaan jijjiirraa asoosama warraaqsa beeyladooaa keessatti argaman tuqlamee(:)dhaan qaama barreeffamaa iraa addaan hinbaane. Kun ammoo akka dubbistootni matadureefi yaada itti aanee jiru walitti fufiinsaan dubbisan isaan godha yookaan burjaaja'uu danda'u. Fakkeenyaaf, Gammadaa yaadda'u beeyladoonni moorichaa waggaa sana guutuu...jechuun dubbisuu danda'u. Gammadaa yaadda'uu kan jedhu garuu, mata duree xiqqaadha malee qaama himaa miti. Kitaabicha keessatti matadureewwan xixiqqaan akka waliigalatti mallattoo tuqlameedhaan adda baafamanii hinjiran .

4.4.4.5 Hanqina Itti Fayyadama Mallattoo Waraabbii

Mallattoon waraabbii bakka lamatti qoodama. Isaanis mallattoo waraabbii dachaafi mallattoo waraabbii qeenxee jedhamu.

a. Hanqina Ittifayyadama Mallattoo Waraabbii Dachaa(“ ”)

Mallattoon waraabbii dachaa yaada namni tokko dubbate yookaan yaada barreeffama keessaa akkuma jirutti fudhatame agarsiisuuf fayyada (Beekan, 2015:161). Haata'u malee, kitaaba warraaqsa beeyladooaa keesatti haala jedhame kanaan hojjiirra hin oolle.

Dhugoomfannaa yaada kanaaf ragaa kitaabicha keessaa fudhatame haa ilaallu.

Fakkeenya (4.4.4.5.1)

- a. “Sii Moolii” wantan si gaafadhu tokkon qaba. Har’a ganama karaa mooraa daangaa qonnaa Fookswuuditti argamu, asii achi hiixattee, osoo ati ilaalaa jirtuu si argeera(fu.37, keey.4, sar.17-22)
- b. ‘Oduu dhugaa tokko sababa tamsaaseef dhaabati raadiiyyoo tokko yeroo hunda oduu dhugaa tamsaasa jechun hindanda’amu’; warrii jedhanis jiru(fu.35, keey.3, sar. 24).
- c. “Adeemsa! Adeemsa! jechuun addaan kutuun immoo tooftaa Naapooliiwooni (fu.39, keey.3, sar.16- 17).
- d. Yeroo wal ga’anii itti fiigan namichi “du’eera.”...Afuurri garuu keessa “hin jiru” (fu.35, keey.5, sar.32-34).

Hima fakkeenya 4.4.5.5.1(a) keessatti “sii Mooli” kan jedhu mallattoo kana keessa galuu hinqabu ture. Sababni isaas yaadni waraabbii keessaa kun kan namni biraa dubbate yookaan jecha xiyyeeffannoo barbaadus miti.

Hima fakkeenya 4.4.4.5.1(b) keessatti ammoo yeroo ilaallu mallattoon waraabbii qeenxeen eegalee dachaan goolabmee jira kun immoo hiikas hinqabu; dubbistootni kitaabichatti gatii gadi aanaa akka laatan godha.

Hima fakkeenya 4.4.4.5.1(c) keessattis yaadni Naapooliiwoon mallattoo waraabbiin eegalee banaatti hafee jira. Gara fakkeenya 4.4.4.5.1(d)tti yeroo dhufnu ammoo jechootni “du’eera”fi “hinjiru” jedhaman akkasumaan waraabbii keessa kaa’aman. Hanqinootni kana fakkaatan kitaabicha keessatti baay’inaan argamu. Kun ammoo namootni barruu kana dubbisan, keessumaa ijoolleen sadarkaa gadii jiran akka barreessaa/hiikaa kitaaba kanaatti akka mallattoolee kana gargaaramniif dhiibbaa waan geessisuuf laayyootti ilaalamuu hinqabu.

b. Hanqina Fayyadama Mallattoo Waraabbii Qeenxee(‘ ’)

Mallattoon waraabbii qeenxee faayidaa hedduu qaba. Isaan keessaa tookko yaada mallattoo waraabbii dachaatiin ibsame keessatti yaadni fudhatame kan biroon jiraachuu

mul'isuuf kan fayyaddu akka ta'e (Beekan, 2015:262)fi (Addunyaa, 2014:145) ibsanii jiru. Haata'u malee, jijjiiraan akkaataa jedhame kanaan waraabbii qeenxeetti hin fayyadamne.

Fakkeenya (4.4.4.5.2)

- a. Haata'u malee, "yaadonni kun falaasoma "Beeyladaaummaa" jedhamu wajjin dugdaa fi garaadha, ilaalcha ilmaan namaati malee kan beeyladootaa miti..." jechuun kan salphaatti beeyladoota akkas jedhan kana amansiisu Isnoobooli (fu.13, keey.1, sar7-10).
- b. "Barreeffamni.. "qaltuu fardaa"... jedhu gaarii sana irra tureera. Kun kijiba hin qabu anis argeera. Garuu wanta isin bira hin geenye tokkotu jira...Kun maaliif ta'e beektu? Jaalleewwani" jechuun gara daawaa shakkii balleesuutti ce'e (fu.117, keey.2, sar.3).

Hima fakkeenya 4.4.4.5.2 (a) irratti dhihaate kana keessa hanqina fayyadama mallattoo waraabbii qeenxeetu mul'ata. Innis maqaan "beeyladaa'ummaa" jedhu waraabbii waraabbii keessaa waan ta'eef, kan silaa mallattoo waraabbii qenxee keessa galuuf male mallattoo waraabbii dachaa keessa galee argama.

Hima fakkeenya 4.4.4.5.2(b) keessattis yoo ilaalle, gaaleen "qaltuu fadaa" jedhu mallattoo waraabbii qeenxee keessa galuu qaba ture. Sababni isaas, waraabbiiin waraabbii keessaa mallattoo kanaan waan ibsamuufi.

Walumaagalatti, jijjiirraa asoosama warraaqsa beeyladootaa keessatti jijjiiraan sirna tuqaalee seeraan hinfayyadamne. Kana ilaalchisee qorataan jijjiiraadhaaf afgaaffii lakkoofsa 9^{ffaa}(barreeffama kamuu keessatti sirna tuqaalee sirrii fayyadamuun barreeffamni keenya caalaatti akka jaallatamu taasisa. Kanarratti eeggannaa akkamiitiin jijjiirtani?) jedhuuf odeeffkennaan ofii gama fayyadama sirna tuqaaleen eeggannaa taasisuurratti hanqina akka qabaniifi namoota biroo (Doktoora fayyaafi barsiisaa tokko) gulaalchisanii akka turan eeran. Gama birootiinis qorataan bargaaffii lakkoofsa 5^{ffaa} Kitaaba kana dubbistee hinfixne yoo ta'e, maaltu akka addaan kuttu sigodhe? jedhuun ragaa funaanerraa akka hubatetti odeeffkinnitootni harki caalaan yookaan dhibbeentaan jaatamni(%60) fayyadama sirna tuqaalee sirrii dhabuun akka isaan gufachiise eeran.

Dogoggorri maaf uumame jechuun rakkisaadha. Haata’u malee, adeemsa jijjiirraa keessaa tokko gulaaluudha waan ta’eef, irra deebiin erga ilaalamee booda gabaaf dhihaachuu qaba ture. Yaada kana ilaalchisee ragaa toora marsariitiirraa fudhatame armaan gadii haa ilaallu.

The translator makes grammar, spelling, or punctuation errors in the translated document or website A professional translator may occasionally make errors, but they should be caught in the proof reading process. Untrained translators are more apt to make these sorts of errors [https:// gengo. com/ wpcontent/uploads/ 2014/07/ common- rookie-mistakes-en.pdf](https://gengo.com/wpcontent/uploads/2014/07/common-rookie-mistakes-en.pdf)).

Waraabbii armaan oliirraas kan hubannu, nama hojii jijjiirraa dalagu tokko darbee darbee dogoggora caaslugaa, qubeessuu, sirna tuqaaleefi kkf isa mudachuu akka danda’u, dogoggora kan ammoo battala keessa deebi’uun ilaalee sirreessuu qabu. Kanneen leenjii ogummaa jijjiirraa hinqabne gauu, dogoggora akkasii baay’inaan uumsuu akka jaallataniidha.

4.4.5 Yaada Afaan Maddaa Jijjiiraadhaan Keessaa Haqame

Namni hojii jijjiirraa hojjetu tokko jechoota yookaan himoota afaan maddaa keessa ture haquu mala. Haata’u malee, himoota yookaan jechoota qalbii dubbistootaa rarraasuun gara fuulduraatti itti fufanii akka dubbisan taasisan akkasumas yaada ijoo barruu sanaan walqabatan haquun barruu jijjiiramu sana mi’aa dhabsiisa.

Dhimma kana addaan baafachuuf qorataan afgaaffii lakk.^{9ffaa} “Jijjiirricha keessatti yaadotni afaan maddaa haqaman yookaan haarawaan dabalaman jiruu?” jedhuun jijjiirraa kitaabichaa irraa akka adda baffatetti, yaadni afaan maddaa keessaa akka hinhaqamne odeefkennaan eeran. Haata’u malee, gaaffii mirkaneeffannaa/sakatta’aaf qophaa’e lakk.^{10ffaa} “Jijjiirraa Asoosama Warraaqsa beeyladooataa keessatti yaadni barruu afaan maddaa keessa ture haqame yookaan haarawaan dabalame jiraa?” jedhuun xiinxala qorataan maxxansawwan afaan maddaafi afaan jijjiirraa walcina qabuun geggeesserraa ragaan argame akka mul’isutti yaadni afaan maddaa hedduun haqamuu addaan baafateera. Kanniin keessaa muraasa fakkeenya armaan gadii keessatti haa ilaallu.

Fakkeenya (4.4.5)

- a. BAM: the two horses had just lain down when a brood of ducklings which had lost their mother, filed into the barn, cheeping feebly and wandering from side to side to find some place where they would not be trodden on(pp. 7, par.2, li. 6-10).
- b. BAM: ...the donkey...(pp. 6, par.1,li. 24)
- a. BAM: On several occasions, indeed, he did learn E, F, G, H, but by the time he knew them, it was always discovered that he had forgotten A, B, C, and D (pp.30, par.1, li.16-19)
- b. BAM: In glowing sentences he pointed a picture of animal farm as it might be when sordid labour was lifted from the animals' backs. His imagination had now run(pp.47, par.1, li.16-18).
- c. BAM: So far from being decorated, he had been censured for showing cowardice in the battle (pp.83, par.2, li.28-29)
- d. **BAM:** ...at Foxwood, and had in reality been a pensioner of Pilkington for years past (pp85, par.2, li.19-20).

Himni barruu afaan maddaa fakkeenya 4.4.5(a) armaan olitti dhiahaate daakkiyyeewwan xixiqqoon haati irraa duute sun abjuu meejar dhaga'uuf iddoo qubannaa barbaacha asiifi achi akka isaan barrisaa turan ibsa. Himni kun suuraa/fakkii qophii waltajjichaaf taasifamaa jiru sammuu dubbistootaa keessatti kaasuuf humna waan qabuuf haqamuun irra hinturre.

Fakkeenya 4.4.5(b) armaan olii keessatti gaaleen 'the donkey' jedhu kun Beenjaamin akaakuu beeyladoo keessaa isa kam akka ta'e agarsiisuuf fayyada ture. Haata'u malee, barruu afaan jijjiirraa(fu.2, keey.3,sar.28) keessaati osoo hin ibsamin hafe yookaan ni haqame. Kun ammoo saammuu dubbistootaa keessatti "beenjaamiin eenyudha?" gaaffii jedhu uuma.

Hima fakkeenya 4.4.5(c) irratti dhihaates yoo ilaalle, yaada afaan maddaa keessaa haqame. Himichi dandeettiin waa dubbisuu(reading skill)Booksar qabu gadaanaa waan ta'eef, yeroo qubee "A,B,Cfi D" dubbisee gara qubeewwan "E,F,G,H"tti cehu warreen inni duraan hubate akka harkaa badan waan nama hubachiisu ture. Kana malees, hawaasa

kamiinuu keessa namoota itti fakkeeffamu waan qabuuf haqamuun yaada kanaa kan jajjabeeffamu miti.

Fakkeenya 4.4.5(d) armaan olii keessatti himni barruu afaan maddaa dhihaate afaan jijjiiraa keessatti bakka waan ittiin bakka bu'e hinqabu. Haata'u malee, himichi gara fuulduraatti, yeroo hojii ba'aa ulfaataan dugda beeyladoo irraa ka'u egereen isaanii maal akka fakkaatu kan calaqqisiisuudha. Kana malees, dubbistootni waan tilmaamame kana hanga dhumaatti dubbisani bira gahuuf akka onnatan gochuuf baay'ee barbaachisaa ture.

Himni barruu afaan maddaa fakkeenya 4.4.5(e) armaan olitti dhihaates barruu afaan jijjiiraa keessatti hinargamu. Jijjiiraan keessaa haqee jechuudha. Haata'u malee, yeroo waraana dallaa loonii sana lugnummaa Isnoobool dirree waraanaa sana irratti agarsiiseefi eenyummaan isaa ifa ta'ee akkanni itti ceepha'ame ifa kan godhu waan tureef, haqamuun isaa gaarummaa hinqabu.

Himni barruu afaan maddaa fakkeenya 4.4.5(f) armaan olii irratti dhihaate barruu afaan jijjiiraa yookaan warraaqsa beeyladoo keessatti hin argamu. haata'u malee, Isnoobool dhaabbata qonnaa Fookswood keessatti soorama umurii sooroma ba'uu irra gahuu isaa kan ibsu ture. Yaadotni akkasii ammoo dubbistootni namfakkii/qooddataan tokko eessaa ka'ee eessa ga'e kan jedhuuf deebii akka argataa deeman waan taasisuuf haqamuun irra hinturre.

4.4.6 Yaada Haarawaa Jijjiiraan Itti Dabale

Namni hojii jijjiiraa hojjetu tokko akkuma barruu afaan jijjiiraa keessaa qabxiilee dubbistoota afaan maddaaf hinbarbaachisan jedhu haquu danda'u, yaada afaan maddaa keessatti jechoota, jechamoota, mammaaksotaafi kanneen kana fakkatan dabaluun miidhagsee ergaa baraadu dabarfachuu danda'a. Haaluma walfakkatuun afgaaffii lakk.9ffaan odeeffannoon argame akka ibsutti jijjiiraan yaada afaan maddaa keessaatti yaadota haarawaa tokko tokko akka sute hubatameera.

Qorataanis, gaaffii mirkaneeffannaa lakk.10^{ffaa} “Jijjiiraa Asoosama Warraaqsa beeyladoo keessatti yaadni barruu afaan maddaa keessa ture haqame yookaan haarawaan dabalame jiraa?” jedhuun sakatta'a kitaabota lameen irratti geggeesseen akka

adda baafatetti jijjiiraan matadureewwan xixiqqaa warraaqsa beeyladooaa keessatti argaman keessaa “SUTAA” irraa kan hafe hundumaa yaada kitaabicha keessatti ibsamaa jiru irratti hundaa’ee akka dubbistootaaf ifa ta’utti mogaasa itti late.

Fakkeenya 4.4.6(1)

- a. Ka’umsa dubbii(fu.1, keeyy.1, sar 1)
- b. Dhugaa’saa(fu.3, keeyy.3, sar.19)
- c. Beeyladaa’ummaa(fu.11, keey.1,sar.1)
- d. SUTAA(fu.33, keey.5, sar.28- fu.34, keey.5, sar.27)

Matadureen “ka’umsa dubbii” jedhu fakkeenya 4.3.6(1a) armaan olii irratti dhihaate kun afaan maddaa keessatti haala kanaan hinmul’atu. Jijjiiraatu yaada keeyyata sana keessatti ibsaman irratti hundaa’ee mataduree kana laateef. Dhugumattuu, Mr. Joonsi, abbaan qabeenyaa, lammii biyya Ingilizii ta’eefi dhaabbata qonnaa “Qonnaa Maanor” jedhamu qabu tokko gaaf tokko galgala balbala mana Hindaaqqotaa yeroo cufuu, baay’ee machaa’ee waan tureef karaa isaan lo’anii ba’an osoo akka gaariitti hincufin ibsaa faanosii harka isaa ture asii fi achi raasaa, akkuma isaatti raafamaa bakka mana jireenya isaa ga’e. Kophee isaa baafatee ol seenee akkuma inni ibsaa mana ciisichaa dhaamseen, manneen dhaabbata qonnichaa hunda keessatti sagaleen jeequmsaa_tokko uumame. Yeroo kanarraa eegalee warraaqsi beeyladooaa itti fufe waan ta’eef matadureen jijjiiraan “ka’umsa dubbii” jedhee laateef kun qabxiilee achi keessatti ibsamuuf deeman dursee dubbistoota quba qabsiisuuf humna waan qabuuf baay’ee kan namatti toluudha.

Kana malees, hima “Dubbii akkasitti uumametu jaarraa tokko ga’e(fu.1, keey.2 sar. 19)” jedhu jijjiiraatu akka dubbistootni maaltu dhalachuuf deema jedhanii fulduratti tilmaamaa fedhii guutuudhaan kitaabicha dubbisaniif itti dabale malee, afaan maddaa keessa hinjiru.

Matadureen fakkeenya 4.4.6(1b) armaan oliirratti dhihaates barruu afaan maddaa keessatti dhaamsaan malee haala kanaan adda bahee hinjiru. Haata’u malee, jijjiiraan yaada achi keessatti ibsamuuf deemu, abjuu meejar abjootee ture dhagahuuf waltajjiin beeyladooani abdiin eeggachaa jiran sun bakka itti raawwatamu akka ta’e dubbistoota tilmaamsisa. Kanaaf mataduree kanaan oduun beeyladooani dharra’aanii jiran bakka kanatti akka dhugoomu ibsuu yaale; ibseeras.

Matadureen “beeyladaa’ummaa” jedhu kan fakkeenya 4.4.6(1c) irratti dhihaates jijjiiraadhaan kan itti dabalame yeroo ta’u, beeyladaa’umaa jechuun maal jechuu akka ta’e, qabiyyeen beeyladaa’ummaa maalfaadha? jechaa akka dubbsaniif dubbistoota waan kakaasuuf cimina jijjiiraa keessa tokko kan ta’eefi namoota birooffillee muuxannoo ta’uu kan danda’uudha.

Matadureen “SUTAA” jedhu kan fakkeenya 4.4.6(1d) armaan olii irratti dhihaateefi yaadni waliigalaa achi jala jiru kalaqa jijjiiraa (translator) kitaaba warraaqsa beeyladootaati malee, barruu afaan maddaa keessa hinjiru yookaan kan barreessaa afaan maddaa miti. Kanaaf “suta” jedhe. Yaadni inni ofkeessatti qabates, weerara qonnaa beeyladootaa keessatti adeemsifame booda gaazeexaawwaniifi dhaabileen oduu garaagaraa oduu dharaafi dhugaan walmakaa odeessuu isaanii kan ibsuudha.

Fakkeenya 4.4.6(2)

- a. Akka bishaan gabateerraa asiifi achi kan danbali’u ta’uu hinqabu(fu.7,keey.3, sar 20-21)
- b. Ofdagannoon warra tokkoo,ofargannaa warra tokkoo ta’a.Ykn immoo laafinni warra gurguddaa warra xixiqqaaf jabina ta’a(fu.7,keey.5, sar 40-42)
- c. Gaafa barrii nama qabu lolaatu nama duukaa tabba yaaba (fu.14).
- d. Yeroo tokko Musee jedhama Moosis (fu.13, keey.2, sar.14).
- e. Beenjaamiin yeroo Booksariin tuquu barbaadu “Isa yuuniversiitii “D” dhaa eebbifame ittiin jedha (fu.26, keey.5, sar.27-29).
- f. Yeroo abboomuun hindanda’amu. Bakkuma inni ga’e, duukaa ga’anii damboobsuutu hin dadhabamu malee. Inni damboobe ni lufa, haaraanis damboobuudhaaf dhufa (fu.119, keey.3, sar.14-16).

Fakkeenya 4.4.6(2a) armaan olii keessatti Barreessaan afaan maddaa murtoon keessandhaabbataa (kan hijijjiiramne) ta’uu qaba jedhee dhiise. Jijjiiraan ammoo hima kanarratti jechama “Akka bishaan gabateerraa asiifi achi kan danbali’u ta’uu hinqabu” jedhu tti dabale.

Fakkeenya 4.4.6(2b) armaan olii keessattis Abjuu Meejar dhaggeeffachuuf beeyladoota beellama qabatanii galma walga’iichaatti argamaniin ala; hantuutoti gurguddoon afur suuta jedhanii boolla keessaa ol ba’anii miilla isaani warra booddeen quphananii haasaa

Meejar taasisaa ture dhaggeeffachaa waan turaniif jijjiiraan yaadicha cimsuuf mammaaksa “Ofdagannoon warra tokkoo, ofargannaa warra tokkoo ta’a. Ykn immoo laafinni warra gurguddaa warra xixiqqaaf jabina ta’a” jedhu itti dabale.

Fakkeenya 4.4.6(2c) keessatti Mr Joonsi nama cimaafi beekamaa kan ture, yeroo dhihoo asitti Sababa himata tokkoon kan ka’e maallaqa baay’ee baasee waan tureef guyyaan halkan itti ta’aa dhufuufi qabsoon beeyladoo itti cimaa dhufuu isaa ibsuuf jijjiiraan maammaksa “Gaafa barrii nama qabu lolaatu nama duukaa tabba yaaba” jedhu itti dabale.

Fakkeenya 4.4.6(2d) armaan olii keessattis qurruu madaqaa sana kan bakka Mr Joonsiin erge dhaqu ta’uu isaa ibsuuf “yeroo tokko tokko Musee jedhama moosis” hima jedhu itti dabale.

Fakkeenya 4.4.6(2e) Booksar beeyladoo mooraa qonnichaa keessatti argaman keessaa qubee “D” darbee homaa dubbisuu waan hindandeenyeef akka dubbistootni itti bohaaraniif Beenjaamiin yeroo Booksariin tuquu barbaadu ‘Isa yuunivarsiitii “D” dhaa eebbifame ittiin jedha yaada jedhu itti dabale.

Fakkeenya 4.4.6(2f) armaan olii keessatti yaadni argamu Rippubliika qonnaa Beeyladoo keessatti booyyeewwan akkuma guyyoonni dhi’anii, bari’anii, ji’oonni dhufanii darbani, Waqtiileeniifi Waggoottanis geggedderamaa deeman waan yaadrimee beeyladaa’ummaan ala ta’aniifi duraan ilmaan namaatiin mooricha keessatti raawwatamaa turan hunda gochuu amaleeffataa deemaniif jijjiiraan kana caalchisee dubbistoota hubachiisuuf mammaaksa “Yeroo abbootumun hindanda’amu. Bakkuma inni ga’e, duukaa ga’anii damboobsuutu hin dadhabamu malee. Inni damboobe ni lufa, haaraanis damboobuudhaaf dhufa” jedhu itti dabale.

Fakkeenya 4.4.6(2g) armaan oliiirraa kan hubannu jijjiiraan yaada afaan maddaa keessa ture miidhagsee dhiheessuuf jechamootafi mamsota garaa garaa dabaluu isaati.

Boqonnaa Shan: Cuunfaa, Argannoofi Yaboo Qorannichaa

Boqonnaa kana jalatti cuunfaa, argannoo xiinxala odeeffannoo malleen garaagaraan funaanameerratti hundaa’uun mula’ataniifi yabootu walduraa duubaan dhihaata.

5.1 Cuunfaa(Conclusion)

Afaan Oromoo afaan guddina ariifachiisaa irra jiru waan ta’eef kitaabileen adda addaa afaanichaan maxxanfamanii gabaarra oolaa jiru. Kanneen afaan alagaarraa gara afaanichaatti jijjiiramaa jiranis danuudha. Kitaabileen jijjiiramaa jiran kun ofeeggannaafi ulaagaa jijjiirraa garii guutuun yoo jijjiiraman guddina afaanichaaf gumaacha guddaa qabaatu. Kun yoo hintaan faayidaa isaarra miidhaa isaatu caala. Qorannoon kunis jijjiirraa asoosama warraaqsa beeyladooata irratti geggeeffame ulaagaa jijjiirraa gaariitiin xiinxaluu kan kaayyeffateedha. Kaayyoo kana galmaan gahuuf ammoo, kitaabotni afaan maddaafi afaan jijjiirraatiin maxxanfaman lamaan xiyyeeffannaa olaanaadhaan erga dubbifamanii booda, odeeffannoowwan barbaachisoo ta’an mala sakatta’a dookumeentii, afgaaffiifi bargaaffiidhaan guuramanii mala makaan(akkamtaafi hammamtaa)n qaacceffamuun xiinxalli irratti addeemsifame

5.2 Argannoo Qorannichaa

Xiinxala jijjiirraa asoosama Warraaqsa Beeyladooata irratti geggeeffameen bu’aan armaan gadiitti ibsameera.

- ❖ Jechootaafi himootni jijjiirraa asoosama Warraaqsa Beeyladooata keessaa akka iftoomina hinqabne,
- ❖ Walsimuu dhabuu yaadrimee jechootni afaan maddaafi afaan jijjiirraa,
- ❖ Walsimuu dhabuu jechoota aadaa afaan maddaafi afaan jijjiirraa,
- ❖ Jijjiiraan jechootni Afaan Oromoo osoo jiranii jechoota Afaan Amaaraa baayi’inaan ergifatee gargaaramuu,
- ❖ Irradeddeebii jechootaafi himootaa, dogoggora qubeessuufi sirna tuqaalee hedduu qabaachuu,
- ❖ Yaadni afaan maddaa keessa ture haqamuufi haarawaan dabalamuun adda baheera.

5.3 Yaboo

Hanqina jijjiirraa Afaan Oromootiin adeemsifamu keessatti mul'atu hambisuuf qaamoleen garaa garaa gahee isaan irraa eegamu bahuu qabu.

- ❖ Jijjiiraan kitaaba Warraaqsa Beeyladooaa jechootaafi himoota iftoomina hinqabne, kanneen yaada afaan maddaa keessaan walhinsimne, aadaa hawaasa Oromoo faana hindeemne, irra deddeebii kanneen qaban, dogoggora sirna tuqaaleefi qubeessuu keessa deebi'ee ilaaluun yoo fooyyesse gaariidha.
- ❖ Jijjiiraan jechoota utuu Afaan Oromoon bakka bu'aa qabanii Afaan Amaaraan bakka buufaman ilaaluun fooyyessuu qaba.
- ❖ Gara fuulduraatti jijjiirraa kan hojjetu yoo ta'e, maxxansuun dura ogeessota afaanii gulaalchisuu qaba.
- ❖ Guddina jijjiirraa Afaan Oromoo milkeessuuf jijjiirtotni (translators) dandeettiifi ulaagaa isaan irraa eegamuufi saayinsii Afaan Oromoo sirriitti beekuu qabu.
- ❖ Biiron Aadaafi Turiizimii Oromiyaa(BATO) barreessitootaafi namoota jijjiirraa dalaganiif yoo xiqqaate waggaa keessaa yeroo tokko leenjii kennuu qaba.
- ❖ Muummeewwan Afaan Oromoo Yuunivarsiitiifi Kolleejjii garaa garaa keessa jiran saayinsii jijjiirraa kan yeroo kamii caalaa xiyyeffannaa guddaan barsiisuu qabu.

Wabii

- Abduladim, B. (2007). *A Comparative Study Of Some English Translations of parts of Three Mu'allaqat*, DurhamTheses, Durham University (<http://etheses.dur.ac.uk/1302/>, Aug. 15, 2017).
- Abdussalaamfi Kaawwan. (2013). Moojula: Jijjiirraa (*Translation*). Yuunivarsiitii Wallaggaa (Kan hinmaxxanfamin).
- Addunyaa Barkeessaa. (2014). *Semmoo: Bu'uura Barnoota Afaaniifi Afoola Oromoo*. Far East Trading.
- Adugna Barkesa.(2009). Terminology Related Problems In Teaching Afaan Oromoo. AAU. MA Thesis (unpublished).
- Baker, M. (2009). Translation studies. Revised edition. London and NewYork: Routledge.
- Barnwell, C. (1980). *Introduction to Semantics And Translation*. England: Harleys Green
- Bassnet, S. (1980). *Translation Studies*. Newyork: Routledge.
- Bassnet, S. (2002). *Translation Studies (3rd ed.)*. Newyork: Routledge.
- Beekan Gulummaa. (2015). *TUUJJUBA: Saayinsiifi Dandeettiwwan Afaanii*. Finfinnee: Elleni P.P.Plc.
- Bethlehem Nagash. (1998). Analysis Of News Translation Errors In Ethiopia Radio. A senior Essay(BA). Addis Ababa University (unpublished).
- Catford, J. (1965). *A Linguistic Theory of translation. An Essay on Applied linguistics*. London: Oxford university press.
- Cushing, S. 1994. *Fatal Words.Communication Clashes and Aircraft Clashes*. Chicago: University of Chicago Press.
- Dastaa Dassaaleny. (2013). *Bu'uura Qorannoo*. Far East Trading PLC.
- Douglas, R. (2003). *An Introduction To The Theory And Practice Of Translation (2nd Ed.)* . Great Britain.
- Ephrem Assefa(1999). Merit: *English - Amharic dictionary*(3rd Ed.). Aster Naga Publishing Enterprise.
- Geetachoo Rabbirraa. (2006). *Furtuu: Seerluga Afaan Oromoo*. Finfinnee: Kuraz Intl.
- George Orwell. (1945). *Animal Farm*. Great Britain: Hunt Barnard Printing Ltd.
- Hinsene Makuriya. (2012) . *English-Oromo-Amharic Dictionary (7th ed.)* Addis Ababa.

<http://englishgurutulis.blogspot.com/2010/10/types-and-criteria-of-good-translation.html>
(May16,2017).

<http://www.meritresearchjournals.org/er/index.htm>(May 16, 2017).

<http://www.ncihc.org/assets/documents/publications> (Aug.11,2017).

<http://www.sciencedirect.com/science/journal/22108319>(Sept. 08, 2017).

<https://apropos.erudit.org/fr/usagers/politique-dutilisation>(January 10,2017).

<https://gengo.com/wp-content/uploads/2014/07/common-rookie-mistakes-en.pdf>(July 21,2017).

[https://www.org/content/translation -must-have-guide](https://www.org/content/translation-must-have-guide)(July 21,2017)..

Larson, M. L.(1984). *Meaning-Based Translation: A Guide To Cross-LanguageEquivalence*. Lanham, Md University Press Of America.

Muhaammad Sayid .(2012). *Seenaafi Qabsoo Oromootaa*. Finfinnee: Artistic P/E.

Newmark, P. (1981). *Approaches To Translation*.Newyork: Pergamon Press.

Newmark, P. (1991). *AboutTranslation: Multilingual Matters*. Clevedon, Philadelphia, Adelaide: Multilingual Matters Ltd.

Newmark, P. 1988). *Approaches to Translation*. Hertfordshire: Prentice Hall.

Nida, E. & Taber, C. (1969). *The Theory and Practice of Translation*. Leiden: E.J. Brill.

Nida, <http://www.bokorlang.com/journal/41culture.htm> (Sept.08,2017).

Nida, E.(1964).*Toward Ascience Of Translating*. Newyork: Leiden E.J. Brill.

Nida. (1965). www.ijhssi.org(Sept. 08, 2017) .

Shuttleworth, M. Cowie (1997). *Dictionary Of Translation Studies*. Manchester: St. Jerome.

Tafarii Nugusee. (2005).*WIIRRTUU: JILDII-10. Barruulee Qormaata Waaltina Afaan Oromoo*. Finfinnee:Branna P.E.

Tasafaayee Aagaa. (2004). *Warraaqsa Beeyladooataa*. Finfinnee.

Ukoyen, J. P. (2001). *Toward the interpretative theory of translation in Ibadan Journal of European Studies*. Ibadan:University of Ibadan

Weubamlak Eshetu. (2000). “Acritical Analysis of Translation Error Observed In Yeferd Ken Zemecha”. A senior Essay. Addis Ababa University (Unpublished).

William, J. (2013). *Theories Of Translation*. Dublin CityUniversity. Ireland: Palgrave Macmillan

www.dbfrank.net (Jan.10, 2017).

www.lionbridge.com (Sept. 08, 2017).

**ሙሉጌታ አለማየሁ። (1993ዓ.ም)። የ"አኒማል ፋርም" ሁለት ትርጉሞች ንጽጽር።
የአርትስ በችለር ድግሪ ለማግኘት የሚያስፈልጉ ነጥቦች ከፊሉን ለማሟላት
የቀረበ። የኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ሥነ ጽሁፍ ክፍል አዲስ አበባ
ዩኒቨርሲቲ(ያልታተመ)።**

Dabalee “A”

**Yuunivarsiitii Finfinnee Kolleejjii Namoomaa, Qo’annoo Afaanotaa,
Gaazeexessummaafi Quunnamtiitti Muummee Afaan Oromoo, Ogbarruufi
Fookloorii**

Gaaffilee mirkaneeffannaa xiinxala Jijjiirraa Asoosama Warraaqsa beeyladooataaf qophaa’an:

1. Jijjiirraa asoosama warraaqsa beeyladooataa keessatti jechi iftoomina hinqabne jiraa?

Jira ☐ hinjiru ☐

Yoo jiraate, jechicha: _____ fuula(____), keey.(____)fi sar.(____)

2. Jijjiirraa asoosama warraaqsa beeyladooataa keessatti himni iftoomina hinqabne jiraa?

Jira ☐ hinjiru ☐ Yoo jiraate, hima iftooma hinqabne: _____
fuula(____), keey.(____),sar.(____)

3. Jijjiirraa Asoosama Warraaqsa Beeyladooataa keessatti jechootni waan bakka bu’uu qaban osoo bakka hinbu’in hafan jiruu? Jiru ☐ hinjiru ☐

Yoo jiraate, jechicha:_____ fuula(____), keey.(____), sar.(____)

4. Jijjiirraa asoosama warraaqsa beeyladooataa keessatti himootni waan bakka bu’uu qaban osoo bakka hinbu’in hafan jiruu? Jiru ☐ hinjiran ☐ yoo jiraate, himicha:_____ fuula (____), keey.(____), sar.(____)

5. Jijjiiraan jechoota akkam akkamii fayyadamee kitaaba kana jijjiire?

Jechoota hiika galumsaa ☐ _____

Jechoota hiika kallattii ☐ _____

Jechoota ergisaa ☐ _____

6. Irra deddeebiin jechootaa jijjiirraa Asoosama Warraaqsa beeyladooaa keessatti ni mul'ataa? Eyyee ☐ lakki ☐

Yoo jiraate, jechicha:_____ fuula(____),keey.(____),sar.(____)

7. Asoosama Warraaqsa Beeyladooaa keessatti jechootni aadaa afaan maddaa haala afaan jijjiirraa keessatti fudhatama qabuun jijjiiramaniiruu? Eyyee ☐ Lakki ☐ yoo ira ta'e, jecha sana:_____ fuula(____), keey.(____), sar.(____)

8. Jijjiirraa Asoosama Warraaqsa Beeyladooaa keessatti jechi dogongoraan barreeffame jiraa? Eyyee ☐ Lakki ☐ yoo jira ta'e, jecha sana:_____ fuula(____), keey.(____), sar.(____) akaakuu dogoggoraa_____\\

9. Fayyadamni sirna tuqaalee jijjiirraa Asoosama warraaqsa Beeyladooaa keessatti mul'atu maalfakkaata? Fayyadama sirrii☐ Fayyadama dogoggoraa ☐

Akaakuu dogoggorame sirna tuqaalee:_____fuula(____),keey.(____), sar.(____)

10. Jijjiirraa Asoosama Warraaqsa beeyladooaa keessatti yaadni barruu afaan maddaa keessa ture haqame yookaan haarawaan dabalame jiraa? Jira ☐ hinjiru ☐

Yoo jiraate, yaada haqame:_____ fuula(____), keey.(____), sar.(____)

Yoo jiraate, yaada dabalame:_____ fuula(____), keey.(____), sar.(____)

Dabalee “B”

**Yuunivarsiitii Finfinnee Kolleejjii Namoomaa, Qo’annoo Afaanotaa,
Gaazeexessummaafi Quunnamtiitti Muummee Afaan Oromoo, OgbarruuFi
Fookloorii**

Afgaaffii jijjiiraa(translator)f Qophaa’e

Obbo Tasfaayee Aagaa, kitaaba afaan biraan maxxanfame gara afaan keenyaatti jijjiiruun gumaacha gama guddina Afaan Oromootiin taasiftaniifi qorannaa kitaaba kanarratti adeemsifamuuf ammoo yeroo keessan aarsaa gootanii odeeffannoo naaf kennuuf hayyamamoo ta’uu keessaniif galatoomaa.

Maqaa jijjiiraa:_____ Gahee hojii : _____

1. Gara hojii jijjiirraa kitaabaatti yeroo dhuftan sadarkaan barnoota keessanii maal ture?
Amma hoo maalirra jirtu?

Sadarkaa barnootaa yeroo hojii jijjiirraa hojjetanii_____

Sadarkaa barnootaa kan ammaa_____

2. Kitaaba Asoosamaa mata dureen isaa “Warraaqsa Beeyladooataa” jedhu yeroo jijjiirtan adeemsota akkamii keessa dabartan?

- a. _____
- b. _____
- c. _____
- d. _____
- e. _____
- f. _____

3. Utuu kitaaba kana hinjijjiirin dura ogummaa jijjiirraa leenjitanii jirtumoo muuxannoo dhuunfaa gargaaramtanii jijjiirtani?_____

4. Kitaabicharra maqaan namoota gulaalanii hinjiru. Hingulaalchifne jechuudhaa?

5. Yoo hingulaalchifne ta'e, maaliif dhiifan? _____

6. Adeemsa jijjiirraa asoosama Warraaqsa Beeyladooaa keessatti jechoota aadaa afaan maddaa afaan jijjiirraa keessaa waan ittiin bakka buustan hindhabnee?Akkamiin keessa dabartan?_____
7. Hojii jijjiirraa keessan kana keessatti jechootni ergisaa ni baay'atuu? _____

8. Barreeffama kamuu keessatti sirna tuqaalee sirrii fayyadamuun barreeffamni keenya caalaatti akka jaallatamu taasisa. Kanarratti eeggannaa akkamiitiin jijjiirtani?_____

9. Jijjiirricha keessatti yaadotni afaan maddaa haqaman yookaan haarawaan dabalaman jiruu? _____
10. Jijjiirricha keessatti ibsa miiljalee (foot notes) fayyadamtaniittuu ? _____
- Yoo hinfayyadamne ta'e, jechoota ibsa barbaadantu hinjirumoo maaliif dhiifan? _____

- 11.Kitaabni Afaan Ingilizii isin irraa hiiktan maxxansa bara meeqaati? _____

Galatoomaa

Dabalee “C”

Yuunivarsiitii Finfinnee Kolleejjii Namoomaa, Qo’annoo Afaanotaa, Gaazeexessummaafi Quunnamtiitti Muummee Afaan Oromoo, Ogbarruufi Fookloorii

Bargaaffii barsiisotaaf Qophaa’e

Kabajamaa/tuu barsiisa/tu, Afaanni Oromoo afaan guddina ariifachiisaarra jiru ta’uun isaa ifa galeessa. Kitaabileen adda addaas afaanichaan maxxanfamaa jiru. Kanneen afaanota alagaarraa gara afaanichaatti hiikamanii maxxanfamaa jiranis danuudha. Kitaabota jijjiiramaa jiran kanarratti qorannoo geggeessuun guddina Afaan Oromoof barbaachisaa akka ta’e itti waliigalta jedheen abdadha. Kaayyoon bargaaffii kanaas kitaaba afaan biroorraa gara afaanichaatti jijjiirame xiinxaluuf waan ta’eef, deebiikee amanamummaadhaanyoo kennite, guddina Afaan Oromoof gumaachuukeeti.

Kutaa tokko: Ibsa Waa’ee Odeefkennitootaa

Saala:Dhi ☐ Dha ☐

Mana barnootaa irraa barsiisu/tu

Gosa barnootaa barsiisu/tu

Kutaa lama: Gaaffilee Ijoo

1. Kitaaba mata dureen isaa “**Warraaqsa Beeyladoo**” jedhu bittee yookaan mana kitaabaatii ergifattee itti dubbiftee beektaa? Eyyee ☐ lakki ☐
2. Yoo dubbistee beekta ta’e, kitaabichi waan Afaan Oromoon kalaqamee maxxanfame moo kan afaan biraarraa gara Afaan Oromotti jijjiirame sitti fakkaata?

3. Yoo kan jijjiirame fakkaata jette, wantoota jijjiirraa isa fakkeessan barreessi

4. Gaaffii lakk.6^{ffaa}f deebiin kee ‘eyyee’ kan jedhu yoo ta’e, kitaabichatti gammaddee hanga dhumaatti dubbisteetaa? eyyee ☐ lakki ☐

5. Kitaaba kana dubbistee hinfixne yoo ta’e, maaltu akka ati addaan kuttu si godhe ?

Jechootni/himoonni iftooma dhabuu ☐ Dogoggora qubeessuutu itti baay’ata ☐

Jechootni ergisaa itti baay’achuu ☐ Sirna tuqaalee sirrii fayyadamuu dhabuu ☐

Jechootni safuufi aadaa Oromoo tuqan danachuu ☐ Kan biroo _____

6. Yaadni jechoota armaan gadii siif ifaadhaa? Yoo ifaadha ta’e, saanduqa fuuldura jechoota kanneenii keessatti mallattoo “√”, ifaa miti yoo ta’e ammoo, mallattoo “×” guuti.

a.dureenyummaa ☐ b.turban ☐ c. beebi’ee ☐ d.haa barsaa’u ☐ e. balbali’aa ☐

7. Jechootni armaan gadii Afaan Oromoo keessaa bakka bu’aa qabu jettee yaaddaa? Yoo qabu jette, saanduqa fuuldura jechoota kanneenii keessatti mallattoo “√”, hinqaban yoo jette ammoo, mallattoo “×” guuti.

a. ‘stall’ ☐ b. ‘carpet’ ☐ c. ‘surrender’ ☐
d. rumours’ ☐ e. ‘saalonii’ ☐ f. ‘Witticism’ ☐

8. Yaadni himoota armaan gadii siif ifaadhaa? Yoo ifaadha ta’e, saanduqa fuuldura himoota kanneenii keessatti mallattoo “√”, ifaa miti taanaan mallattoo “×” guuti.

a. Joonsiifi haati manaa isaa qabsoodhaan ari’atamanii Qonnaan Maanor kan saanii ta’e ☐

b. Kun baay’ee sobarraa kan fagaateedha. Ani iddoo sana hin turre, Namtichis kana hin goone” ☐

c. Dhagaa asii ol deebisanii guuruun akka yaada booyyeewwanitti, dhagaa asii gadi konkolaachisuutu caalaa salphaa dha ☐

Galatoomaa

Waraqaa Mirkaneeffannaa

*Ani qorataan/qorattuun maqaafi mallattoon koo armaan gaditti eerame qorannoon kun
hojii dhuunfaa koo ta'uu isaa fi kanaan dura yunivarsiitii kamiyyuu keessatti qorannoo
eebbaaf hindhiyaanne ta'uu isaa akkasumas wabiileen qorannoo kanaaf dubbise haala
seera qabeessa ta'een fudhachuufi wabii keessatti kaa'uu koo nan mirkaneessa.*

*Maqaa Qorataa*_____

*Mallattoo*_____

*Guyyaa*_____